

Regeringens proposition

2001/02:56

Energimarknader i utveckling – bättre regler och tillsyn

Prop.
2001/02:56

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 15 november 2001

Göran Persson

Mona Sahlin
(Näringsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås vissa ändringar i ellagen (1997:857). Dessa syftar bl.a. till att förbättra tillsynen över elnätsföretagens nättariffer. De föreslagna ändringarna innebär att tillsynen skall inriktas på en bedömning av skäligheten i tariffen utifrån nätföretagets prestation i stället för utifrån dess kostnader.

Med avsikt att främja utjämningen av nättarifferna mellan glesbygd och tätort föreslås en ändring av reglerna för samredovisning av nätkoncessionsområden.

Vidare föreslås en skärpning av gränsdragningen mellan konkurrensutsatt verksamhet och nätverksamhet för att minska möjligheten och incitamenten för oönskad subventionering från nätverksamheten till elhandeln eller elproduktionen.

I propositionen föreslås också en ny regel i ellagen om att överföringen av el skall vara av god kvalitet.

Ett par justeringar av ellagens bestämmelser om mätning av elanvändning och elproduktion föreslås också. Den ena gäller mätning av små elproduktionsanläggningar, där nätkoncessionshavaren ges en möjlighet att söka undantag från kravet på att mäta elproduktionen i dessa anläggningar timvis. Den andra gäller elanvändare vars elförbrukning enligt ellagen skall schablonberäknas. En bortre gräns för hur länge dessa elanvändare har rätt att erhålla tjänsten timvis mätning utan särskild avgift införs.

Vad gäller leveranssäkerheten gör regeringen bedömningen att det för närvarande inte finns anledning att vidta några särskilda åtgärder för att ytterligare minska elavbrotten och dess konsekvenser. Energimyndigheten bör dock få i uppdrag att under kommande vintrar följa branschens arbete och följa upp vilken effekt branschens frivilliga insatserna har.

Regeringen anser att en ökad pristransparens på fjärrvärmemarknaden bör eftersträvas. För att tillgodose konsumenternas intresse av låga fjärrvärmepriser är en ökad uppföljning av prissättningen av fjärrvärme motiverad. Regeringen anser vidare att ett undantag från lokaliseringsprincipen för kommunala fjärrvärmeföretag bör genomföras först efter det att ytterligare utredning av möjligheterna att införa en pristillsyn av värmedistribution har genomförts.

1	Förslag till riksdagsbeslut.....	5
2	Lagtext.....	6
2.1	Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)	6
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1999:770) om ändring i ellagen (1997:857).....	15
3	Ärendet och dess beredning	16
4	Kriterier för bedömningen av nättariffers skälighet.....	18
5	Ändrade tillsynsregler	23
5.1	Precisering av tillsynens omfattning.....	23
5.2	Tidsfrister vid tillsyn.....	25
6	Tariffutjämnning mellan glesbygd och tätort.....	27
7	Åtskillnad mellan nätverksamhet och konkurrensutsatt verksamhet.....	29
8	Krav på god kvalitet vid överföring av el	31
9	Prövning av vissa tvister.....	34
9.1	Tidsfrist för prövning av tvister	34
9.2	Prövning av tvister om underrättelser om nättariffen	35
10	Anmälan av utlandshandel med el	36
11	Regler om timvis mätning	37
11.1	Timvis mätning av små elanvändares förbrukning.....	37
11.2	Timvis mätning av små elproducenters produktion.....	38
12	Elnätsutredningens övriga förslag och bedömningar	40
12.1	Krav på sammanläggning av nätområden och förbud mot köp och försäljning av nätområden	40
12.2	Möjlighet till oönskad subventionering	41
12.3	Koncernförhållanden mellan elhandels- och nätföretag ...	43
13	Övriga elmarknadsfrågor.....	44
14	Leveranssäkerhet.....	45
15	Fjärrvärmemarknaden	49
15.1	Regler om kommunala fjärrvärmeföretag.....	49
15.2	Konkurrensen för fjärrvärmerna på värmemarknaderna	50
16	Förslagets konsekvenser för berörda företag	52
17	Författningskommentar	56
Bilaga 1	Sammanfattning av Elnätsutredningens delbetänkande Elnätsföretag Regler och tillsyn (SOU 2000:90)	69
Bilaga 2	Sammanställning av remissyttranden över Elnätsutred- ningens delbetänkande Elnätsföretag Regler och tillsyn (SOU 2000:90)	72

Bilaga 3	Sammanfattning av Statens energimyndighets rapport Utvecklingen på elmarknaden Schablonberäkning (2000:I).....	83
Bilaga 4	Sammanfattning av Statens energimyndighets rapport Utvecklingen på elmarknaden Schablonberäkning (2000:II).....	85
Bilaga 5	Sammanfattning av Affärsverket svenska kraftnäts rapport Erfarenheter av systemet med schablonberäkning på elmarknaden.....	86
Bilaga 6	Sammanställning av remissyttranden över Energimyndighetens och Svenska kraftnäts rapporter om uppföljningen av schablonberäkningsreformen	88
Bilaga 7	Sammanfattning av Elavbrottsutredningens delrapport Åtgärder för ökad leveranssäkerhet.....	94
Bilaga 8	Sammanställning av synpunkter vid hearing och av remissyttranden över Elavbrottsutredningens delrapport åtgärder för ökad leveranssäkerhet.....	96
Bilaga 9	Sammanfattning av Värme- och gasmarknadsutredningens delbetänkande Effektiva värme- och miljölösningar (SOU 1999:5).....	107
Bilaga 10	Sammanställning av remissyttranden över Värme- och gasmarknadsutredningens delbetänkande Effektiva värme- och miljölösningar (SOU 1999:5)	110
Bilaga 11	Sammanfattning av Energimyndighetens rapport Fjärrvärmens på värmemarknaderna (ER 19:2000)	114
Bilaga 12	Sammanställning av yttranden över Energimyndighetens rapport Fjärrvärme på värmemarknaden (ER 19:2000)	120
Bilaga 13	Lagradsremissens lagförslag	133
Bilaga 14	Lagrådets yttrande	143
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 15 november 2001	145
	Rättsdatablad	146

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2001/02:56

Regeringen föreslår att riksdagen
antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i ellagen (1997:857),
2. lag om ändring i lagen (1999:770) om ändring i ellagen (1997:857).

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)

Härigenom föreskrivs ifråga om ellagen (1997:857)

dels att 6 kap. skall upphöra att gälla,

dels att 3 kap. 3, 6, 7, 9, 11, 14 och 15 §§, 4 kap. 1, 10 och 11 §§, 12 kap. 1 och 2 §§ samt 13 kap. 1 och 5 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det skall införas fyra nya paragrafer, 3 kap. 1 a, 10 a och 11 a §§ samt 12 kap. 3 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

1 a §

I en juridisk person som bedriver nätverksamhet får inte fler än hälften av ledamöterna i styrelsen samtidigt vara styrelseledamöter i en juridisk person som bedriver produktion av eller handel med el.

Om hälften av ledamöterna i styrelsen för en juridisk person som bedriver nätverksamhet samtidigt är styrelseledamöter i en juridisk person som bedriver produktion av eller handel med el får inte styrelsens ordförande i den förra juridiska personen samtidigt vara styrelseledamot i den senare juridiska personen.

I en juridisk person som bedriver nätverksamhet får inte den som är verkställande direktör samtidigt vara verkställande direktör i en juridisk person som bedriver produktion av eller handel med el.

3 §

Vid redovisning av nätverksamhet som grundas på nätkoncession för område skall varje område redovisas för sig, om inte nätmyndigheten på koncessionshavarens begäran beviljar undantag. Sådant undantag

Redovisning av nätverksamhet som grundas på nätkoncession för område skall avse varje område för sig. Nätmyndigheten skall dock besluta att en nätkoncessionshavares samtliga områden som ligger geo-

skall beviljas, om de berörda områdena ligger geografiskt nära varandra och sammantagna utgör en för nätverksamhet lämplig enhet.

grafiskt nära varandra skall redovisas samlat, om inte områdena sammantagna utgör en för nätverksamhet olämplig enhet.

Beslut i frågan om områden som avses i första stycket skall omfattas av samlad redovisning skall fattas när det föreligger ett lagakraftvunnet beslut om meddelande av en nätkoncession enligt 2 kap. 1 §, om ändring av gränserna för en nätkoncession för område enligt 2 kap. 12 §, om förlängning av giltighetstiden för en nätkoncession enligt 2 kap. 14 §, om tillstånd till överlåtelse av en nätkoncession enligt 2 kap. 16 § eller om återkallelse av en nätkoncession enligt 2 kap. 18 §. Sådant beslut kan också fattas när i övrigt ändrade förhållanden föranleder det.

I beslut om samlad redovisning eller ändring av sådana beslut skall det anges när den samlade redovisningen skall påbörjas eller upphöra.

Ett beviljat undantag är för sin giltighet beroende av att en enhetlig nättariff tillämpas för samtliga områden, som omfattas av undantaget, senast tre år efter nätmyndighetens beslut.

I områden som redovisas samlat skall en enhetlig nättariff tillämpas från den dag som nätmyndigheten bestämmer. Tiden får inte sättas senare än fem år från beslutet om samlad redovisning eller beslutet om ändring av ett sådant beslut.

När koncessionstiden för något av de områden som omfattas av undantaget löper ut, skall nätmyndigheten pröva om undantaget skall bestå.

Nätkoncession för område skall redovisas skilt från nätkoncession för linje. Regeringen får föreskriva undantag beträffande ledningar som omfattas av nätkoncession för linje och som organisatoriskt och tekniskt ingår i ett nät som omfattas av nätkoncession för område.

6 §

Den som har nätkoncession för linje är, om det inte finns särskilda skäl, skyldig att på skäliga villkor ansluta en elektrisk anläggning till ledningen.

Tvister om koncessionshavarens skyldigheter enligt första stycket prövas av nätmyndigheten.

Tvister om koncessionshavarens skyldigheter enligt första stycket prövas av nätmyndigheten. *En tvist om villkoren för anslutning prövas*

dock inte om det visas att ansökan om prövning kommit in till nätmyndigheten senare än två år efter det att nätkoncessionshavaren sänt ett skriftligt ställningstagande till berörd part under dennes senaste kända adress.

7 §

Den som har nätkoncession för område är, om det inte finns särskilda skäl, skyldig att på skäligena villkor ansluta en elektrisk anläggning inom området till ledningsnätet.

Tvister om koncessionshavarens skyldigheter enligt första stycket prövas av nätmyndigheten.

Tvister om koncessionshavarens skyldigheter enligt första stycket prövas av nätmyndigheten. En tvist om villkoren för anslutning prövas dock inte om det visas att ansökan om prövning kommit in till nätmyndigheten senare än två år efter det att nätkoncessionshavaren sänt ett skriftligt ställningstagande till berörd part under dennes senaste kända adress.

9 §

Den som har nätkoncession är skyldig att på skäligena villkor överföra el för annans räkning.

Överföringen av el skall vara av god kvalitet.

En nätkoncessionshavare är skyldig att avhjälpa brister hos överföringen i den utsträckning kostnaderna för att avhjälpa bristerna är rimliga i förhållande till de olägenheter för elanvändarna som är förknippade med bristerna.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om god kvalitet på överföringen av el.

10 a §

Regeringen, eller den myndighet regeringen bestämmer, får, på ansökan av en innehavare av nätkoncession för område, i ett enskilt fall medge undantag från kravet i 10 § första stycket på mätning av överföringens fördelning över tiden. Ett undantag får bara medges för mät-

ningen i inmatningspunkterna inom koncessionsområdet eller, då flera koncessionsområden redovisas samlat enligt 3 § första stycket, inom koncessionsområdena hos samtliga de produktionsanläggningar som har ett säkringsabonnemang om högst 200 ampère eller som kan leverera en effekt om högst 135 kilowatt vid lågspänning.

Ett undantag får medges bara om det inte mer än obetydligt påverkar beräkningen enligt 10 § andra stycket av fördelningen över tiden av elanvändarnas förbrukning.

Ett undantag får medges för högst tre år åt gången.

Regeringen, eller den myndighet regeringen bestämmer, får meddela närmare föreskrifter om meddelande av undantag.

11 §

En elanvändare som begär att hans elförbrukning skall mätas på annat sätt än enligt de föreskrifter som meddelats med stöd av 10 § skall debiteras merkostnaden för denna mätning och för rapporteringen av resultaten av dessa mätningar. Om mätningen av elanvändarens förbrukning därvid kräver en annan mätutrustning än vid mätning enligt de nämnda föreskrifterna skall elanvändaren debiteras kostnaden för mätaren med tillhörande insamlingsutrustning och för dess installation i uttagspunkten.

Andra kostnader för mätning än de som nu nämnts får inte debiteras enskilda elanvändare.

Tvister om nätkoncessionshavarens skyldigheter enligt denna paragraf prövas av nätmyndigheten.

En elanvändare som begär att hans elförbrukning skall mätas på annat sätt än enligt de föreskrifter som meddelats med stöd av 10 § skall av *nätkoncessionshavaren* debiteras merkostnaden för denna mätning och för rapporteringen av resultaten av dessa mätningar. Om mätningen av elanvändarens förbrukning därvid kräver en annan mätutrustning än vid mätning enligt de nämnda föreskrifterna skall elanvändaren debiteras kostnaden för mätaren med tillhörande insamlingsutrustning och för dess installation i uttagspunkten.

Tvister i frågor som avses i första eller andra stycket prövas av nätmyndigheten. En tvist prövas dock inte om det visas att ansökan om prövning kommit in till nätmyndigheten senare än två år efter det att nätkoncessionshavaren sänt ett skriftligt ställningstagande till berörd part under dennes senaste kända adress.

11 a §

En elproducent som begär att hans inmatning skall mätas på annat sätt än enligt ett meddelat undantag enligt 10 a § skall av nätkoncessionshavaren debiteras merkostnaden för denna mätning och för rapporteringen av resultaten av dessa mätningar. Om mätningen av elproducentens inmatning därvid kräver en annan mätutrustning än vid mätning enligt det meddelade undantaget, skall elproducenten debiteras kostnaden för mätaren med tillhörande insamlingsutrustning och för dess installation i inmatningspunkten.

Tvister i frågor som avses i första stycket prövas av nätmyndigheten. En tvist prövas dock inte om det visas att ansökan om prövning kommit in till nätmyndigheten senare än två år efter det att nätkoncessionshavaren sänt ett skriftligt ställningstagande till berörd part under dennes senaste kända adress.

14 §

Kostnaden för en mätare med tillhörande insamlingsutrustning och för dess installation i inmatningspunkten hos en elproducent skall av nätkoncessionshavaren debiteras elproducenten. *Detta gäller inte de elproducenter som avses i 4 kap. 10 §.*

Tvister om nätkoncessionshavarens skyldigheter enligt denna paragraf prövas av nätmyndigheten.

Kostnaden för en mätare med tillhörande insamlingsutrustning och för dess installation i inmatningspunkten hos en elproducent skall av nätkoncessionshavaren debiteras elproducenten. *För de elproducenter som avses i 4 kap. 10 §, gäller detta bara i den utsträckning som föreskriften i 3 kap. 11 a § första stycket är tillämplig.*

Tvister i frågor som avses i första stycket prövas av nätmyndigheten. En tvist prövas dock inte om det visas att ansökan om prövning kommit in till nätmyndigheten senare än två år efter det att nätkoncessionshavaren sänt ett skriftligt ställningstagande till berörd part under dennes senaste kända adress.

15 §

Innehavare av en produktionsanläggning har rätt till ersättning av den nätkoncessionshavare till vars ledningsnät anläggningen är ansluten. Ersättningen skall motsvara

1. värdet av den minskning av energiförluster som inmatning av el från anläggningen medför i nätkoncessionshavarens ledningsnät, och

2. värdet av den reduktion av nätkoncessionshavarens avgifter för att ha sitt ledningsnät anslutet till annan nätkoncessionshavares ledningsnät som blir möjlig genom att anläggningen är ansluten till ledningsnätet.

Regeringen får meddela närmare föreskrifter om beräkningen av ersättningen enligt första stycket.

Tvister om nätkoncessionshavarens skyldigheter enligt denna paragraf prövas av nätmyndigheten.

Tvister i frågor som avses i första stycket prövas av nätmyndigheten. En tvist prövas dock inte om det visas att ansökan om prövning kommit in till nätmyndigheten senare än två år efter det att nätkoncessionshavaren sänt ett skriftligt ställningstagande till berörd part under dennes senaste kända adress.

4 kap.

1 §

Nättariffer skall vara *skäliga och utformade på sakliga grunder.*

Vid bedömning av en nättariffs skälighet skall konsumentintresset särskilt beaktas. Hänsyn skall dessutom tas till kravet på en rimlig avkastning i nätverksamheten.

Nättariffer skall vara *utformade så, att nätkoncessionshavarens samlade intäkter från nätverksamheten är skäliga i förhållande till dels de objektiva förutsättningarna att bedriva nätverksamheten, dels nätkoncessionshavarens sätt att bedriva nätverksamheten.*

Nättariffer skall vara utformade på sakliga grunder.

10 §

En innehavare av en produktionsanläggning som kan leverera en effekt om högst 1 500 kilowatt skall för överföring av el betala endast den del av avgiften enligt nättariffen som motsvarar den årliga kostnaden för mätning, beräkning och rapportering på nätkoncessionshavarens nät. Innehavaren skall dessutom betala engångsavgift för anslutning.

Om flera sådana anläggningar som är belägna i närheten av varandra gemensamt matar in el på ledningsnätet, skall anläggningarna betraktas som separata anläggningar vid tillämpningen av denna paragraf.

Tvister om de skyldigheter enligt första stycket som innehavaren av en produktionsanläggning har prövas av nätmyndigheten.

Tvister i frågor som avses i första stycket prövas av nätmyndigheten. En tvist prövas dock inte om det visas att ansökan om prövning kommit in till nätmyndigheten senare än två år efter det att nätkoncessionshavaren sänt ett skriftligt ställningstagande till berörd part under dennes senaste kända adress.

11 §

Den som har nätkoncession skall på begäran utan dröjsmål lämna skriftlig uppgift om sin nättariff. *Uppgiften skall innehålla en upplysning om möjligheten att hos nätmyndigheten begära prövning enligt sista stycket.*

Vid begäran om ny anslutning skall *uppgifter* enligt första stycket lämnas inom skälig tid.

Den som har nätkoncession skall offentliggöra sin nättariff till den del den avser avgifter och övriga villkor för överföring av el.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om offentliggörande av nättariff enligt tredje stycket.

Tvister om nätkoncessionshavarens skyldigheter enligt första och andra styckena prövas av nätmyndigheten.

Den som har nätkoncession skall på begäran utan dröjsmål lämna skriftlig uppgift om sin nättariff.

Vid begäran om ny anslutning skall *uppgift* enligt första stycket lämnas inom skälig tid.

12 kap.

1 §

Tillsynen över efterlevnaden av denna lag och av föreskrifter eller villkor som har meddelats med stöd av lagen utövas, såvitt avser frågor om elsäkerhet och driftsäkerheten hos det nationella elsystemet, av den eller de myndigheter som regeringen bestämmer.

Tillsynen i övrigt över efterlevnaden av denna lag och av föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen utövas av nätmyndigheten.

Tillsynen omfattar inte elleverantörernas skyldigheter enligt 8 kap.

Tillsynen enligt andra stycket omfattar inte efterlevnaden av elleverantörernas skyldigheter enligt 8 kap. och av bestämmelserna i 7, 10 och 11 kap.

2 §

En tillsynsmyndighet har rätt att på begäran få de upplysningar och ta del av de handlingar som behövs för tillsynen. En begäran får förenas med vite.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela föreskrifter om insamling av de uppgifter som behövs för bedömning av nättariffers skälighet.

3 a §

Om nätmyndigheten avser att utöva tillsyn över en nätkoncessionshava-

res nättariff skall koncessionshavaren underrättas om detta.

Nätmyndigheten får inte meddela ett föreläggande enligt 3 § som avser en nätkoncessionshavares nättariff för ett visst räkenskapsår om inte nätmyndigheten har underrättat nätkoncessionshavaren enligt första stycket senast ett år efter utgången av detta räkenskapsår.

13 kap.

1 §

Till böter eller fängelse i högst ett år döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bryter mot 2 kap. 1 eller 3 §,
2. bryter mot villkor som meddelats med stöd av 2 kap. 11 §, eller
3. bryter mot föreskrift som har meddelats med stöd av 8 kap. 1 §

tredje stycket eller 9 kap. 1 § andra stycket.

Till böter döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

Till böter döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 2 kap. 17 §.

1. bryter mot 2 kap. 17 § eller

2. inte gör anmälan enligt 6 kap.

1 § i rätt tid eller i sådan anmälan lämnar oriktig uppgift.

I ringa fall döms inte till ansvar.

5 §

Beslut av nätmyndigheten enligt 2 kap. 18–20 §§, 3 kap. 3 §, 6–8 §§, 11, 14 och 15 §§, 4 kap. 6, 7 och 10 §§ samt 12 kap. 8 och 11 §§, beslut av en tillsynsmyndighet enligt 12 kap. 2–4 §§ samt beslut av den systemansvariga myndigheten om ersättning till den som enligt 8 kap. 2 § beordrats öka eller minska produktionen av el får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Regeringen får meddela föreskrifter om överklagande av andra beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen.

Övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003 i fråga om 3 kap. 10 a och 11 a §§ samt i övrigt den 1 juli 2002.

2. Bestämmelserna i 3 kap. 3 § första stycket i dess nya lydelse tillämpas första gången i fråga om redovisning för det räkenskapsår som börjar den 1 januari 2003 eller närmast därefter.
3. Nätkoncessionshavare som innehar flera nätkoncessioner för område skall före utgången av augusti 2002 till nätmyndigheten anmäla hur koncessionshavaren anser att redovisning av områdena enligt 3 kap. 3 § första stycket i dess nya lydelse skall ske. Nätmyndigheten skall därefter fatta beslut om detta. Om nätmyndigheten inte inom fyra månader från det anmälan kom in fattat beslut i redovisningsfrågan skall redovisning ske i enlighet med koncessionshavarens anmälan. Nätmyndighetens beslut får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.
4. Beslut som meddelats enligt 3 kap. 3 § första stycket i dess äldre lydelse gäller till dess nätmyndigheten meddelat ett nytt beslut enligt punkten 3 eller tidsfristen i punkten 3 löpt ut samt ny redovisning skall påbörjas enligt 3 kap. 3 § tredje stycket och punkten 2.
5. Bestämmelserna i 4 kap. 1 § i dess nya lydelse tillämpas första gången i fråga om nättariffer som gäller från och med det räkenskapsår som börjar den 1 juli 2002 eller närmast därefter.
6. Bestämmelserna i 3 kap. 6 § andra stycket, 7 § andra stycket, 11 § tredje stycket, 11 a § andra stycket, 14 § andra stycket och 15 § tredje stycket samt 4 kap. 10 § tredje stycket i deras nya lydelse tillämpas på sådana tvister, i vilka ansökan kommit in till nätmyndigheten den 1 juli 2004 eller senare.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1999:770) om ändring i ellagen (1997:857)

Härigenom föreskrivs att punkten 5 i övergångsbestämmelserna till lagen (1999:770) om ändring i ellagen (1997:857) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

5. En elanvändare vars elförbrukning över tiden, enligt ett leveransavtal som gäller vid lagens ikraftträdande, skall mätas på annat sätt än enligt föreskrifter om schablonberäkning, meddelade med stöd av 3 kap. 10 §, omfattas inte av bestämmelserna i 3 kap. 11 § första stycket under leveransavtalets återstående giltighetstid.

En elleverantör som har ett sådant leveransavtal med en elanvändare skall anmäla detta till innehavaren av nätkoncession. I anmälan skall uppgift om leveransavtalets giltighetstid lämnas.

Föreslagen lydelse

5. En elanvändare vars elförbrukning över tiden, enligt ett leveransavtal som gäller vid lagens ikraftträdande, skall mätas på annat sätt än enligt föreskrifter om schablonberäkning, meddelade med stöd av 3 kap. 10 §, omfattas inte av bestämmelserna i 3 kap. 11 § första stycket under leveransavtalets återstående giltighetstid, *dock längst till utgången av 2004.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2002.

3 Ärendet och dess beredning

Den 1 november 1999 togs ytterligare ett steg i utvecklingen av den svenska elmarknaden. Då ersattes kravet på timvis mätning med schablonberäkning för samtliga lågspänningskunder med säkringsabonnemang på upp till 200 A och effekt abonnemang på upp till 135 kW (prop. 1998/99:137, bet. 1999/2000:NU4, rskr. 1999/2000:1).

Schablonberäkningsreformen

På regeringens uppdrag har införandet av schablonberäkning utvärderats av såväl Statens energimyndighet (Energimyndigheten) som Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät). Under 2000 har Energimyndigheten i tre delrapporter, *Utvecklingen på elmarknaden 2000:I–III*, redovisat sina bedömningar av utvecklingen på elmarknaden efter schablonberäkningsreformens genomförande. Förslag till justeringar av det gällande regelverket har lämnats i de två första delrapporterna bl.a. vad avser mätning av produktionsanläggningar, anvisad elleverantör och leverantörbyten. Den 1 maj 2000 redovisade Svenska kraftnät sina slutsatser av hur det nya systemet med schablonberäkningssystemet fungerat, *Erfarenheter av systemet med schablonberäkning på elmarknaden*. Sammanfattningar av rapporterna finns i bilagorna 3–5. Rapporterna har remissbehandlats (Dnr N 2000/2131/ESB). En remissammanställning finns i bilaga 6.

Elnätsverksamhet och tillsyn

Regeringen beslutade den 4 november 1999 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att göra en översyn av om bestämmelserna om nätverksamhet i ellagen (1997:857) behöver ändras och i så fall föreslå sådana ändringar. Utredningen antog namnet Elnätsutredningen. Elnätsutredningen redovisade i oktober 2000 sitt delbetänkande *Elnätsföretag – regler och tillsyn* (SOU 2000:90). I betänkandet föreslås bl.a. ändrade regler i ellagen beträffande regleringen av tillsyn av nätverksamhet, precisering av tillsynen, avgränsning mellan nätverksamhet och konkurrensumsatt verksamhet samt utjämning av tariffer mellan tätort och glesbygd. En sammanfattning av betänkandet finns i bilaga 1. Betänkandet har remissbehandlats. Utöver remissinstanserna har ett antal skrivelser om nättariffer och tillsynen över dessa inkommit till regeringskansliet. En remissammanställning finns i bilaga 2.

Leveranssäkerhet

Den 22 februari 2001 gav regeringen dåvarande generaldirektören vid Elsäkerhetsverket Jörgen Andersson i uppdrag att utreda och föreslå vilka åtgärder som bör vidtas för att, så långt möjligt, dels minska antalet

elavbrott som uppkommer till följd av störningar i överförings- och distributionsnäten, dels minimera konsekvenserna av sådana elavbrott.

En delredovisning med konkreta förslag till åtgärder lämnades till regeringen den 11 juni 2001. En sammanfattning av rapporten finns i bilaga 7. Rapporten behandlades sedan vid en hearing den 22 augusti 2001. Ett antal skriftliga yttranden över rapporten har också inkommit. En sammanställning av synpunkter framförda på hearingen och i de skriftliga yttrandena återfinns i bilaga 8.

Fjärrvärmemarknaden

Den 4 juni 1998 tillkallade regeringen en särskild utredare (dir. 1998:41) för att studera regelverket för handel med och distribution av naturgas och annan rörbunden energi. Utredaren fick i detta sammanhang i uppdrag att överväga om kommunala värmeföretag bör undantas från kommunallagens lokaliseringsprincip. Den 1 februari 1999 överlämnades delbetänkandet, *Effektiva värme- och miljölösningar* (SOU 1999:5) till regeringen. En sammanfattning av utredningen återfinns i bilaga 9. Delbetänkandet har remissbehandlats. En remissammanställning finns i bilaga 10.

Den 17 december 1998 fick Energimyndigheten regeringens uppdrag att göra en förstudie i syfte att beskriva situationen på värmemarknaden ur ett användarperspektiv. Uppdraget redovisades den 26 oktober 1999 (dnr N1999/11368/ESB).

Den 22 december 1999 fick Energimyndigheten i uppdrag att i samråd med Konkurrensverket och Konsumentverket senast den 1 oktober 2000 redovisa en översyn av fjärrvärmemarknaden och ett förslag till metod för att följa utvecklingen på denna. Den 16 oktober 2000 överlämnade Energimyndighet rapporten *Fjärrvärmens på värmemarknaden – Rapport över uppdrag att följa utvecklingen på fjärrvärmemarknaden* till regeringen (dnr N1999/11368/ESB). Rapporten innehöll förslag om utökad prisinformation, produktivitetmätningar och nyckeltal, att utreda krav på särredovisning eller juridisk separation av fjärrvärmeföretag, att utreda möjligheterna att införa tredjepartstillträde till fjärrvärmenäten samt att utreda möjligheterna för fjärrvärmekunderna att ta upp klagomål mot priser och andra leveransvillkor. En sammanfattning av Energimyndighetens rapport finns i bilaga 11. Rapporten har remissbehandlats. En remissammanställning finns i bilaga 12.

Beredskapen mot svåra påfrestningar på samhället i fred

I regeringens proposition Fortsatt förnyelse av totalförsvaret (prop. 2001/02:10) betonas att sårbarheten i vårt samhället har ökat i takt med den tekniska utvecklingen. Hot mot de tekniska infrastruktursystemen kan få mycket allvarliga konsekvenser, och kan ytterst också få en säkerhetspolitisk dignitet. Betydande åtgärder bör enligt regeringen därför vidtas för att både minska sårbarheten i infrastruktursystem och reducera konsekvenserna för samhället av störningar i systemen.

Regeringen beslutade i mars 1999 att Regeringskansliet departementsvis skall utföra en genomgång av behovet av åtgärder och författningsre-

gleringar inom de områden som kan bli berörda vid en svår påfrestning på samhället i fred. Arbetet för att minska riskerna för och konsekvenserna av svåra påfrestningar genomförs inom ramen för berörda departements och myndigheters normala planering och verksamhet.

Sårbarhets- och säkerhetsutredningen, redovisade sin rapport - Säkerhet i en ny tid - den 11 maj 2001 (SOU 2001:41). Utredningen redovisar bl.a. förslag som berör elförsörjningen.

Regeringen avser att våren 2002 återkomma med förslag på elförsörjningsområdet för att samhället bättre skall kunna motstå svåra påfrestningar i fredstid. Det avser då resultaten av de departementsvisa sektorsgenomgångarna samt de förslag som Sårbarhetsutredningen redovisat.

Mot bakgrund av detta behandlar regeringen i denna proposition endast förslag till förändringar av ellagen inom ramen för normal fredsverksamhet och mindre störningar i försörjningen.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 18 oktober 2001 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 13*.

Lagrådets yttrande finns i *bilaga 14*.

Regeringen har i propositionen följt Lagrådets förslag. Dessutom har vissa redaktionella ändringar gjorts i lagtexten.

4 Kriterier för bedömningen av nättariffers skälighet

Regeringens förslag: En ny reglering beträffande skäligheten av nättariffer införs.

De samlade intäkterna från nätverksamheten skall vara skäliga i förhållande till nätkoncessionshavarens prestation.

Nätkoncessionshavarens prestation skall bedömas på grundval av dels de objektiva förutsättningarna att bedriva nätverksamhet i det aktuella området, dels nätkoncessionshavarens sätt att bedriva nätverksamheten.

Elnätsutredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Göta hovrätt, Länsrätten i Södermanlands län, Statens energimyndighet, Affärsverket svenska kraftnät, Elsäkerhetsverket, Konkurrensverket, Konsumentverket, Glesbygdverket, Svenska kommunförbundet, SBC, Stor-Stockholms Energi AB och Villaägarnas Riksförbund tillstyrker förslaget eller lämnar det utan erinran.

Glesbygdverket anser därvid att det är mycket viktigt att den generella leverans kvaliteten och avbrottsfrekvensen värderas som viktiga faktorer vid bedömningen av nättariffernas skälighet.

Svensk Energi tillstyrker i huvudsak utredningens förslag men ställer sig avvisande till förslaget om omvänd bevisbörda och anser att bevis-

bördan i första hand skall ligga kvar på nätmyndigheten. Om detta inte kan accepteras måste utgångspunkten vara att den omvända bevisbördan endast gäller sakomständigheter hos det enskilda företaget. För det fall utredningens förslag skulle bli aktuellt krävs en helt annan utgångspunkt, nämligen att nätföretagen har någon form av bevisbörda för att nättarifferna inte är oskäligen.

Riksrevisionsverket (RRV) anser att förslaget torde innebära en omfattande insamling av information från varje enskilt nätföretag. Mot bakgrund av tidigare erfarenheter befarar RRV att det kan uppstå problem med att få in den begärda informationen.

RRV saknar dessutom en fylligare utredning av de kostnadmässiga konsekvenserna av förslaget.

Lantbrukarnas Riksförbund förespråkar en pristaksreglering eller alternativt en avkastningsreglering i stället för den av utredningen föreslagna regleringen

Skälen för regeringens förslag: En av de centrala delarna i ellagen är regleringen av nättarifferna, dvs. den avgift som nätkoncessionshavaren tar ut för att överföra el på sitt nät för annans räkning. Eftersom nätverksamhet är ett naturligt monopol och alltså inte bedrivs på en konkurrensutsatt marknad måste det finnas en statlig reglering och tillsyn av tarifferna för att förhindra att nätkoncessionshavarna tar ut oskäligen vinster från nätverksamheten. Denna reglering och tillsyn har funnits sedan produktion av och handel med el avreglerades den 1 januari 1996.

Den nuvarande föreskriften om nättariffer, som finns 4 kap. 1 § *första stycket* ellagen, säger att tarifferna skall vara skäligen och utformade på sakliga grunder. Kravet på skälighet avser nivån på tarifferna medan kravet på saklighet syftar på indelningen av en tariff för olika kundgrupper. Kravet på saklighet innebär att tariffen skall vara objektiv och icke-diskriminerande. Närmare bestämt betyder det att kunderna får indelas i kundgrupper med olika kostnadsbild för nätverksamheten, såsom kunder med elvärme, permanentboende kunder, kunder i fritidshus etc. Inom varje sådan kundgrupp skall däremot varje kund ha samma tariff.

Tillsynen är framför allt inriktad på tariffernas skälighet. I den delen finns en föreskrift i 4 kap. 1 § *andra stycket* ellagen om vad som skall beaktas vid skälighetsbedömningen av en tariff. Främst skall konsumentintresset beaktas, varmed menas kundernas intresse av låga och stabila tariffer. Dessutom skall kravet på en rimlig avkastning i nätverksamheten beaktas.

Den nuvarande bestämmelsen om nättariffer är tämligen allmänt hållen. Denna utformning har gjorts med avsikt. Man ville i samband med avregleringen inte ge alltför precisa regler om utformningen av nättariffer eftersom detta skulle kunna leda till att utvecklingen av tarifferna leddes in i en bana som senare skulle visa sig mindre bra. Tanken var i stället att den allmänt hållna regleringen gradvis skulle preciseras genom utveckling av rättspraxis på området.

Det visade sig emellertid snart att tillämpningen av skälighetsregeln orsakade en hel del problem. Som skälighetsregeln är utformad har en nätkoncessionshavares kostnader blivit utgångspunkt för skälighetsbedömningen. Detta har varit nödvändigt för att kunna bedöma kriteriet ”rimlig avkastning i nätverksamheten”. Det är mycket resurskrävande att bedöma en nätkoncessionshavares samlade kostnadsmassa eftersom man

måste avgöra om de kostnader som finns är godtagbara eller inte. Denna bedömning gäller dels om den åtgärd som kostnaden hänför sig till kan anses ingå i nätverksamheten, dels om kostnadens storlek är rimlig. Detta resurskrävande arbete har lett till att det knappast har hunnit utvecklas någon nämnvärd praxis på området.

Därför bör en förenkling av tillsynen ske, vilket kan uppnås genom en ändring av föreskriften om hur nättariffer skall vara utformade.

LRF har förespråkat en tillsynsmodell med bl.a. ett pristak för nättarifferna alternativt en form av avkastningskontroll. Utredningen har noga gått igenom för- och nackdelar med en pristaksreglering och en avkastningsreglering. Liksom utredningen bedömer regeringen att nackdelarna med modellerna överväger fördelarna, varför dessa former av reglering inte bör införas.

Det förslag som utredningen har lagt fram leder, enligt regeringens uppfattning, till att tillsynen kan förenklas, varför det bör genomföras. Förslaget innebär följande.

Utgångspunkt för skälighetsbedömningen skall i fortsättningen inte vara nätkoncessionshavarens kostnader utan den samlade prestation, som han utför. Skälighetsbedömningen avser sedan att avgöra om nättariffen, dvs. de samlade intäkterna från denna prestation, kan anses skälig i förhållande till prestationen.

Detta innebär att man vid tillsynen först måste fastställa den prestation nätkoncessionshavaren utför. Denna fastställelse skall bygga på dels en objektiv bedömning av prestationen, dels en subjektiv sådan.

Den objektiva bedömningen skall innefatta förutsättningarna för att bedriva nätverksamhet i det aktuella området. Dessa förutsättningar innefattar de faktorer som nätkoncessionshavaren inte kan påverka, såsom antalet kunder och fördelning på olika kundkategorier, kundernas geografiska läge, överförd energi och effekt med beaktande av fördelning över dygnet och året, klimat och geografiskt läge för nätverksamheten samt kostnaden för överliggande nät. Dessa faktorer bestämmer behovet av främst ledningar, ställverk och transformatorstationer samt mätning, beräkning och rapportering.

Även en sådan bedömning kräver en mängd uppgifter från varje nätkoncessionshavare, varför den föreslagna ordningen vid första påseende inte verkar medföra någon förenkling av tillsynen. Bedömningen av den objektiva prestationen kan dock ske med hjälp av nyckeltal, vilket redan det underlättar tillsynsarbetet.

Dessutom driver Statens energimyndighet sedan 1998 ett projekt med syfte att ta fram en generell modell, Nätnyttomodellen, för bedömning av nätkoncessionshavarnas tariffer. Arbetet bedrivs i en projektgrupp, som till sin hjälp har en referensgrupp som består av företrädare för nätkoncessionshavarna, kunderna och finansierarna.

RRV har ifrågasatt om den föreslagna modellen kommer att vara mindre resurskrävande än den nuvarande och att förslaget inte får några omedelbara ekonomiska konsekvenser för Energimyndigheten.

Den föreslagna modellen har utarbetats av Energimyndigheten tillsammans med företrädare för nätkoncessionshavare, kunder och finansierare. Eftersom tillsynen förenklas och förbättras bör detta även innebära att den på sikt blir mindre resurskrävande än nuvarande system.

Nätnyttomodellen innebär i korthet följande.

För varje nätkoncessionshavare mäter man dess prestation genom att beräkna den s.k. nätnyttan, som är den objektiva prestation nätkoncessionshavaren utför i sin verksamhet utan hänsyn till hur han i praktiken har valt att utföra denna. Den objektiva prestationen beräknas på grundval av ett fiktivt nät, som byggs upp utifrån ett koordinatsystem där nätets anslutningspunkt till det överliggande nätet, lokalnätsstationer och samtliga elanvändares uttagspunkter anges. Dessutom beaktas spänningsnivåerna i anslutningspunkten till överliggande nät och i elanvändarnas uttagspunkter, elanvändarnas effektuttag samt mängden inmatad respektive uttagen energi. För detta fiktiva nät används därefter ett antal kostnadsfunktioner som, utöver rena driftkostnader, även kan inkludera övriga typer av kostnader som normalt finns i ett nätföretag, såsom kostnader för drift och underhåll, kostnader för investeringar, administrativa och finansiella kostnader samt avkastning på kapitalet. Slutligen jämförs dessa samlade kostnader med nätkoncessionshavarens samlade intäkter som alltså motsvarar hans nättariff.

Denna modell medger att samtliga nätkoncessionshavare jämförs med varandra. Tillsynen kan därmed inriktas på de nätkoncessionshavare där förhållandet mellan intäkter och kostnader markant avviker från övriga nätkoncessionshavare.

Det måste betonas att det inte införs någon laglig skyldighet att använda denna modell. Det står alltså nätmyndigheten fritt att bedöma de objektiva förutsättningarna för nätkoncessionshavarens prestation med hjälp av modellen eller på något annat sätt. Denna modell erbjuder alltså bara en möjlighet att på ett förhållandevis enkelt sätt bedöma de objektiva förutsättningarna för nätkoncessionshavarens prestation.

I de allra flesta fall kommer bara den objektiva prestationen att ligga till grund för skälighetsbedömningen. Som tidigare nämnts skall det dock, utöver denna objektiva bedömning, även ske en subjektiv bedömning av nätkoncessionshavarens prestation. Denna bedömning gäller sådana faktorer som nätkoncessionshavaren själv kan påverka, exempelvis kvaliteten på överföringen, som främst inkluderar avbrottsfrekvens och spänningskvalitet. Om den subjektiva bedömningen visar att en nätkoncessionshavarens prestation i detta hänseende markant avviker från motsvarande prestation hos andra nätkoncessionshavare skall detta påverka skälighetsbedömningen i höjande eller sänkande riktning.

Även denna nya reglering som nu föreslås är en ramlagstiftning som behöver preciseras genom en utveckling av rättspraxis. En sådan utveckling torde dock underlättas av att nätmyndighetens tillsyn blir enklare och därmed mindre resurskrävande.

En fördel med denna reglering är också att nätmyndigheten förhållandevis enkelt kan bedöma om en tariff är oskälig eller ej. I de fall nätmyndigheten bedömer att en viss nättariff är för hög bör den berörda nätkoncessionshavaren beredas tillfälle att yttra sig över nätmyndighetens bedömning innan nätmyndigheten fattar sitt beslut. Nätkoncessionshavaren får då möjlighet att åberopa omständigheter som kan föranleda en annan bedömning än den som nätmyndigheten preliminärt har gjort. Detta arbete läggs därmed över från nätmyndigheten till nätkoncessionshavaren, vilket naturligtvis underlättar nätmyndighetens tillsynsarbete.

I detta sammanhang har Svensk Energi uttalat synpunkter på om nätmyndigheten eller nätkoncessionshavaren skall ha bevisbördan för om en nättariff är oskäligen eller ej.

Fördelning av bevisbörda blir aktuell när någonting skall bevisas. Det som kan bli föremål för bevisning är faktiska omständigheter, t.ex. att en person har begått en viss handling, att en väg har en viss sträckning, att en stad har ett visst antal innevånare etc. Skälighetsbedömningen av en tariff syftar inte till att konstatera förekomsten av ett antal faktiska omständigheter. Den syftar istället till att göra en bedömning av om en viss tariff uppfyller de kriterier som anges i lagstiftningen. Till grund för bedömningen ligger ett antal faktiska omständigheter som nätmyndigheten redovisar i sitt beslut. Denna bedömning kan naturligtvis inte bli föremål för bevisning. Om beslutet överklagas till allmän förvaltningsdomstol av nätkoncessionshavaren sker en bedömning på samma sätt som skedde vid nätmyndighetens prövning i ärendet. Därvid har naturligtvis nätkoncessionshavaren möjlighet att lämna synpunkter på den bedömning som nätmyndigheten har gjort.

De faktiska omständigheter som ligger till grund för bedömningen är omständigheter som nätkoncessionshavaren själv förser nätmyndigheten med. Någon bevisning beträffande dessa omständigheter torde inte bli aktuell.

Eftersom det i sådana här ärenden alltså inte är fråga om att bevisa några faktiska omständigheter saknar resonemanget om bevisbörda relevans.

I samband med skälighetsbedömningen uppkommer frågan om vad som skall anses vara en rimlig avkastning i nätverksamheten. Det går svårt att lagstifta om detta, varför frågan får lösas genom en utveckling av rättspraxis. En lämplig utgångspunkt för denna utveckling är den bedömning som utredningen gjort enligt följande.

Man bör utgå från att avkastningen i nätverksamheten skall motsvara vad som kan bedömas vara normalt för konkurrensutsatt affärsverksamhet med motsvarande risknivå. Detta kan också uttryckas som den avkastning som fordras för att i konkurrens med alternativa placeringar med motsvarande risk kunna attrahera kapital för investeringar i den aktuella nätverksamheten. Detta leder till en lämplig avvägning mellan elanvändarnas och nätkoncessionshavarnas intressen eftersom den anger vad som krävs för att möjliggöra nödvändiga investeringar för att upprätthålla en rimlig överföringskvalitet på nätet. Det kan dock finnas skäl för avvikelser både uppåt och nedåt från denna gräns. Företag som bedriver verksamheten mindre effektivt än de kriterier som används i den objektiva bedömningen kan erhålla en lägre avkastning än den som är utgångspunkt för bedömningen. Företag som lyckas bedriva nätverksamheten effektivare än de kriterier som används i den objektiva bedömningen skall däremot kunna erhålla en högre avkastning än den som är utgångspunkt för bedömningen.

Den reglering som nu föreslås kräver att nätmyndigheten får tillgång till ett antal uppgifter från nätkoncessionshavarna. RRV har påtalat att det finns en risk för att informationsutbytet mellan nätkoncessionshavarna och Energimyndigheten kan bli problematiskt. Därför bör den nya regleringen kompletteras med ett bemyndigande för regeringen och nät-

5 Ändrade tillsynsregler

5.1 Precisering av tillsynens omfattning

Regeringens förslag: Det anges uttryckligen i ellagen att nätmyndighetens tillsynsansvar inte omfattar efterlevnaden av bestämmelserna i 7 kap. Kommunala elföretag, 10 kap. Skadestånd och 11 kap. Särskilda bestämmelser om överföring av el till konsumenter.

Elnätsutredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Göta hovrätt, Konsumentverket och Hyresgästernas Riksförbund tillstyrker förslaget eller lämnar det utan erinran.

Statens energimyndighet konstaterar att förslaget att tillsynen inte ska omfatta de nuvarande bestämmelserna i 11 kap. kan leda till att konsumentskyddet försämras. Personer med små egna ekonomiska resurser kommer sannolikt i de flesta fall att avstå från att vända sig till allmän domstol eftersom detta uppfattas medföra en stor ekonomisk risk. Energitillsynen anser dock att detta snarare är en generell konsumentpolitisk fråga än en elmarknadsfråga. Konsumentverket är den myndighet som synes mest lämpad att hantera dessa frågor.

Statskontoret uppger att, beträffande 10 kap., det inte framgår om någon annan myndighet bör ha tillsynsansvaret eller om det inte krävs någon tillsyn över dessa bestämmelser.

Skälen för regeringens förslag: Bestämmelserna om tillsyn finns i 12 kap. ellagen. Huvudregeln ges i 1 § enligt följande.

Vad gäller frågor om elsäkerhet och driftsäkerheten hos det nationella elsystemet utövas tillsynen av den eller de myndigheter regeringen bestämmer. Regeringen har utsett Elsäkerhetsverket respektive Affärsverket svenska kraftnät att vara tillsynsmyndigheter. Denna del av tillsynen lämnas därefter i fortsättningen.

Tillsynen i övrigt över efterlevnaden av bestämmelserna i ellagen utövas av nätmyndigheten. Denna formulering innebär att nätmyndigheten har tillsynen över efterlevnaden av samtliga bestämmelser i ellagen, bortsett från frågor om elsäkerhet och driftsäkerheten hos det nationella elsystemet. Undantag har dock gjorts för bestämmelserna om elleverantörers skyldigheter i 8 kap.

Det har emellertid visat sig att ett antal bestämmelser, som idag formellt omfattas av nätmyndighetens tillsynsansvar, är av den karaktären att de antingen inte kräver någon tillsyn eller att nätmyndigheten inte är den lämpligaste tillsynsmyndigheten.

En inskränkning av nätmyndighetens tillsynsansvar bör därför ske i ellagen enligt följande.

I 7 kap. Kommunala elföretag, som består av två paragrafer, ges vissa bestämmelser om kommunala elföretag.

I 1 § anges att kommunala bolag, under vissa förutsättningar, får bedriva elproduktion och elhandel samt nätverksamhet i viss utsträckning med frångående av den s.k. lokaliseringsprincipen. Innebörden är alltså att sådana bolag får bedriva de angivna typerna av verksamhet även utanför den egna kommunens område. Eftersom denna bestämmelse inte ställer några krav på de kommunala bolagen utan bara ger dessa en möjlighet kräver bestämmelsen av naturliga skäl ingen tillsyn.

I 2 § anges att om ett kommunalt bolag bedriver elproduktion, elhandel eller distribution av fjärrvärme skall verksamheten drivas på affärsmässig grund och redovisas särskilt. Dessa bestämmelser ställer krav på de kommunala bolagen och är därför av den karaktären att de kan kräva tillsyn.

Vad gäller det första kravet, alltså att verksamheten skall drivas på affärsmässig grund, gör regeringen följande bedömning. Om ett kommunalt bolag inte driver verksamheten på affärsmässig grund, t.ex. genom underprissättning, skadar det konkurrensen på den konkurrensutsatta delen av elmarknaden. Det kan därmed vara ett brott mot konkurrenslagens bestämmelser. Efterlevnaden av dessa bestämmelser står redan under tillsyn av Konkurrensverket och någon ytterligare tillsyn från nätmyndighetens sida är därför inte nödvändig.

Beträffande det andra kravet, att verksamheten skall redovisas särskilt, gör regeringen följande bedömning. Syftet med denna bestämmelse är att förhindra att den affärsmässiga verksamheten subventioneras med kommunala medel. Om sådan subventionering sker skadar det konkurrensen på den konkurrensutsatta delen av elmarknaden och faller därmed inom Konkurrensverkets tillsynsansvar. Dessutom kan det innebära att bestämmelserna om användning av kommunens medel inte följs. Därmed blir det en fråga för kommunens revisorer. I ingetdera fallen finns det något behov av ytterligare tillsyn från nätmyndighetens sida.

Regeringen anser sammanfattningsvis att efterlevnaden av bestämmelserna i 7 kap. ellagen inte bör omfattas av nätmyndighetens tillsynsansvar.

I 10 kap. Skadestånd finns ett antal bestämmelser om skadestånd. De reglerar kort uttryckt vem som skall bära det ekonomiska ansvaret för skador som uppstår genom inverkan av el. Om berörda parter inte kan komma överens om hur bestämmelserna skall tillämpas i ett enskilt fall kan tvisten avgöras vid allmän domstol. Bestämmelserna är alltså av sådan natur att de inte kan bli föremål för tillsyn. Därför bör efterlevnaden av bestämmelserna i 10 kap. uttryckligen undantas från nätmyndighetens tillsynsansvar.

I 11 kap. Särskilda bestämmelser om överföring av el till konsumenter finns ett antal bestämmelser som reglerar rätten för en nätkoncessionshavare att avbryta överföringen av el till en konsument om denne gör sig skyldig till avtalsbrott. Liksom bestämmelserna i 10 kap. reglerar dessa bestämmelser förhållandet mellan två enskilda parter. Om det uppstår tvist mellan parterna om tillämpningen av bestämmelserna kan tvisten prövas vid allmän domstol. Även dessa bestämmelser är alltså av sådan natur att de inte bör bli föremål för tillsyn. Därför bör efterlevnaden av dem uttryckligen undantas från nätmyndighetens tillsynsansvar.

Regeringens förslag: Ett tillsynsärende avseende frågan om en nät-koncessionshavares nättariff är förenlig med föreskrifterna i 4 kap. 1 § ellagen, dvs. kravet på nättariffens skälighet och saklighet, får inte inledas senare än ett år efter utgången av det räkenskapsår då tariffen tillämpades.

Elnätsutredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag. Dessutom har utredningen föreslagit att ett sådant tillsynsärende som nämns i förslaget måste vara avslutat senast två år efter det att ärendet inleddes.

Remissinstanserna: *Göta hovrätt, Konsumentverket, Affärsverket svenska kraftnät, Stor-Stockholms Energi AB och Hyresgästernas Riksförbund* tillstyrker förslaget eller lämnar det utan erinran.

Statskontoret anser att den tid som nätmyndigheten har på sig för att inleda tillsyn bör utökas till 24 månader från räkenskapsårets utgång. Ett viktigt skäl till detta är att ett centralt underlag vid tillsynen är den årsrapport som nätföretagen skall lämna till nätmyndigheten senast sju månader efter räkenskapsårets utgång. Nätmyndighetens uppgift är då att för ett stort antal nätföretag gå igenom ett mycket omfattande material och ta ställning till om tillsyn ska inledas i enskilda fall. Även om nätmyndigheten bör sträva efter att i enskilda fall inleda tillsyn så snart som möjligt efter räkenskapsårets utgång, anser *Statskontoret* att man inte bör begränsa den möjliga tiden för att göra det till fem månader efter att nätföretagets årsrapport lämnats in.

Svensk Energi anser att Statens energimyndighet inte bör få åberopa resursbrist som skäl för att förlänga tidsfristen. Detta bör framgå av specialmotiveringen. Man kan också tänka sig en skärpning genom att i stället för särskilda skäl införa krav på synnerliga skäl för en förlängning.

Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) understryker vikten av konsumenternas rättighet att få möjlighet till prövning av sina ärenden. Samtidigt är det rimligt att en anmälan inte skall kunna göras avseende missförhållanden som är äldre än två år. Däremot är det tveksamt med begränsningsregeln att tillsyn skall vara inledd senast inom 12 månader efter anmälan då det kan finnas risk att myndigheten med hänvisning till brist på resurser väljer att inte inleda tillsyn.

Villaägarnas Riksförbund anser att den angivna tidsfristen för inledande av tillsyn, respektive utfärdande av föreläggande, är för rikligt tilltagen. Kravet bör vara att en tillsyn inleds väsentligt tidigare än tolv månader från aktuellt räkenskapsårs utgång och att ett föreläggande måste utfärdas på kortare tid än två år efter att tillsynen påbörjats. Kortare tidsfrister är möjliga eftersom nätföretaget skall motivera en tariffs skälighet i förhållande till företagets prestation. Villaägarna anser att tidsfristerna åtminstone skall halveras.

Skälen för regeringens förslag: Den kanske viktigaste och mest resurskrävande typen av tillsynsärenden är de som gäller en nätkoncessionshavares nättariffer, dvs. avgifter och övriga villkor för överföring av el på nätet. För elanvändarna är det viktigt att tarifferna är skäliga samtidigt som tarifferna för nätkoncessionshavarna är den huvudsakliga inkomstkällan. Ett tillsynsärende avser i praktiken tariffen under ett visst

räkenskapsår. Om nätmyndigheten inleder tillsyn beträffande en sådan tariff skapar det naturligtvis osäkerhet hos nätkoncessionshavaren. Om nätmyndigheten anser att en tariff är oskälig och alltså bör sänkas, vilket av naturliga skäl sker retroaktivt, påverkas nätkoncessionshavarens inkomster för det aktuella räkenskapsåret.

Det bör därför, som utredningen föreslagit, införas en tidsgräns inom vilken nätmyndigheten måste inleda tillsyn. Detta skapar större säkerhet för nätkoncessionshavarna, därigenom att ett uteblivet besked om påbörjad tillsyn innebär att nätkoncessionshavaren kan utgå från att tariffen och därmed inkomsterna för ett visst räkenskapsår ligger fast.

Närmare bestämmelser om redovisning av nätverksamhet finns i förordningen (1995:1145) om redovisning av nätverksamhet. Av denna framgår bl.a. att alla nätkoncessionshavare skall upprätta en årsrapport för varje räkenskapsår och att årsrapporten skall ha kommit in till nätmyndigheten inom sju månader från räkenskapsårets utgång.

En lämplig tidsfrist är därför, som också utredningen föreslagit, ett år från räkenskapsårets utgång.

Utredningen har också föreslagit att ett påbörjat tillsynsärende skall vara avslutat inom två år med en möjlighet för nätmyndigheten att, om det föreligger särskilda skäl, förlänga fristen. Nätmyndighetens beslut om förlängning av tidsfristen skall inte få överklagas särskilt utan bara i samband med att nätmyndighetens slutliga beslut i tillsynsärendet överklagas.

I denna del gör regeringen följande bedömning.

En sådan tidsfrist som utredningen föreslagit skulle i vissa fall kunna innebära en viss lättnad för nätkoncessionshavarna. Men förslaget är också förenat med nackdelar. Om ett tillsynsärende inte hinner avslutas inom tidsfristen och nätmyndigheten finner att särskilda skäl för förlängning av tidsfristen inte föreligger medför det att det tillsynsarbete som nätmyndigheten lagt ner under nästan två år går till spillo. Detta är naturligtvis särskilt allvarligt mot bakgrund av nätmyndighetens begränsade resurser.

En annan följd blir att elanvändarna tvingas acceptera en tariff som med stor sannolikhet inte är skälig i ellagens bemärkelse. Detta blir säkert svårt att acceptera för många elanvändare när den enda orsaken är att nätmyndigheten inte haft tillräckliga resurser att fullfölja tillsynsarbetet inom föreskriven tid. Det kan nog också på sikt undergräva elanvändarnas tilltro till tillsynssystemet.

Ytterligare en faktor att beakta är följande. I de fall nätmyndigheten funnit särskilda skäl föreligga för förlängning av tidsfristen och nätmyndighetens slutliga beslut i tillsynsärendet överklagas, kommer i många fall inte obetydliga resurser i ärendet i de allmänna förvaltningsdomstolarna att få ägnas åt frågan om det förelåg särskilda skäl för förlängning av tidsfristen eller ej i stället för att ägnas åt huvudfrågan, dvs. tariffens skälighet. Om förvaltningsdomstolen i ett sådant fall finner att det inte förelåg särskilda skäl för förlängning av tidsfristen kommer ännu mer arbete som nätmyndigheten lagt ner att gå till spillo än i det fall som nyss nämnts.

Mot bakgrund av de nackdelar som här redovisats anser regeringen att utredningens förslag i denna del inte bör genomföras.

6 Tariffutjämning mellan glesbygd och tätort

Regeringens förslag: För att främja en utjämning av nättarifferna mellan tätort och glesbygd införs en ny regel om samredovisning av koncessionsområden enligt följande.

Möjligheten att, efter ansökan hos nätmyndigheten, samredovisa koncessionsområden som ligger geografiskt nära varandra och sammantagna utgör en för nätverksamhet lämplig enhet ersätts med en skyldighet att samredovisa koncessionsområden som ligger geografiskt nära varandra och sammantagna inte utgör en för nätverksamhet olämplig enhet.

Vid förändringar av samredovisade områden skall en enhetlig nättariff införas successivt under en tid av högst fem år.

Elnätsutredningens förslag: Överensstämmer i stort med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Konsumentverket* och *Glesbygdsverket* tillstyrker utredningens förslag eftersom man anser att de sänkta kostnaderna i glesbygd är viktigt ur ett regionalpolitiskt perspektiv.

Statens energimyndighet ifrågasätter om utredningens förslag är ändamålsenligt och effektivt.

Svensk Energi delar utredningens uppfattning att samredovisning skall vara huvudregel men däremot inte utredningens uppfattning att geografisk närhet skall krävas för samredovisning.

Sveriges Fastighetsägareförbund och *Villaägarnas Riksförbund* anser inte att det finns anledning att utjämna priserna mellan olika elnät.

SBC motsätter sig förslaget eftersom det tvingar tätortskunder att acceptera att tarifferna höjs i syfte att stödja glesbygden. *SBC* anser också att förslaget strider mot utredningens övergripande förslag om att tariffen skall sättas utifrån objektiva förutsättningar.

Lantbrukarnas Riksförbund instämmer i utredningens uppfattning och understryker behovet av att tarifferna mellan tätort och glesbygd utjämnas.

Stor-Stockholms Energi AB anser att förslaget inte innebär någon större förändring mot dagens reglering och att det måste vara tillåtet för ett storstadsområde som Stockholmsregionen att få utnyttja sina "stordriftsfördelar" inte minst som kompensation för de olika slag av "trängselkostnader" som också följer av tät bebyggelse.

Övriga remissinstanser har inte kommenterat förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Regleringen av utformandet av nättariffer har alltsedan avregleringen av elmarknaden baserats på en avvägning mellan två i och för sig motstridiga principer. Den första principen är den om kostnadsriktighet, som innebär att varje elanvändare skall betala en avgift som står i relation till de kostnader han orsakar nätkoncessionshavaren. Den andra principen är att man bör sträva efter en utjämning av tarifferna, framför allt mellan tätort och glesbygd.

Det finns flera bestämmelser i ellagen som bygger på den andra principen, den om utjämning av tariffer. För tariffer på lokalnäten finns en

grundläggande bestämmelse att sådana tariffer inte får utformas med hänsyn till var inom koncessionsområdet en elanvändares uttagspunkt är belägen. Detta innebär att alla elanvändare inom ett koncessionsområde skall ha samma nättariff. Det bör dock nämnas att skilda tariffer får tillämpas för olika kundkategorier, varför den nämnda bestämmelsen gäller inom varje kundkategori. Innebörden av bestämmelsen är att en utjämning av tariffen sker mellan elanvändare som bor perifert inom området, där överföringskostnaden är högre, och elanvändare som bor centralt inom området, där överföringskostnaden är lägre.

Det finns också en bestämmelse om utformningen av koncessionsområden, som innebär att ett sådant koncessionsområde skall utgöra en med hänsyn till nätverksamheten lämplig enhet. Med detta menas främst att området skall ha en lämplig sammansättning av både tätort och glesbygd. På det sättet uppnår man att den nyss nämnda utjämningen kommer glesbygden till del.

De nämnda bestämmelserna handlar om utjämning av nättariffer inom *ett* koncessionsområde. Utöver dessa bestämmelser finns det en bestämmelse som indirekt medger utjämning av nättariffer inom *flera* koncessionsområden.

En nätkoncessionshavare måste redovisa sin nätverksamhet. Vad gäller lokalnät skall varje koncessionsområde redovisas för sig. Emellertid kan en nätkoncessionshavare ansöka hos nätmyndigheten om undantag från den bestämmelsen för att kunna redovisa flera koncessionsområden gemensamt. Ett sådant undantag skall beviljas om två förutsättningar är uppfyllda, nämligen att de berörda områdena ligger geografiskt nära varandra och att områdena sammantagna utgör en för nätverksamhet lämplig enhet.

Om ett undantag har beviljats är undantaget för sin giltighet beroende av att en enhetlig nättariff tillämpas för samtliga områden. Nätkoncessionshavaren har därvid tre år på sig att utjämna de enskilda tarifferna så att det blir en enhetlig tariff för de berörda områdena.

På detta sätt uppnår man ytterligare utjämning av nättarifferna i och med att utjämningen kan omfatta större områden än endast ett koncessionsområde.

Det har emellertid visat sig att de nämnda bestämmelserna inte leder till utjämning av tarifferna i en omfattning som är önskvärd.

I syfte att komma till rätta med problemet anser regeringen, i likhet med utredningen, att möjligheten att samredovisa koncessionsområden bör ersättas med en obligatorisk samredovisning. I det sammanhanget uppkommer frågan om kravet på geografisk närhet för samredovisning bör bibehållas eller ej. Regeringen gör där följande bedömning.

Systemet med samredovisning, och därmed en enhetlig nättariff, innehåller oundvikligen ett visst mått av slumpmässighet eftersom möjligheten till samredovisning är beroende av om en viss nätkoncessionshavare har flera koncessionsområden eller ej. Denna slumpmässighet ökar om kravet på geografisk närhet tas bort. Ett borttagande av detta krav skulle medföra att en nätkoncessionshavares samtliga koncessionsområden skall samredovisas. Om en nätkoncessionshavare har flera områden blir utfallet vad gäller den enhetliga nättariffen beroende av belägenheten av områdena och dessas geografiska fördelning i landet. Om en nätkoncessionshavare har många områden i södra Sverige, där överföringskostna-

den normalt är lägre, och få områden i norra Sverige, där överföringskostnaden normalt är högre, leder en enhetlig nättariff till stora tariffsänkningar i de fåtaliga områdena i norr medan tariffhöjningarna i söder blir marginella. Om det motsatta förhållandet råder, dvs. att nätkoncessionshavaren har många områden i norra Sverige och få områden i södra Sverige leder en enhetlig nättariff till stora tariffhöjningar i de fåtaliga områdena i söder medan tariffsänkningarna i norr blir marginella.

Dessa förhållanden kan i sin tur leda till att det i ett visst område i landet råder stora skillnader mellan nättarifferna i angränsande koncessionsområden med olika innehavare, trots att de objektiva förutsättningarna att bedriva nätverksamhet är i stort sett lika.

Sådana förhållanden kommer naturligtvis att väcka undran hos elanvändarna i de berörda områdena och antagligen uppfattas som orättvisa. Regeringen anser därför att kravet på geografisk närhet bör bibehållas.

7 Åtskillnad mellan nätverksamhet och konkurrensutsatt verksamhet

Regeringens förslag: Den nuvarande regeln att nätverksamhet samt produktion av eller handel med el inte får bedrivas i samma juridiska person skärps på det sättet att flertalet av styrelseledamöterna i ett nätföretag inte samtidigt får vara styrelseledamöter i ett företag som bedriver produktion av eller handel med el och att verkställande direktören i ett nätföretag inte samtidigt får vara verkställande direktör i ett företag som bedriver produktion av eller handel med el.

Elnätsutredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser tillstyrker utredningens förslag, däribland *Statens energimyndighet*, *Konsumentverket*, *Konkurrensverket*, *Villaägarnas Riksförbund* och *Hyresgästernas Riksförbund*.

Konkurrensverket anser, liksom *Länsrätten i Södermanlands län* och *Svensk Elbrukarförening*, att möjligheten för nätföretagen att subventionera konkurrensutsatt verksamhet endast kan elimineras om en renodling och klar avgränsning av nätverksamheten mot annan verksamhet genomförs. Länsrätten avstyrker utredningens förslag eftersom utredningen inte på något sätt gjort sannolikt att den föreslagna regeln på något verksamt sätt skulle motverka en subventionering av en konkurrensutsatt verksamhet.

Affärsverket svenska kraftnät ställer sig frågande till om bestämmelsen behövs om tillsynsmodellen fungerar så väl som utredningen förutsätter.

Riksrevisionsverket anser att förslaget rimligen kommer att innebära vissa merkostnader, i synnerhet för mindre företag. Utredningens förslag borde därför ha motiverats mer utförligt.

Svensk Energi avstyrker förslaget och anser att problemet med oönskad subventionering bör hanteras inom ramen för en effektiv tillsyn av tarifferna.

Landsorganisationen i Sverige (LO) och *Stor-Stockholms Energi AB (STOSEB)* delar utredningens inställning men uttrycker sin oro för att bestämmelsen kommer att belasta de små företagen med höga kostnader. LO anser att det kan övervägas att av kostnadsskäl ge dispens för de allra minsta företagen att ha gemensam VD och STOSEB påtalar att kostnadsökningen kan leda till att mindre företag säljer sin elhandelsverksamhet vilket leder till strukturförändringar och minskad mångfald.

Föreningen Oberoende Elhandlare och *Lantbrukarnas Riksförbund* anser att utredningens förslag är otillräckliga eftersom koncerngemenskap ändå skapar möjlighet för subventionering.

Skälen för regeringens förslag: En viktig regel i den nuvarande el-lagstiftningen är att en juridisk person som bedriver nätverksamhet inte får bedriva produktion av eller handel med el. Denna reglering har funnits sedan elmarknaden avreglerades den 1 januari 1996.

Skälet till regleringen är följande. Nätverksamheten är ett naturligt monopol som på grund härav står under offentlig reglering. En av de viktigaste delarna i denna reglering är att nättariffen, dvs. elkundernas betalning för tjänsterna i nätverksamheten, skall vara skälig. Till grund för skälighetsbedömningen ligger de ekonomiska förhållandena, främst kostnaderna, i nätverksamheten. Det måste därför säkerställas att endast kostnader som hör till nätverksamheten tillåts påverka nättariffen. Om kostnader från den konkurrensutsatta delen av elmarknaden, dvs. kostnader i företag som bedriver produktion av eller handel med el (elhandelsföretag), inkluderas i nätverksamhetens kostnader och därmed tillåts påverka nättariffen, kan det leda till att nättariffen blir högre än vad som är skäligt.

Kravet på uppdelning i skilda juridiska personer tillkom som ett försök att dels försvåra sådan kostnadsövertalning från den konkurrensutsatta delen av elmarknaden till nätverksamheten, dels underlätta kontrollen av att sådan övertalning inte sker.

Denna uppdelning på skilda juridiska personer av nätföretag och elhandelsföretag har genomförts av i stort sett alla aktörer på elmarknaden.

Under senare tid har ett problem i detta sammanhang uppmärksamats. Det är inte ovanligt att de två skilda juridiska personerna har samma styrelseledamöter eller i vart fall att ett flertal av ledamöterna sitter i båda styrelserna. Det förekommer också att de två skilda juridiska personerna har samme verkställande direktör.

Av en studie som nätmyndigheten gjorde under oktober 1999 framgick att av 186 undersökta nätföretag hade 99 företag gemensam verkställande direktör med ett elhandelsföretag. Styrelsen bestod i 140 nätföretag av delvis samma personer som i ett elhandelsföretag. Av dessa var en majoritet av styrelsen gemensam i 92 nätföretag. Enligt studien hade 94 nätföretag såväl gemensam verkställande direktör som gemensamma ledamöter i styrelsen med ett elhandelsföretag. Vid tiden för studien saknade 40 nätföretag någon av de anknytningar med elhandelsföretag som undersöktes.

Det föreligger således i relativt stor omfattning styrelse- och ledningsgemenskap mellan nät- och elhandelsföretag. Det bör dock påpekas att det är stor skillnad på företagens storlek och att många av de nätföretag som har styrelsegemenskap med elhandelsföretag är små.

En sådan styrelse- och ledningsgemenskap innebär i praktiken endast en formell uppdelning i skilda juridiska personer i stället för en reell sådan. Detta i sin tur urholkar till betydande del syftet med bestämmelsen. Om samma personer sitter i styrelsen för ett nätföretag respektive ett elhandelsföretag och dessutom en och samma person innehar posten som verkställande direktör i två sådana företag hamnar de därmed i en jävliknande situation. I båda företagen skall personerna verka för företagets bästa. Om kostnadsövervältring sker från ett elhandelsföretag till ett nätföretag är det normalt till fördel för elhandelsföretaget. En person som på detta sätt har dubbla roller kan alltså få motstridiga intressen i sina båda roller. Det kan därmed inte uteslutas att en sådan person i sin befattning i nätföretaget, medvetet eller omedvetet, beaktar elhandelsföretagets intressen på ett sätt som inte är förenligt med ellagstiftningens krav.

Därför bör, enligt regeringens uppfattning, lagstiftningens krav på skilda juridiska personer skärpas så att man säkerställer en reell uppdelning i skilda juridiska personer och inte bara en formell sådan.

I syfte att uppnå detta föreslås därför en ny bestämmelse i ellagen som innebär att flertalet av styrelseledamöterna i ett nätföretag inte samtidigt får vara styrelseledamöter i ett elhandelsföretag. Det bör vara tillräckligt att en enkel majoritet av styrelseledamöterna i ett nätföretag saknar koppling till ett elhandelsföretag eftersom det avgörande inflytandet ligger hos majoriteten. Det blir alltså tillåtet att en minoritet i styrelsen för ett nätföretag samtidigt sitter i styrelsen för ett elhandelsföretag.

Verkställande direktören skall sköta den löpande förvaltningen i ett företag enligt styrelsens riktlinjer och anvisningar. Han har därmed en stark position i företaget. Samma överväganden som gjorts beträffande styrelsemajoriteten gör sig därför gällande också beträffande verkställande direktören. Det bör då i lagstiftningen även införas ett förbud för den som är verkställande direktör i ett nätföretag att samtidigt inneha samma befattning i ett elhandelsföretag.

Vissa remissinstanser har påpekat att den föreslagna regleringen leder till vissa kostnadsökningar, som kan bli kännbara för de mindre nätföretagen. De föreslår därför en möjlighet till dispens från den föreslagna regleringen för de minsta nätföretagen.

Regeringen delar uppfattningen att förslaget kan medföra en viss ökning av den ekonomiska bördan på de minsta nätföretagen. Emellertid är syftet med regeringens förslag att minska möjligheten till korssubventionering med åtföljande högre nättariffer och att öka möjligheten till kontroll av att sådan subventionering inte äger rum. Elkunder som är anslutna till nät som innehas av små nätföretag har samma berättigade krav på skäliga nättariffer som övriga elkunder. Därför bör av rättviseskäl inte någon möjlighet till dispens från den föreslagna regleringen införas.

8 Krav på god kvalitet vid överföring av el

Regeringens förslag: En grundläggande bestämmelse, att överföringen av el skall vara av god kvalitet, införs i ellagen.

Regeringen och nätmyndigheten bemyndigas att meddela närmare föreskrifter om god överföringskvalitet.

En nätkoncessionshavare skall vara skyldig att avhjälpa kvalitetsbrister hos överföringen endast i den utsträckning kostnaderna för att avhjälpa bristerna är rimliga i förhållande till de olägenheter för elanvändarna som är förknippade med bristerna.

Elnätsutredningens förslag: Utredningen har förslagit att en ny bestämmelse införs i ellagen som ålägger nätföretagen att överföra el av tillräckligt god kvalitet. Tvister om nätkoncessionshavarnas skyldigheter i denna del prövas av nätmyndigheten efter ansökan av kunden. Nätmyndighetens beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

Remissinstanserna: *Konsumentverket* och *Glesbygdverket* stödjer utredningens förslag.

Statens energimyndighet instämmer också i utredningens överväganden om behovet av regler om elkvalitet. Energimyndigheten avstyrker dock förslaget att myndigheten skall pröva tvister om kvalitet eftersom en sådan prövning troligtvis skulle bli ineffektiv och resurskrävande. Energimyndigheten anser att det skall ingå i myndighetens tillsyn och att regeringen eller den myndighet regeringen utser skall få rätt att meddela föreskrifter om vad som skall anses som godtagbar leveranskvalitet.

Kammarrätten i Stockholm ifrågasätter en sådan bestämmelse och konstaterar att det saknas tillstymmelse till vägledning härvidlag. Det måste, med ett sådant förslag, finnas några grundläggande normer att väga rättstillämpningen mot.

Riksrevisionsverket har inga invändningar mot förslaget men saknar en analys av förslagets konsekvenser på antalet ärenden hos Energimyndigheten.

Elsäkerhetsverket är tveksam till regleringen eftersom det kommer att ta lång tid innan det har definierats vad som är en tillräckligt god elkvalitet. Från kundsynpunkt måste ett förslag där man först utreder vad som avses med godtagbar elkvalitet var att föredra eftersom trycket på förbättringar blir starkare.

Skälen för regeringens förslag: En grundläggande skyldighet för alla nätkoncessionshavare är att överföra el till alla elanvändare som är anslutna till hans nät. En viktig komponent i denna skyldighet är att överföringen är av tillräckligt god kvalitet.

De allvarligaste bristerna i överföringen är sådana som kan hota elsäkerheten, dvs. orsaka person- eller sakskada eller störningar i driften av det egna nätet eller andra elektriska anläggningar. Den grundläggande regeln om elsäkerhet finns i 9 kap. 1 § ellagen. Med stöd av ett bemyndigande i den paragrafen har regeringen och *Elsäkerhetsverket* utfärdat ett antal föreskrifter om elsäkerheten. *Elsäkerhetsverket* är tillsynsmyndighet i frågor om elsäkerhet.

Det förekommer emellertid brister i överföringen som inte hotar elsäkerheten. De vanligaste typerna av sådana brister är dels att överföringen helt avbryts, varigenom elanvändarna inte alls får någon el, dels att spänningen hos den överförda elen avviker alltför mycket från det nominella värdet, vilket är 230 volt för hushåll.

Strömavbrott kan bero på både brister hos själva nätet och yttre påverkan på nätet, t.ex. genom att träd blåser ner på ledningarna. Bristande

spänningskvalitet beror i allmänhet på att nätet har för låg kapacitet, vilket medför att spänningen påverkas av variationer i belastningen, dvs. det samlade uttaget av el från nätet vid varje givet tillfälle. Då belastningen ökar sjunker spänningen och vice versa. Vid mera allvarliga brister i nätets kapacitet påverkas hela nätet medan vid mindre brister endast elanvändare längst ut på nätet påverkas.

Om sådana brister i spänningskvaliteten förekommer kan det leda till att elektrisk utrustning skadas eller fungerar felaktigt eller inte alls.

Frågor om kvalitetsbrister i överföringen ingår redan idag i tillsynen av nätverksamheten. Det saknas emellertid kriterier för kvaliteten hos överföringen, vilket försvårar den praktiska tillsynen. Därför bör det i lagstiftningen införas sådana kriterier. Det är emellertid en grannliga uppgift att utforma föreskrifter med dessa kriterier. Den föreskrift som regeringen föreslår skall införas i ellagen är därför mycket allmänt hållen. Föreskriften bör kompletteras med ett bemyndigande för regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten att meddela närmare föreskrifter om kvaliteten hos överföringen. Innan sådana föreskrifter meddelas kommer regeringen att ge ett uppdrag åt nätmyndigheten att, i samråd med den systemansvariga myndigheten (Affärsverket svenska kraftnät) och företrädare för elbranschen, ta fram ett underlag för dessa föreskrifter. Som vägledning vid detta arbete bör bl.a användas vissa standarder som finns på detta område.

Vad gäller lågspänning har Svenska elektriska kommissionen tagit fram en standard med beteckningen SS 421 18 11. För högspänning saknas det en svensk standard. Däremot finns det en europeisk standard med beteckningen SS-EN 50160, som har tagits fram av Cenelec, där bl.a. Sverige är representerat. Denna standard har dock mer karaktären av en beskrivning av överföringskvaliteten i Europa än en egentlig standard. I Sverige har dock Svensk Energi givit ut ett antal riktlinjer för överföring av el på högspänningsnätet. Dessa riktlinjer, som har accepterats av Statens elektriska kommission, överensstämmer till stora delar med den europeiska standarden.

Dessa närmare föreskrifter kommer att bestå av ett antal riktvärden, främst vad gäller antalet strömavbrott och deras varaktighet samt spänningsvariationer. Riktvärdena anger alltså vad som kan anses vara acceptabelt för elanvändarna.

Det måste emellertid uppmärksammas att det inte alltid ligger i elanvändarnas intresse att kvaliteten hos överföringen ligger inom de framtagna riktvärdena eftersom behovet av kvalitet vid överföringen varierar mellan olika kunder och då kostnaderna för att uppnå en kvalitet inom riktvärdena i vissa fall kan bli mycket stora, vilket drabbar alla elanvändare genom betydande höjningar av nättariffen. Det får därför accepteras att det i vissa fall förekommer smärre och/eller kortvariga kvalitetsbrister i överföringen.

Kostnaderna för att avhjälpa en kvalitetsbrist hos överföringen varierar beroende på den geografiska belägenheten av elnätet. Den stora skillnaden uppstår här mellan tätort och glesbygd. I tätorter är ofta ledningarna i lokalnätet nergrävda i marken, vilket påtagligt minskar risken för strömavbrott till följd av vädrets inverkan genom stormar och åskväder. Utanför tätorterna består lokalnäten oftast av luftledningarna vilka naturligtvis är mer utsatta för påverkan från vädret. Det skulle emellertid bli mycket

dyrt att överallt och på de långa sträckor det här är fråga om gräva ner ledningarna under marken. Detta skulle, som redan nämnts, kunna leda till avsevärt höjda nättariffer.

Vad gäller den geografiska belägenheten måste man också beakta att väderbetingelserna, främst vad gäller temperatur, vindförhållanden och åskväder, skiljer sig åt i olika delar av landet.

I detta sammanhang måste man uppmärksamma att, vid kvalitetsbrister i överföringen, dessa oftast bara föreligger hos ett litet antal elanvändare, nämligen de som är belägna längst ut på ett nät. Det är alltså mindre vanligt att kvaliteten hos överföringen är bristfällig på hela nätet.

Mot bakgrund av vad som just anförts bör en nätkoncessionshavare vara skyldig att avhjälpa kvalitetsbrister hos överföringen endast i den utsträckning kostnaderna för att avhjälpa bristerna är rimliga i förhållande till de olägenheter för elanvändarna som är förknippade med bristerna. Det är inte möjligt att meddela närmare föreskrifter om denna avvägning, varför en närmare definiering av avvägningen får ske genom en utveckling av rättspraxis på området.

Utredningen har föreslagit att tvister om nätkoncessionshavarens skyldigheter vad gäller kvaliteten hos överföringen skall prövas av nätmyndigheten efter ansökan av kund. Flera remissinstanser har påpekat att det saknas en analys av den ökning av antalet ärenden hos nätmyndigheten som kan bli följderna av utredningens förslag. Det har också framförts farhågor för att utredningens förslag kan leda till att alltför mycket resurser måste tas i anspråk hos nätmyndigheten för prövningen av dessa tvister.

Regeringen delar de synpunkter som har framförts av dessa remissinstanser. Det är viktigt att nätmyndighetens resurser kan koncentreras till frågor som generellt sett har störst betydelse för utvecklingen av nätverksamheten. Om nätmyndigheten blir skyldig att pröva tvister om kvaliteten hos överföringen på ansökan av kund kan det leda till att alltför mycket resurser tas från andra typer av ärenden hos myndigheten. Därför bör dessa frågor, som hittills, endast prövas inom ramen för nätmyndighetens tillsyn av nätverksamheten. En elanvändare som anser att överföringen till honom är bristfällig kan anmäla detta till nätmyndigheten som då kan inleda tillsyn om just denna fråga om det framstår som rimligt. Inom ramen för denna tillsyn kan sedan nätmyndigheten förelägga nätkoncessionshavaren, eventuellt vid vite, att rätta till eventuella brister i överföringen.

9 Prövning av vissa tvister

9.1 Tidsfrist för prövning av tvister

Regeringens förslag: Tvister enligt 3 kap. 6, 7, 11, 11 a, 14 och 15 §§ samt 4 kap. 10 § skall inte prövas av nätmyndigheten om ansökan har kommit in senare än två år efter det att nätkoncessionshavaren har avsänt ett skriftligt ställningstagande i tvisten.

Elnätsutredningens förslag: Överensstämmer i stort med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Göta hovrätt, Affärsverket svenska kraftnät, Konsumentverket, Stor-Stockholms Energi AB* och *Hyresgästernas Riksförbund* tillstyrker förslaget eller lämnar det utan erinran.

Lantbrukarnas Riksförbund understryker vikten av konsumenternas rättighet att få möjlighet till prövning av sina ärenden. Samtidigt är det rimligt att en anmälan inte skall kunna göras avseende missförhållanden som är äldre än två år.

Skälen för regeringens förslag: Det finns ett antal bestämmelser i el-lagen som reglerar förhållandet mellan nätkoncessionshavaren och elkunderna och där det också föreskrivs att tvister mellan nätkoncessionshavaren och en elkund om detta förhållande skall prövas av nätmyndigheten.

I samtliga dessa fall rör en eventuell tvist bl.a. ekonomiska mellanhanden mellan parterna. Med dagens reglering kan en part dra en sådan tvist till nätmyndigheten för dess prövning utan begränsning i tiden. Teoretiskt innebär det att man aldrig kan vara säker på att parternas mellanhanden är slutgiltigt avgjorda.

Detta är inte en tillfredsställande ordning eftersom det för berörda parter är viktigt att frågan om dessa mellanhanden inte hålls flytande allt för länge. För att råda bot på detta bör man, som utredningen föreslagit, införa en tidsfrist om lämpligen två år, inom vilken en ansökan måste ha kommit in till nätmyndigheten för att myndigheten skall pröva tvisten.

De typer av tvister som bör omfattas av den föreslagna tidsfristen är följande. Villkoren för anslutning av en elektrisk anläggning till en ledning eller ett ledningsnät enligt 3 kap. 6 och 7 §§, debitering enligt 3 kap. 11 och 11 a §§ av merkostnaden för mätning och rapportering av resultaten av dessa mätningar och av kostnaden för mätare med tillhörande insamlingsutrustning och dess installation i uttagspunkten respektive inmatningspunkten, debitering enligt 3 kap. 14 § av kostnaden för en mätare med tillhörande insamlingsutrustning och för dess installation i inmatningspunkten, innehavarens av en produktionsanläggning rätt enligt 3 kap. 15 § till ersättning av den nätkoncessionshavare till vars ledningsnät anläggningen är ansluten samt den del av avgiften enligt nättariffen som innehavare av vissa produktionsanläggningar enligt 4 kap. 10 § skall betala.

9.2 Prövning av tvister om underrättelser om nättariffen

Regeringens förslag: Möjligheten att få en tvist om en nätkoncessionshavares skyldighet att lämna skriftlig uppgift om sin nättariff prövad av nätmyndigheten avskaffas.

Elnätsutredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Göta hovrätt, Statens energimyndighet, Konsumentverket* och *Hyresgästernas Riksförbund* tillstyrker förslaget eller lämnar det utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 4 kap. 11 § första och andra styckena ellagen är en nätkoncessionshavare skyldig att på begäran lämna skriftlig uppgift om sin nättariff. Av paragrafens sista stycke framgår att tvister om koncessionshavarens skyldighet i detta avseende skall prövas av nätmyndigheten.

Skyldigheten att lämna uppgifterna är ovillkorlig och borde därför inte föranleda tvister. För det fall ett nätföretag trots allt inte skulle följa denna bestämmelse kan frågan behandlas inom ramen för nätmyndighetens tillsynsansvar. Några bärande motiv till att tvister om detta skall kunna prövas av nätmyndigheten finns därför inte. Bestämmelsen bör alltså utgå ur ellagen.

10 Anmälan av utlandshandel med el

Regeringens förslag: Skyldigheten att anmäla utlandshandel med el av viss omfattning upphävs.

Elnätsutredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Affärsverket svenska kraftnät* har tillstyrkt förslaget.

Skälen för regeringens förslag: I 6 kap. 1 § ellagen föreskrivs att den som ingår avtal som medför att import eller export av el kommer att pågå under en tid av minst sex månader skall göra en anmälan om avtalet till den myndighet regeringen bestämmer. Sådan anmälan skall göras inom en månad från det att avtalet ingicks. Regeringen har i 15 § elförordningen (1994:1250) föreskrivit att anmälan skall ges in till Affärsverket svenska kraftnät (SvK).

Anmälningsplikten infördes bl.a. för att göra det möjligt att göra marknadsbedömningar, t.ex. beträffande förväntad leveranssäkerhet och prisutveckling på den svenska marknaden och för att SvK skulle kunna utöva sitt systemansvar på ett korrekt sätt.

Formerna för utlandshandeln med el, liksom behovet av central information om denna, har emellertid i väsentliga avseenden förändrats sedan dessa bestämmelser utarbetades. Utvecklingen av den nordiska elmarknaden har lett till nya former för utlandshandel. Förekomsten av långa och fasta avtal om export eller import av el har minskat väsentligt. Dessutom har endast en anmälan gjorts under de senaste åren. Vidare kan konstateras att anmälningsplikten av kontrakt saknar praktisk betydelse för den fysiska utväxlingen av el på utlandsförbindelserna. Anmälan om behov av kapacitet för överföring på utlandsförbindelser görs till de systemansvariga företagen före den planerade överföringen. Sådan anmälan måste göras oavsett hur avtalet mellan köpare och säljare är utformat.

Denna anmälningsplikt bör därför upphävas.

11 Regler om timvis mätning

11.1 Timvis mätning av små elanvändares förbrukning

Regeringens förslag: Elanvändare, vars elförbrukning skall schablonberäknas men mäts timvis enligt ett leveransavtal är befriade från att betala merkostnaderna för mätning och rapportering under leveransavtalets giltighetstid.

Denna betalningsbefrielse upphävs vid utgången av 2004.

Statens energimyndighets förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag men betalningsbefrielsen skall upphävas vid utgången av 2001.

Remissinstanserna: *Sveriges Elleverantörer* och *Svenska Kraftverksföreningen* anser att erfarenheterna visar att det är svårt att få kontakt med alla timmätare, som installerats hos kunder med lägre förbrukning, vilket leder till förseningar i rapporteringen. Föreningarna anser att problemet kan minskas genom att man begränsar den dagliga insamlingen av timvärden från uttagpunkter som enligt huvudregeln ska schablonberäknas. Då färre mätserier behöver samlas in kan resurser frigöras som kan läggas på insamling av de data som krävs för schablonberäkningen.

Lantbrukarnas Riksförbund anser att det vore mycket olyckligt om kunder med gällande avtal som förutsätter timvis mätning skulle få sin timmätning konfiskerad. Många av dessa kunder har förbrukningsprofiler som avviker från det normala förbrukningsmönstret och har således mycket att spara på att utnyttja de vanligtvis låga sommarpriserna på el. En övergång till schablondebitering skulle innebära negativa konsekvenser för dessa kunder.

Villaägarnas Riksförbund motsätter sig förslaget och anser att de elanvändare som har avtal med sin elleverantör som grundar sig på timregistrerad mätning inte skall belastas med merkostnaden för denna mätning under det pågående avtalets löptid.

Skälen för regeringens förslag: Systemet med schablonberäkning av elanvändarnas elförbrukning infördes den 1 november 1999. I enlighet med de regler som då infördes omfattas i stort sett alla elanvändare av det nya systemet. Det infördes dock en möjlighet för alla elanvändare, vars förbrukning enligt de nya bestämmelserna skall schablonberäknas, att begära att deras förbrukning timmäts i stället för schablonberäknas. Den som begär detta blir dock skyldig att betala merkostnaden för denna mätning och för rapportering av resultaten av dessa mätningar.

Vid den aktuella tidpunkten fanns det ett antal elanvändare, vars förbrukning enligt de nya bestämmelserna skulle schablonberäknas men som hade ingått leveransavtal enligt vilka deras förbrukning skulle mätas per timme. Det ansågs inte rimligt att dessa elanvändare skulle tvingas betala merkostnaden för denna mätning och för rapportering av resultaten av dessa mätningar. Därför infördes en övergångsbestämmelse som inne-

bär att dessa elanvändare inte behöver betala nämnda merkostnader under leveransavtalets återstående giltighetstid.

Det har nu visat sig att många av dessa leveransavtal löper tills vidare, dvs. tills avtalet sägs upp av endera parten. De berörda elanvändarna kan därmed fortsätta i all oändlighet med att få sin förbrukning mätt timvis utan att behöva betala merkostnaden för detta. En sådan ordning kan inte anses vara rättvis. Därför bör denna befrielse från skyldigheten att betala merkostnaden upphöra vid ett visst datum. Den återstående tiden bör vara förhållandevis lång för att underlätta för berörda elanvändare att anpassa sig till den nya situationen. Den som så vill får därmed rimlig tid att säga upp sitt leveransavtal och därefter förhandla fram ett nytt avtal med antingen timvis mätning eller schablonberäkning av förbrukningen.

En lämplig tidpunkt är vid utgången av 2004.

11.2 Timvis mätning av små elproducenters produktion

Regeringens förslag: Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela undantag från kravet på timvis mätning av inmatningen från produktionsanläggningar som har ett säkringsabonnemang om högst 200 ampère eller som kan leverera en effekt om högst 135 kilowatt.

Ett undantag skall gälla alla sådana små produktionsanläggningar i ett koncessionsområde eller, då flera koncessionsområden redovisas samlat, i samtliga koncessionsområden.

Undantag får inte meddelas om schablonberäkningen av fördelningen över tiden av elanvändarnas förbrukning påverkas mer än i obetydlig omfattning.

Statens energimyndighets förslag: Överensstämmer i stort med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Affärsverket svenska kraftnät* anser att den småskaliga produktionens påverkan på förbrukningsprofilen i små nätområden bör ses över ytterligare.

Konkurrensverket tillstyrker ett undantag från timmätningsskraven för elproduktion under gränserna för schablonberäkning, med reservation för hur allvarligt ett undantag skulle påverka elsystemets funktion.

Svensk Elbrukarförening anser att all produktion bör mätas eftersom också små inmatningar kan ge stora utslag på uttagsprofilen, även om energimängden är liten. Då även antalet produktionsställen är ringa i ett nätområde bör det rimligen inte på något väsentligt sätt påverka nätföretagets verksamhet eller ekonomi.

Sveriges Energiföreningars Riksorganisation framhåller att om en del produktionsanläggningar i framtiden blir föremål för schablonberäkning är det lämpligt att det tas hänsyn till detta vid utformning av de administrativa stödprogrammen för schablonberäkning.

Skälen för regeringens förslag: Den 1 november 1999 infördes det nya systemet med att schablonberäkna elanvändarnas förbrukning. Systemet innebär att förbrukningen, dvs. uttaget av el från nätet, hos i stort sett alla elanvändare schablonberäknas medan produktionen, dvs. inmatningen på nätet, alltså mäts. Mätningen skall avse dels mängden in-

matad el, dels inmatningens fördelning över tiden. I praktiken innebär det att mängden inmatad el mäts varje timme.

Schablonberäkningen sker på följande sätt. Samma faktorer som vid mätning beräknas för varje elanvändare, nämligen mängden förbrukad el och dess fördelning över tiden. Vad gäller mängden förbrukad el utgår man från att den är densamma som föregående år. Med längre mellanrum gör man en mätning av den faktiskt förbrukade mängden el, varefter avräkning sker. Denna faktor är inte av intresse i detta sammanhang.

Den andra faktorn, förbrukningens fördelning över tiden, beräknas på följande sätt. Den *samlade* inmatningen av el på ett lokalnät mäts för varje timme. Från denna inmatning dras den mängd el som förbrukas av det lilla antal elanvändare, vars förbrukning mäts. Återstoden utgör det samlade uttaget från nätet, dvs. förbrukningen, hos övriga elanvändare, alltså de vars förbrukning schablonberäknas. Genom att sammanställa den samlade förbrukningen timme för timme kan man se hur den samlade förbrukningen varierar över tiden. Detta kallas förbrukningsprofilen, som alltså beskriver den samlade förbrukningens fördelning över tiden. Man utgår sedan vid schablonberäkningen från att fördelningen över tiden av varje enskild elanvändares förbrukning är identisk med förbrukningsprofilen. I praktiken stämmer denna schablon tämligen väl överens med verkligheten, då de allra flesta elanvändare förbrukar mer el på morgonen och kvällen än på dagen och framför allt på natten. De allra flesta elanvändare förbrukar också mer el på vintern än på sommaren.

Som nyss nämnts gäller schablonberäkningen för elanvändare medan inmatningen av el från alla produktionsanläggningar skall mätas. Detta gäller både mängden inmatad el och dess fördelning över tiden. Då detta system infördes den 1 november 1999 mättes redan all inmatning från stora produktionsanläggningar på detta sätt, varför deras situation inte påverkades av det nya systemet. Däremot var det ganska vanligt att inmatningen från små produktionsanläggningar mättes bara vad avser mängden inmatad el. Den nya regleringen innebär att den inmatade elens fördelning över tiden måste mätas även hos små produktionsanläggningar. Detta i sin tur kräver att en tämligen dyrbar mätutrustning installeras i inmatningspunkten hos dessa anläggningar. För att ge nätkoncessionshavarna rimlig tid att ombesörja detta infördes en övergångsbestämmelse som innebar att den hittillsvarande enkla mätningen hos små anläggningar får fortsätta till utgången av 2001. I budgetpropositionen för 2002 har regeringen föreslagit att denna tid utsträcks till utgången av 2002.

Under mellantiden har det uppmärksammats, bl.a. av Statens energimyndighet, att kostnaden för att installera den nya mätutrustningen och för driften av utrustningen inte står i rimlig proportion till den ringa mängd el som produceras i de allra minsta produktionsanläggningarna.

Regeringen delar detta synsätt och anser att det bör införas en möjlighet att undanta de minsta produktionsanläggningarna från kravet att inmatningens fördelning över tiden skall mätas.

Det är dock inte helt oproblematiskt att göra detta undantag. Inom vissa lokalnätsområden finns det ett betydande antal små produktionsanläggningar. Inmatningen från var och en av dessa anläggningar är tämligen marginell men sammantaget rör det sig om en betydande mängd el. Inmatningen från dessa små anläggningar är inte, som beträffande stora anläggningar, kopplad till förbrukningens upp- eller nedgång. Ofta kan

det bli så att inmatningen från de små produktionsanläggningarna en viss timme är stor trots att förbrukningen är liten och vice versa.

Om denna inmatning inte mäts varje timme kommer den inte att ingå i den samlade inmatning som faktiskt mäts per timme. Eftersom det samlade uttaget varje timme anses motsvara den samlade inmatningen varje timme kommer det *beräknade* samlade uttaget att avvika från det *verkliga* samlade uttaget. På det sättet kommer förbrukningsprofilen att avvika så mycket från verkligheten att den svårligen kan användas om man vill ha en någorlunda rättvis bedömning av fördelningen över tiden av elanvändarnas förbrukning.

Därför bör man inte i ellagen införa ett generellt undantag för alla små produktionsanläggningar. I stället bör regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer bemyndigas att meddela dispens i det enskilda fallet från kravet på mätning vad gäller inmatningens fördelning över tiden.

12 Elnätsutredningens övriga förslag och bedömningar

I detta avsnitt redovisas regeringens ställningstagande kring återstående frågor som behandlats i Elnätsutredningens delbetänkande (SOU 2000:90). Vad beträffar Elnätsutredningens förslag om särskilda ledamöter i domstol bereds detta för närvarande i Regeringskansliet.

12.1 Krav på sammanläggning av nätområden och förbud mot köp och försäljning av nätområden

Regeringens bedömning: Något förbud mot köp eller försäljning av nätområden eller krav på sammanläggning av områden bör inte införas.

Elnätsutredningens bedömning: Överrensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har kommenterat förslaget.

Skälen för regeringens bedömning: För att möjliggöra en utjämning mellan tarifferna i glesbygd och tätort finns i ellagen en bestämmelse som möjliggör samredovisning av vissa nätområden (3 kap. 3 § ellagen). Ett nätföretag kan ansöka om möjlighet till samredovisning av sina koncessionsområden. Om nätmyndigheten medgivit samredovisning av ett företags olika nätkoncessionsområden skall de skilda områdena vid skälighetsbedömningen av nättariffen anses som ett område. Detta innebär att en samredovisning verkar utjämnande mellan områden med olika nättariffer. Enligt förslaget i avsnitt 6 i denna proposition skall ett nätföretag samredovisa koncessionsområden som ligger geografiskt nära varandra och som sammantagna inte utgör en för nätverksamheten olämplig enhet. Möjligheten till samredovisning och därmed till tariffutjämning

försvinner däremot om företagen avyttrar områden som skulle ha samredovisats.

Elnätsutredningen ansåg att förbud mot att sälja eller köpa nätområden eller att tvinga fram en omstrukturering i alltför hög grad inkräktar på affärsmässiga och äganderättsliga överväganden som inte lämpar sig för en myndighet. Regeringen delar denna uppfattning.

Att använda sig av krav på sammanläggning av nätområden för att underlätta en utjämning av tarifferna skulle få samma resultat som förslaget, i avsnitt 6, om att områden som ligger geografiskt nära *skall* samredovisas om de inte anses utgöra en olämplig enhet. Eftersom denna huvudregel är mindre ingripande, men får samma effekt som ett krav på sammanläggning bedömer regeringen därför att ett sådant krav på sammanläggning inte är nödvändigt.

12.2 Möjlighet till önskad subventionering

Regeringens bedömning: Kontroll av att önskad subventionering inte sker från nätverksamheten till konkurrensutsatt verksamhet bör utövas inom ramen för tillsynen av tariffnivån.

Elnätsutredningens bedömning: Överrensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstansernas yttranden: De flesta remissinstanserna har avstått från att kommentera förslagen. *Lantbrukarnas riksförbund* anser att all upphandling av tjänster inom en koncern tydligt skall dokumenteras, samt att all förlustel skall upphandlas enligt Lagen (1992:1528) om offentlig upphandling. *Villaägarnas riksförbund* tillstyrker utredningens förslag om att inköp av förlustel skall övervakas inom ramen för tillsynen av tariffnivån. *Hyresgästföreningen* stöder utredningens förslag angående koncernbidrag och utdelningar.

Skälen för regeringens bedömning: Om nätföretagen har möjlighet att subventionera elhandels- och elproduktionsföretagen innebär detta en risk för att konkurrensen på elmarknaden snedvrids. Det finns olika möjligheter för nätföretagen att genomföra en sådan subventionering, t.ex. genom inköp av förlustel till överpris, ekonomiska ansvarsförbindelser, koncernbidrag, utdelningar och genom samarbete mellan nät- och elhandelsföretag.

I nätmyndighetens tillsyn över nätverksamheten ingår att säkerställa skäligheten i nättarifferna. Enligt regeringens bedömning är det främsta medlet för att reducera nätföretagens möjligheter att subventionera annan verksamhet en effektiv tillsyn som reducerar det ekonomiska utrymmet för konkurrensnedvidande subventioner.

Regeringen bedömer att risken för önskad subventionering från nätföretagen till elhandel eller elproduktion till stor del undanröjs genom det förslag till ny reglering beträffande skäligheten av nättariffen som föreslås i avsnitt 4.

De tidigare reglerna om leveranskoncession och krav på timvis mätning vid byte av elleverantör innebar att nätägarna i praktiken var tvungna att köpa förlustel från leveranskoncessionären (som vanligen var ett närbesläktat elhandelsföretag). Detta eftersom en mätning av förlustel krävde timvis mätning för all inmatning och uttag av el i nätägarens område. Endast om samtliga kunder hade haft utrustning för timvis mätning skulle nätägaren ha kunnat byta elleverantör och handla förlustel från valfri leverantör till bästa möjliga pris. Införandet av schablonberäkning och avskaffandet av leveranskoncessionssystemet innebär att nätföretagen nu kan handla förlustel av annan elleverantör utan krav på särskild mätning. Härutöver har börshandeln med el utvecklats betydligt och ett tydligare marknadspris för el har etablerats.

Regeringen anser att dessa faktorer innebär att det har blivit lättare att bedöma om prissättningen för förlustel är skälig eftersom det finns konkurrens på området. Att ställa krav på offentlig upphandling av förlustel torde inte ge ytterligare kostnadsbesparingar, utan skulle snarare kunna öka kostnaderna genom ökad administration. Mot bakgrund av detta och med den nya inriktningen på bedömningen av nättariffens skälighet, som utgår från företagets prestation istället för kostnaderna, anser regeringen att en särskild regel för inköpen av förlustel inte skulle medföra någon förbättring.

Säkerheter och ansvarsförbindelser

Enligt gällande bestämmelser skall nätföretagen i noter till årsrapporten lämna uppgifter om ställda säkerheter och ansvarsförbindelser till förmån för intresseföretag, vilket framgår av förordningen (1995:1145) om redovisning av nätverksamhet.

Att ställa säkerhet eller ingå en ansvarsförbindelse innebär inte någon direkt kostnad för nätföretaget så länge åtagandet inte måste infrias.

Nätverksamhet bedrivs ofta i samma företag, eller i samma koncern, som ett flertal andra verksamheter. I allmänhet torde därför inte nätverksamheten, eller tillgångar som är hänförliga till nätverksamheten, formellt utgöra hela säkerheten för åtaganden av detta slag. Regeringen anser att infriande av en ställd ansvarsförbindelse av angivet slag inte bör hänföras till nätverksamhet och att en sådan kostnad därför inte skall kunna belasta nätverksamhetens resultat. En felaktig riskbedömning bör självfallet inte kunna drabba nätkunderna genom att tariffnivån höjs. Regeringen anser dock att det inte finns skäl att lämna förslag på någon särskild reglering i denna fråga eftersom denna situation omfattas av nätmyndighetens tillsyn av skäliga tariffer. Med den nya inriktningen på tillsynen, som föreslås i avsnitt 4, där skälighetsbedömningen av tariffnivån skall utgå från företagets prestation minskar också betydelsen av en sådan kostnadsinriktad bestämmelse. Inte desto mindre anser regeringen att det är viktigt att understryka att ett infriande av en ställd ansvarsförbindelse inte kan anses tillhöra nätverksamheten och därför inte kan åberopas som grund för nättariffen.

Enligt 4 § förordningen om redovisning av nätverksamhet skall nätföretagen i årsrapporten lämna upplysningar om koncernbidrag till eller från det företag som bedriver nätverksamhet samt uppgift om ägartillskott i den mån det berör nätverksamhet.

Koncernbidrag och utdelningar görs av den juridiska personen. För nätföretag med omfattande övrig verksamhet inom samma juridiska person kan man ifrågasätta hur företagna koncernbidrag och utdelningar skall hänföras till respektive verksamhet. Koncernbidrag och utdelningar framgår inte alltid av årsrapporten eftersom företaget ansett att de inte skall hänföras till nätverksamheten utan till övrig verksamhet. Däremot framgår de alltid av årsredovisningen.

För att underlätta nätmyndighetens tillsyn bör en bestämmelse införas i förordningen om redovisning av nätföretag om att årsrapporten skall innehålla uppgifter om koncernbidrag och utdelningar motsvarande den juridiska personen. Ett krav på ökad information från nätföretagen bör inte innebära någon nämnvärd ökad administrativ börda för företagen, eftersom uppgifterna redan finns upprättade.

Samarbete mellan företag

Samarbete mellan företag eller olika verksamheter kan vara rationellt och leda till ökade möjligheter att utnyttja stordriftsfördelar. Samarbete kan därför i vissa fall vara önskvärt eftersom sänkta kostnader kan komma kunderna till godo. Regeringen anser däremot att samarbete inte får leda till höjda nättariffer.

Regeringen bedömer att ett förbud mot samarbete mellan företagen skulle kunna få oönskade konsekvenser. Ett förbud mot t.ex. gemensam fakturering eller gemensamma personalresurser skulle vara både kostnadshöjande och leda till komplicerade gränsdragningsproblem. Regeringen anser därför att tillsynen av att oönskad subventionering inte sker genom samarbete mellan nätföretagen och elhandels- och elproduktionsföretag skall ske inom ramen för den allmänna tillsynen av skäligheten i nättarifferna.

12.3 Koncernförhållanden mellan elhandels- och nätföretag

Regeringens bedömning: Inga särskilda regler för koncernförhållanden mellan elhandels- och elnätsföretag bör införas.
--

Elnätsutredningens bedömning: Överensstämmer med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: Bedömningen har inte föranlett några särskilda invändningar. *Lantbrukarnas riksförbund* har påtalat att förslagen om förbud mot gemensam styrelsemajoritet och gemensam VD är utan verkan eftersom koncernförhållanden trots detta ger möjlighet till subventionering.

Skälen för regeringens bedömning: Enligt NUTEKs rapport om korssubventionering från 1997 ingår 82 procent av nätföretagen i en koncern. NUTEK:s siffror stöds även av Kraftavtalsutredningens kartläggning (SOU 2000:69) av elhandelsföretagens koncernförhållanden. Sammanställningen omfattar 65 elhandelsföretag. Resultatet från undersökningen visar att 90 procent av företagen ingår i en koncern. Av dessa angav 61 företag nätverksamhet som annan verksamhet inom koncernen.

Subventioneringar mellan koncernbolag, ägare och närstående, kräver legala transaktioner mellan juridiska personer. De är därmed förhållandevis enkla att upptäcka. Möjligheterna till upptäckt minskar om subventioneringen görs inom en och samma juridiska person. De större problemen torde således inte gälla koncernförhållanden utan företag med omfattande övrig verksamhet inom samma juridiska person. Mot denna bakgrund gör regeringen bedömningen att det inte finns skäl att föreslå särskilda regler för koncernförhållanden. Regeringen anser vidare att förslaget som presenterats i avsnitt 7 om ökad åtskillnad mellan nätverksamhet och konkurrensutsatt verksamhet tillsammans med den nya inriktningen på skälighetsbedömningen av nättariffen, som föreslås i avsnitt 4 och som utgår från nätföretagets prestation, medför att något behov av ytterligare åtgärder inte föreligger.

13 Övriga elmarknadsfrågor

Under år 2000 har Energimyndigheten i tre delrapporter redovisat sina bedömningar av utvecklingen på elmarknaden efter schablonberäkningsreformens genomförande. I de två första delrapporterna har förslag till justeringar av det gällande regelverket lämnats beträffande mätning av mindre produktionsanläggningar, timvis mätning av elförbrukning under schablongränsen, anvisad elleverantör och leverantörsbyten. De förslag som gäller mätning av mindre produktionsanläggningar och timvis mätning av elförbrukning under schablongränsen har behandlats i avsnitt 11.

Leverantörsbyte

När det gäller leverantörsbytesprocessen understryker Energimyndigheten att denna ännu inte fungerar tillfredställande. Myndigheten betonar samtidigt att regelverket tydligt och klart anger hur berörda aktörer skall agera vid ett leverantörsbyte och vilka tidsfrister som gäller. Energimyndigheten anför samtidigt att man avser att skärpa sin tillsyn för att säkerställa att regelverket efterlevs. I rapporterna behandlas även förutsättningarna för att införa ett sanktionssystem mot nätbolag som inte uppfyller regelverkets krav vid byte av elleverantör. Energimyndigheten gör bedömningen att införandet av ett sanktionssystem bör avvakta en närmare analys av de praktiska förutsättningarna och möjligheterna med ett sådant system. Flertalet remissinstanser anser dock att någon form av sanktionssystem bör införas för att komma tillrätta med problemen avseende rapportering av leverantörsbyten, mätvärden och andelstal.

I mars 2001 uppmanade riksdagen regeringen att utreda förutsättningarna och formerna för ett sanktionssystem mot nätbolag som inte uppfyller de regler som gäller vid byte av elleverantör (bet. 2000/01:NU8, rskr. 2000/01:172). Med anledning av riksdagens ställningstagande har en utredning om förutsättningarna för att införa ett sanktionssystem genomförts (Dnr N2001/6137/ESB). Utredningen genomfördes på Näringsdepartementets uppdrag av Linklaters Lagerlöf Advokatbyrå (tidigare Advokatfirman Lagerlöf & Leman) och resultatet av arbetet redovisades till Näringsdepartementet den 6 september 2001.

Den 6 september 2001 tillsatte regeringen en särskild utredare med uppdrag att se över konkurrensen på elmarknaden (dir. 2001:69). I utredarens uppdrag ingår bl.a. att utreda betydelsen av olika hinder för kundernas rörlighet på marknaden. I detta sammanhang betonas att leverantörsbytesprocessen fungerat bristfälligt och att dessa problem kan tänkas ha haft en negativ inverkan på kundernas rörlighet och därmed på konkurrensen på elmarknaden. Rapporten från Linklaters Lagerlöf Advokatbyrå har överlämnats till utredningen om konkurrensen på elmarknaden som underlag för utredningens ställningstagande i denna fråga.

14 Leveranssäkerhet

Regeringens bedömning: För närvarande genomförs satsningar inom elbranschen för att minska elnätets känslighet för snöoväder och liknande förhållanden, samt för att minska konsekvenserna av strömavbrott som uppstår trots de planerade åtgärderna. Ett frivilligt åtagande om ekonomisk ersättning för att kompensera de kunder som drabbas av strömavbrott har också införts av ett stort antal elnätsföretag.

De frivilliga åtagandena, bl.a. goodwillersättning, som nu införts av ett mycket stort antal företag, bör vara ett tillräckligt incitament för att snabbt åtgärda elavbrotten. Berörda myndigheter bör dock få i uppdrag att under kommande vintrar följa branschens arbete och följa upp vilken effekt de frivilliga insatserna har.

Leveranssäkerhetsutredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens förslag. Leveranssäkerhetsutredningen bedömde att inga kortsiktiga åtgärder behövde vidtas eftersom branschen har påbörjat ett frivilligt arbete med informationsinsatser och samarbete om störningsberedskap. Utöver detta föreslog dock utredningen att ett system med straffavgifter för elavbrott skulle införas samt ett krav på upprustning av näten inom 10 år. Ett bidrag skulle lämnas till nätföretag för investeringar med syfte att påskynda upprustningen. Bidraget skulle finansieras med en avgift på 0,1 öre per kWh som tas ut av kunder anslutna till nät med områdeskoncession.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser delar utredningens uppfattning att branschens frivilliga arbete är bra och att staten inte behöver vidta ytterligare åtgärder vad gäller informationsinsatser och störningssamarbete. *Glesbygdsverket* och *Statskontoret* påtalar

dock det önskvärda i att ett kommunikationsnät enligt TETRA-standarderna byggs ut.

Glesbygdsverket tillstyrker förslaget om att påskynda ombyggnaden av ledningsnätet och förslaget om att bekosta en del av merkostnaden med en leveranssäkerhetsavgift. *Elsäkerhetsverket* och *Riksrevisionsverket (RRV)* är tveksamma till förslaget om myndighetskrav på standardhöjningar av ledningsnätet och förslaget om bidrag till merkostnader för tidigareläggning av ledningsombyggnad. *Svensk Energi* anser att varje elnätsföretag skall ta sitt ansvar för att hålla en god standard för sina kunder och att det även omfattar finansieringen och avstyrker därför förslaget. *Svensk Elbrukarförening*, *HSB Riksförbund*, *Hyresgästernas Riksförbund*, *Villaägarnas riksförbund*, *Sveriges Konsumentråd* och *Totalförsvarets Forskningsinstitut (FOI)* är negativa till förslaget om finansiering av bidrag till merkostnaden för tidigareläggning av ledningsombyggnad via en avgift som tas ut av elnätskunderna. Flertalet av dessa remissinstanser påpekar att det inte är lämpligt att de företag som inte skött sitt nät skall få hjälp med finansiering när de som skött sina nät fått klara det på egen hand. *Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät)* menar att kraven på en standardhöjning av nätet i första hand bör bevakas av nätmyndigheten vid prövningen av skäligheten i nättariffen i förhållande till nätföretagets prestation. *Statens energimyndighet (Energimyndigheten)* påtalar att förslaget om att Energimyndigheten skall fördela bidragen till nätföretag kommer att kräva en till två årsarbetskrafter. Energimyndigheten påtalar också att det inte är möjligt för myndigheten att inom ramen för nuvarande bestämmelser ställa krav på standardhöjning av ledningsnätet. *Statskontoret* menar att det finns flera oklarheter med utredningens förslag, bl.a. saknas analys av nödvändigheten av bidraget till nätföretagen och införandet av leveranssäkerhetsavgift samt analys av behovet av resurser hos Energimyndigheten.

Konsumentverket, *Glesbygdsverket*, *Sveriges Konsumentråd*, *Hyresgästernas Riksförbund* och *Lantbrukarnas riksförbund (LRF)* tillstyrker förslaget om avbrottsersättning. *Svenska kraftnät*, *Svensk Elbrukarförening* och *Villaägarnas riksförbund* anser att en utökad rätt till ersättning vid elavbrott bör hanteras inom ramen för avtal mellan det lokala nätföretaget och kunden. *Svenska kraftnät*, *Svensk Energi* och *Överstyrelsen för civil beredskap (ÖCB)* har alla påtalat de juridiska problemen med att i lag slå fast en elavbrottsersättning. *Svenska kraftnät* menar att en förutsättning för att i svensk rätt införa ett straffskadestånd, vilket utredningens förslag innebär, bör vara att det föregåtts av en grundlig juridisk och rättspolitisk analys. Eftersom en sådan analys saknas avstyrker *Svenska Kraftnät* förslaget. Även *ÖCB* ställer sig tveksamma till avbrottsersättningen med hänvisning till dess karaktär av skadestånd utan anknytning till verklig skada. *Svensk Energi* avvisar förslaget då de anser att förslaget innebär grundläggande förändringar i skadeståndsrätten. *RRV* stöder utredarens förslag att ge elkonsumenterna bättre möjlighet att få kompensation vid elavbrott men de sakar underlag för att bedöma om det föreslagna ersättningsystemet är optimalt utformat och förslagets administrativa och kostnadsmissiga konsekvenser.

Norrländska Skogsbyrån, Svenska röjningsentreprenör föreningen och organisationen Grenverket påtalar att bättre röjningskompetens behövs och att detta fått för lite uppmärksamhet i utredningen.

Prop. 2001/02:56

Genomförda och pågående insatser inom elbranschen

Svensk Energi har tagit fram branschpraxis för *informationsverksamhet* i samband med större störningar och för förebyggande informationsinsatser inför framtida störningar i elförsörjningen. Inom ramen för arbetet med informationsinsatser ingår också att öka samarbetet mellan elnätföretagen och Sveriges Radio för att elnätsföretagen bl.a. skall få kunskap om och ansluta sig till Sveriges radios s.k. OJJE-system. OJJE-systemet hanterar alla typer av infrastrukturella störningar inom trafik, el, tele, vatten, m.m. Syftet med OJJE-systemet är att all information skall bearbetas, spridas och följas upp på lokal nivå. När informationen vidareförädlas i OJJE-systemet kan alla andra radiostationer omedelbart ta del av den. Informationen vidarebefordras sedan till allmänheten vid ordinarie trafikrapporter eller genom avbrott i sändningar vid större händelser. Utöver samarbetet med Sveriges Radio arbetar svensk Energi för att etablera kommunikationskanaler till övriga media, kommuner och länsstyrelser.

Branschen jobbar också med *storstörningssamverkan*. Det finns idag sju samverkansområden som geografiskt omfattar hela Sverige. Nätföretagen inom varje samverkansområde kommer att samarbeta för att snabbare kunna åtgärda fel vid strömavbrott. Samverkansområdena har också etablerat kontaktvägar till massmedia. Inom ramen för storstörningssamverkan kommer nätföretagen på förhand överens om vilka resurser som finns till hands och vilka ersättningar som skall utgå för utnyttandet av dessa resurser. Om en storstörning inträffar sammankallas direkt en ledningsgrupp som samordnar arbetet.

Branschens målsättning är att ingen enskild nätkund skall vara utan tillgång till el under mer än 24 timmar. För att klara målet kommer elnätföretagen att *se över leveranssäkerheten i befintliga nät*, särskilt där det finns oisolerad ledning i icke trädsäkra områden, vilka också ofta är väderutsatta. Översynen syftar till att begränsa antalet elavbrott och elavbrottens längd. Flera elnätföretag har också avsatt extra medel för åtgärder inom områden med svagare nät eller där nätet är extra utsatt för störningar.

Svensk Energi arbetar för att någon form av *goodwillersättning* skall utgå om en kund blir utan elleverans i mer än 24 timmar. Utgående från att det ofta är svåra väderleksförhållanden vid storstörningar är det för att klara personalens säkerhet rimligt att utgå från 24 timmar för att nätföretaget skall få en rimlig möjlighet att åtgärda felet. Utgångspunkten för Svensk Energi är att varje nätföretag utgående från det egna företagets lokala förutsättningar skall utforma en goodwillersättning vid elavbrott som kan tillämpas fr.o.m. den 1 januari 2002. Med utgångspunkt i de erfarenheter som vunnits under vintern 2001/2002 är det sedan Svensk Energis avsikt att utforma en branschrekommendation. Enligt en enkätundersökning som Svensk Energi genomfört kommer 95 % av landets lågspänningskunder under år 2002 omfattas av en goodwillersättning vid avbrott på mer än 24 timmar. Vissa av

elnätsföretagen har redan infört goodwill ersättning medan andra har beslutat om införande och åter andra har för avsikt att införa en ersättning och befinner sig i en beslutsprocess. Endast ett fåtal elnätsföretag har deklarerat att de inte har för avsikt att införa en goodwillersättning. Skälet till detta är ofta att dessa elnätsbolag antingen inte har några luftledningars alls eller bara har tätortsdistribution med mycket få och korta elavbrott.

Skälen för regeringens bedömning: Leveranssäkerheten i de svenska elnäten är vid en internationell jämförelse mycket hög. De senaste vintrarnas snöoväder har dock orsakat stora störningar i elleveranserna i vissa delar av landet. Detta har väckt stor uppmärksamhet och frågan om elnätets leveranssäkerhet har hamnat i fokus. För de flesta invånare i Sverige är en säker tillgång på el en självklarhet, men leveranssäkerheten är inte jämnt fördelad över landet. I glesbygdsområden är leveranssäkerheten sämre, samtidigt som kostnaden för att förbättra nätet är större. Sedan föregående vinter har ett flertal insatser gjorts för att förbättra såväl beredskapen för att hantera stora elavbrott liksom informationsinsatser till kunderna.

I likhet med flertalet remissinstanser anser regeringen att det för närvarande inte finns tillräckliga skäl att i lag slå fast något krav på en särskild avgift vid elavbrott. Enligt regeringens bedömning bör i första hand de frivilliga åtagandena om goodwillersättning, som nu införs av ett mycket stort antal företag vara ett tillräckligt incitament för att nät-företagen snabbt skall åtgärda avbrott. Det är dock viktigt att branschens frivilliga åtgärder följs upp och att de frivilliga insatserna i branschen får genomslag vid kommande vintrars snöoväder genom bättre information till de kunder som drabbas, snabbare avhjälpning av felen och framför allt genom att färre kunder drabbas av elavbrott.

Regeringen avser att ge berörda myndigheter i uppdrag att, under de kommande vintrarna, följa utvecklingen och resultaten av branschens frivilliga insatser, såväl vad avser avbrottsersättning som övriga insatser. Om inga förbättringar sker avser regeringen att återkomma i frågan.

Regeringen anser vidare att de förslag som lämnas i denna proposition, om nya kriterier för skälighetsbedömningen av nättarifferna (avsnitt 4) och om att överföringen av el skall vara av god kvalitet (avsnitt 8), tillsammans med nätnyttomodellen som Energimyndigheten utformar kommer att skapa incitament för investeringar i ökad leveranssäkerhet. Nätnyttan beror på företagets prestation och leverans kvalitet. I begreppet prestation ingår bl.a. leverans kvaliteten som i sin tur inkluderar antalet avbrott och längden på dessa avbrott. Har företaget en hög nätnytta motiverar det en högre intäkt medan en låg nätnytta betyder att företaget bör öka sin prestation eller leverans kvalitet för att kunna motivera en högre intäkt. På detta sätt skapar den nya formen av tillsyn ett incitament för företagen att förbättra leverans kvaliteten.

Sårbarhets- och säkerhetsutredningen (SOU 2001:41) anser att det finns anledning att skärpa de grundläggande kraven på leveranssäkerhet i elsystemet. Det bör dels ske genom krav på en ökad störningstålighet hos överförings- och distributionssystemet (nätfunktion), dels som vissa krav på effektreserver i elsystemet (produktionsreserv). Vissa krav bör också enligt utredningen ställas på elanvändarna. Sådana

krav kan ställas i ellagen, elberedskapslagen eller i andra författningar. Som tidigare nämnts avser regeringen att våren 2002 behandla utredningens förslag.

Prop. 2001/02:56

15 Fjärrvärmemarknaden

15.1 Regler om kommunala fjärrvärmeföretag

Regeringens bedömning: Ett sådant kommunalt företag som avses i 3 kap. 16–18 §§ kommunallagen (1991:900) och som bedriver fjärrvärmeverksamhet i den egna kommunen bör på sikt få bedriva sådan verksamhet även utanför kommungränsen. För sådana kommunala fjärrvärmeföretag bör dock ett undantag från lokaliseringsprincipen endast gälla om syftet är att nå en ändamålsenlig verksamhet som bedrivs i geografisk närhet till kommunens område. Regeringen anser dock att ett undantag bör genomföras först efter ytterligare utredning av möjligheterna att införa en pristillsyn av värmedistribution.

Värme- och gasmarknadsutredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning. Utredningen har dock inte berört frågan om pristillsyn.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser är positiva till ett borttagande av lokaliseringsprincipen för kommunala fjärrvärmeföretag. *Statens energimyndighet (Energimyndigheten)*, *Fjärrvärmeföreningen* och *Kommunförbundet* anser att ett fullständigt undantag från lokaliseringsprincipen bör göras för att skapa samma affärsrättsliga förutsättningar som för övriga aktörer på marknaden. *Konkurrensverket* och *Statskontoret* anser att utredningens underlag är för begränsat för att kunna utgöra beslutsunderlag i frågan. De framhåller även att det redan idag finns möjligheter för kommuner att samarbeta genom gemensamma bolag, entreprenadavtal eller kommunalförbund.

Skälen för regeringens bedömning: Inom energiområdet gäller undantag från lokaliserings-, likställighets- och självkostnadsprinciperna för handel med och produktion av el (7 kap. 1 § ellagen (1997:857)) och handel med naturgas (5 kap. 1 § naturgaslagen (2000:599)). Bestämmelserna har införts för att göra konkurrensvillkoren för kommunala el- och naturgasföretag likvärdiga med dem som gäller för övriga företag. För elnätverksamhet och överföring av naturgas gäller undantag från lokaliseringsprincipen för verksamhet i geografisk närhet till företagets nät- och överföringsverksamhet inom kommunen och där syftet är att uppnå en ändamålsenlig verksamhet. I samband med att undantag från lokaliseringsprincipen infördes för elhandels- och elproduktionsföretag genomfördes även undantag från likställighets- och självkostnadsprinciperna för distribution av fjärrvärme (7 kap. 2 § ellagen (1997:857)). Dessa undantag för fjärrvärmen infördes för att upprätthålla konkurrensneutraliteten

mellan energislagen. Undantagen innebär att även kommunala fjärrvärmeföretag skall bedrivas på affärsmässig grund. Regeringen bedömer att även ett undantag från lokaliseringsprincipen är önskvärt och att ett sådant undantag bör införas på sikt, för kommunala fjärrvärmeföretag.

Möjligheterna till överföring av fjärrvärme mellan kommuner är starkt begränsade av lönsamhetsskäl, då fjärrvärme har störst konkurrenskraft i områden med tät bebyggelse. I storstadsområdena och några andra tätbebyggda regioner kan emellertid kommungränserna utgöra ett hinder för att uppnå en effektiv fjärrvärmeverksamhet. Ett undantag från lokaliseringsprincipen för kommunala fjärrvärmeföretag är därför motiverat av behovet av att bedriva ändamålsenlig och effektiv fjärrvärmeverksamhet. Det är dock viktigt att verksamheten hålls klart åtskild från annan kommunal verksamhet så att konkurrenssnedvridande effekter undviks. Fjärrvärmeverksamhet skall idag redovisas särskilt. Vid ett genomförande av ett undantag från lokaliseringsprincipen bör kravet på särredovisning skärpas, för att förhindra korssubventionering och prisdiskriminering.

I likhet med undantagen från lokaliseringsprincipen för kommunala elnäts- och naturgasföretag bör även en tillsyn av prissättningen övervägas innan ett undantag genomförs. Möjligheterna till ökad pristransparens på värmemarknaden bör därför utredas ytterligare. Konsumenterna bör kunna åtnjuta ett skydd mot prisdiskriminering. Riktmarkesjämförelser av priserna för värmedistribution kan vara en sådan tillsynsmodell. Erfarenheter från tillsynen av elnätsföretag visar att en tillsynsmodell som tar hänsyn till lokala påverkansfaktorer bör eftersträvas. För fjärrvärmerna som är lokal till sin karaktär bör de lokala skillnaderna kunna tillgodoses genom en inriktning av en tillsyn som bygger på prisjämförelser. Regeringen avser att uppdra åt en särskild utredare att studera dessa frågor tillsammans med övriga möjliga åtgärder som Energimyndigheten har föreslagit i utredningen Fjärrvärmerna på värmemarknaden – Rapport över uppdrag att följa utvecklingen på fjärrvärmemarknaden.

15.2 Konkurrensen för fjärrvärmerna på värmemarknaderna

Regeringens bedömning: Konkurrenssituationen, strukturförändringarna på fjärrvärmemarknaden och fjärrvärmens betydelsefulla roll i energiomställningen medför att en ökad pristransparens bör eftersträvas. För att tillgodose konsumenternas intresse av låga fjärrvärmepriser är en ökad uppföljning av prissättningen av fjärrvärme motiverad.

Statens energimyndighets bedömning: Överensstämmer i huvudsak med regeringens bedömning.

Remissinstanserna: *Konkurrensverket* framhåller att konkurrensen sett ur fjärrvärmekundens synpunkt är starkt begränsad, främst p.g.a. de höga kostnaderna för att byta uppvärmningssystem. *Fjärrvärmeföreningen* anser att fjärrvärmerna ständigt är utsatt för konkurrens från alternativ såsom oljevärme, elvärme, värmepumpar och pellets pannor.

Flertalet remissinstanser är i huvudsak positiva till förslaget om att utöka informationen om fjärrvärmepriser och priser för konkurrerande alternativ. Flera remissinstanser tar emellertid upp frågan om vem som bör

samla in prisinformationen. *Chalmers tekniska högskola (Chalmers)* menar att det naturliga vore att prisinformationen gavs frivilligt från fjärrvärmeföretagen innan värmemarknadens parter har erbjudits en möjlighet att komma överens om formerna för en ökad transparens kring fjärrvärmeföretagens priser och kostnader. *HSB Riksförbund (HSB)* och *SABO* menar att man till följd av branschens frivilliga åtagande genom den årliga prisjämförelsen i den s.k. Holgerssonundersökningen redan har en bra information om prisnivån på fjärrvärme för flerbostadshus.

En övervägande del av remissinstanserna, bl.a. *Konsumentverket* och *KTH*, är även huvudsakligen positiva till förslaget om att utveckla metoder för produktivitetmätningar och nyckeltal. Flera remissinstanser, bl.a. *Sydskraft*, framhåller dock svårigheterna med att finna jämförbara nyckeltal med tanke på de olika lokala förutsättningar som råder. *Fjärrvärmeföreningen* och *Vattenfall* avstyrker emellertid förslaget om att samla in data för effektivitetmätningar eftersom de menar att fjärrvärmerna befinner sig på en konkurrensutsatt marknad.

Remissinstanserna stödjer vidare att en utredning av frågorna om särredovisning och juridisk separation genomförs. Flera remissinstanser, bl.a. *Konkurrensverket* och *HSB*, menar emellertid att det är otillräckligt med enbart regler om särredovisning.

Remissinstanserna är också överlag positiva till förslaget om att ytterligare undersöka möjligheterna att införa tredjepartstillträde till fjärrvärmenäten. *Chalmers* menar att det är viktigt att även fjärrvärmerna får ett framtida regelverk som delvis harmoniserar med energimarknaden i övrigt. *HSB* och *Riksbyggen* menar att det är angeläget att skyndsamt utreda förutsättningarna för tredjepartstillträde.

Skälen för regeringens bedömning: Fjärrvärmerna har en viktig roll i omställningen av energisystemet. Utbyggnaden av fjärrvärme har bidragit till ett kraftigt minskat oljeberoende och en förbättrad tätortsmiljö. Fjärrvärmeutbyggnad kan därutöver bidra till att minska användningen av elvärme och utgör samtidigt en viktig förutsättning för utbyggnad av kraftvärme. Samtidigt har fjärrvärmerna i dag en dominerande ställning där den är etablerad. Distributionen av hetvatten utgör ett naturligt monopol. Monopolprissättning är därför en påtaglig risk. Konkurrensen inom fjärrvärmesektorn bör därför stimuleras för att nå framtida produktivitetökningar och därmed lägre priser.

Konkurrensen från andra uppvärmningsformer är ur fjärrvärmekundens synvinkel starkt begränsad. Kostnaderna för att byta uppvärmningssystem är det största hindret. Ett byte av uppvärmningssystem är en betydande investering som kräver tillgång till kapital hos den enskilde konsumenten. Även de praktiska möjligheterna att byta uppvärmningssystem utgör en påtaglig begränsning för konvertering från fjärrvärme. En värmekonsument som tillgodoser sin uppvärmning med el eller andra bränslen har möjlighet att välja och byta leverantör på ett sätt som fjärrvärmekonsumenten saknar. En ökad utbyggnad av fjärrvärme i småhusområden medför även att de små värmekonsumenternas intressen behöver tillgodoses i större utsträckning.

Regeringen bedömer att en ökad pristransparens på värmemarknaden skapar förutsättningar för konsumenten att utvärdera sin situation. Genom att möjliggöra prisjämförelser skapas även ett incitament för riktmärkesjämförelser mellan fjärrvärmeföretagen. Regeringen avser därför

att se över förordningen (1988:1404) med vissa föreskrifter enligt lagen (1956:245) om uppgiftsskyldighet rörande pris- och konkurrensförhållanden, i syfte att ge Energimyndigheten möjlighet att ta in prisuppgifter från företagen. Regeringen avser även att ge Energimyndigheten i uppdrag att ta fram nyckeltal för att bättre kunna följa utvecklingen inom fjärrvärmesektorn.

Regeringen bedömer vidare att åtgärder för ökad konkurrens bör studeras ytterligare vad gäller fjärrvärmeutbudet. Detta inbegriper bl.a. möjligheterna för spillvärmeleverantörer att sälja värme direkt till konsumenten genom att utnyttja nätet för själva distributionen. I de stora fjärrvärmesystemen i landet skulle en sådan möjlighet kunna ge ett stimulerande konkurrensstryck på fjärrvärmeföretagen som då inte blir den ende köparen av spillvärmerna. Krav på särredovisning med en uppdelning i produktion och distribution behöver i detta fall införas för fjärrvärmeföretagen.

Regeringen avser därför att tillsätta en utredning för att närmare studera fjärrvärmemarknaden och förutsättningarna för ökad konkurrens på denna. I utredningen skall ingå att analysera olika tillsynsmodeller och föreslå en lämplig tillsynsmodell för fjärrvärmemarknaden. Utredningen skall också undersöka de rättsliga förutsättningarna samt hur villkoren och administrationen för ett tredjepartstillträde till distributionen av hetvatten kan utformas. Utredningen skall även studera möjligheterna att inrätta en instans för hantering av klagomål på priser och leveransvillkor från konsumenterna på fjärrvärmemarknaden.

16 Förslagets konsekvenser för berörda företag

Elnätsverksamhet bedrivs i monopol som regleras i ellagen. Tillsyn över att reglerna följs utövas av nätmyndigheten. Regleringen och tillsynen av elnätsverksamhet är av central betydelse för att säkerställa att verksamheten bedrivs effektivt och rationellt, och för att nätföretagens monopolställning inte missbrukas.

Regelverket för elnätsverksamhet har med några smärre justeringar varit i kraft sedan år 1996. Vissa erfarenheter visar på svårigheter att utveckla och praktiskt tillämpa centrala begrepp i regleringen, t.ex. begreppet skäliga nättariffer, och att åstadkomma ett effektiviseringsstryck på elnätsverksamhet. Ett av problemen med de kriterier som tillämpats är att de bygger på en kostnadsgranskning, som inte ger några incitament till reinvesteringar och upprätthållande av god leveranssäkerhet i elnäten. Det finns också tendenser och misstankar om att det förekommer korssubventionering mellan nätföretag och elhandels- eller elproduktionsföretag. Erfarenheterna visar att det med dagens tillsyn är svårt att upptäcka om korssubventionering förekommer. Ett uttalat mål är också att utjämna tarifferna mellan glesbygd och tätort. Utjämning av tarifferna har dock inte skett i någon större utsträckning sedan elmarknaden reformerades 1996.

De förslag till ändringar i ellagen som presenteras i den här propositionen har till syfte att förbättra de brister i regleringen som uppmärksamats. Förslagen kommer att få konsekvenser för alla elnätsföretag på marknaden eftersom inriktningen på tillsynen ändras. Ur administrativ synpunkt är övervägande delen av konsekvenserna för nätföretagen marginella. Avsikten är att tillsynen skall bli bättre i och med att man skapar ett tydligare regelverk som främjar effektiviseringar och som förbättrar tillsynen över elnätsföretagens tariffer. Bättre tillsyn över elnätsföretagens tariffer och ökat effektiviseringsstryck skall komma elkunderna tillgodo i lägre kostnader för elöverföringen. Till elkunderna räknas också näringslivet och förslagen bör därför även få positiva effekter för många företag.

Förslagen i propositionen kommer att få konsekvenser för nätmyndigheten och Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät). För nätmyndigheten innebär förslagen framför allt en omprioritering av resurserna. Vissa områden skall enligt förslagen inte längre omfattas av myndighetens tillsyn medan andra ansvarsområden tillkommer. Totalt bedöms förslagen inte ge några omedelbara ekonomiska konsekvenser för myndigheten. För Svenska kraftnät innebär ändringsförslagen, i kapitel 10, om borttagande av anmälningsskyldigheten för import- och exportavtal ingen större skillnad eftersom det enligt affärsverkets egen uppgift endast inkommit en anmälan under de senaste åren. För företagen innebär samma förslag att de inte längre behöver anmäla import- och exportavtal. Förslagen i avsnitt 11.2 innebär att Svenska kraftnät skall pröva ansökningar om undantag från kravet på att timvis mäta elproduktionen i småskaliga elproduktionsanläggningar. Hur omfattande detta kommer att bli beror på hur stort antal nätföretag som ansöker om undantag.

Kriterier för skälighetsbedömningen

Förslagen i avsnitt 4 om ändrade kriterier för skälighetsbedömningen av tarifferna kommer att kräva att nya uppgifter från varje nätföretag skall redovisas till nätmyndigheten. Initialt kommer detta att kräva en större insats från företagen, framför allt när nätmyndigheten samlar in de uppgifter som de behöver för att börja tillämpa nätnyttomodellen (se avsnitt 4). Företagen lämnar redan idag årligen uppgifter till myndigheten i sin årsrapport. Den föreslagna ändringen av bedömningskriterierna för skäligheten i nättarifferna innebär inte att nätföretagen kommer att behöva redovisa uppgifter oftare till nätmyndigheten. Närmare föreskrifter om vilka uppgifter som skall lämnas till myndigheten kommer att utformas av regeringen eller nätmyndigheten och konsekvenserna av föreskrifterna kommer att analyseras i samband med utformningen av dessa. Alternativa tillsynsmodeller har analyserats i Elnätsutredningen, vilket också påtalas i avsnitt 4.

Utjämning av tariffer mellan tätort och glesbygd

Enligt förslaget i avsnitt 6 skall nätföretagen samredovisa de koncessionsområden som ligger geografiskt nära varandra. Syftet med förslaget är att främja en utjämning av tarifferna mellan tätort och glesbygd. Tidi-

gare har företagen fått ansöka hos nätmyndigheten om de vill samredovisa områden. Med det nya förslaget slipper elnätsföretagen detta ansökningsförfarande, vilket underlättar för företagen. Däremot måste de anmäla till nätmyndigheten hur de avser att samredovisa sina områden. Detta förslag får små konsekvenser för de minsta företagen eftersom dessa endast har ett koncessionsområde och därför inte kan samredovisa områden. Alternativa lösningar för att åstadkomma en utjämning har tagits upp i avsnitt 12 i propositionen.

God kvalitet på överföringen av el

Den i avsnitt 8 föreslagna bestämmelsen om att överföringen av el skall vara av god kvalitet får i sig inte några administrativa konsekvenser för nätföretag eller andra företag och kunder. Däremot skall närmare föreskrifter om vad som skall anses vara god kvalitet utformas och i samband med det kommer konsekvenserna av dessa föreskrifter att analyseras och redovisas av regeringen och nätmyndigheten. Kraven kan för nätföretag komma att innebära att de måste reinvestera i sina nät medan det för andra företag och kunder kan komma att innebära förbättrad kvalitet på överföringen av el.

Timvis mätning av elproduktion och elanvändning

I avsnitt 11.1 föreslås att kunder som enligt ellagen skall schablonberäknas, men som sedan tidigare har avtal om timvis mätning, enligt lag har rätt till att få tjänsten timvis mätning gratis fram till utgången av 2004. Enligt nuvarande bestämmelse har dessa kunder rätt till tjänsten timvis mätning gratis fram till dess att avtalet löper ut eller kunden byter leverantör. Uppskattningarna av de kostnader som den timvisa mätningen av dessa kunder orsakar varierar från nätföretag till nätföretag, men anges av vissa företag kunna uppgå till närmare 2000 kronor per kund och år. Dessa extra kostnader belastar idag övriga kundkollektivet eftersom de ingår i underlaget för nättariffen. De höga kostnaderna beror bl.a. på att mätarna är anpassade till det regelverk som gällde före den 1 november 1999 och kräver bl.a. att de töms på data ofta. Förslaget kan på sikt innebära höjda kostnader för kunder som idag har avtal om timvis mätning, men som enligt den nya regeln efter år 2004 skall betala för den tjänsten. Alternativet hade varit att ha kvar den nuvarande övergångsbestämmelsen om att dessa kunder även framöver skall ha denna tjänst gratis till dess att deras avtal av någon anledning upphör att gälla. Det är dock inte långsiktigt hållbart att ha kvar dessa bestämmelser utifrån de argument som framförs i avsnitt 11.1.

Förslaget i avsnitt 11.2, om införande av en möjlighet för nätföretag att ansöka om undantag från kravet på timvis mätning av elproduktionen i små elproduktionsanläggningar, innebär att de företag som vill slippa denna mätning får lämna en ansökan till Svenska kraftnät. Samtidigt som denna nya regel införs så upphör den nuvarande övergångsbestämmelsen att gälla. Enligt nuvarande övergångsbestämmelse är alla små produktionsanläggningar undantagna från kravet på timvis mätning till utgången av 2002. Den nya bestämmelsen innebär att elnätsföretag får en möjlig-

het att ansöka om undantag från kravet på timvis mätning hos Svenska kraftnät. Förslaget innebär därför en förenkling för vissa företag. Affärsverket svenska kraftnät kommer att utforma närmare föreskrifter om meddelande om undantag och kommer i samband med det analysera konsekvenserna och redovisa dessa.

Gemensam verkställande direktör och gemensam styrelsemajoritet

Det finns omkring 200 elnätsföretag i Sverige och många av dessa är ganska små. Drygt 80 elnätsföretag har mindre än 10000 abonnenter. Ungefär 25 stycken nätföretag saknar personal i den juridiska personen som bedriver nätverksamhet¹. Omkring 40 nätföretag har en till tio personer anställda. Omkring 35 stycken nätföretagen har fler än 100 anställda. Enligt NUTEKs rapport om korssubventionering från 1997 ingick 82 procent av nätföretagen i en koncern. Enligt samma undersökning var det endast 19 procent av nätföretagen som enbart bedrev nätverksamhet i företaget.

Förslaget till förbud mot gemensam styrelsemajoritet och gemensam verkställande direktör i elnätsföretag och elhandels- eller elproduktionsföretag (avsnitt 7) kommer att kunna innebära höjda kostnader, framför allt för mindre företag. Detta har påtalats av Elnätsutredningen och två sakkunniga i ett särskilt yttrande och tas också upp i avsnitt 7 i propositionen. Det är främst mindre företag som drabbas eftersom kostnaden för att anställa en extra verkställande direktör utgör en större del av den totala budgeten för ett litet företag än för ett stort företag. Det finns dock inget i bestämmelsen som hindrar att elnätsföretaget anställer en verkställande direktör på deltid eller att den verkställande direktören också har andra uppgifter inom företaget. Det finns därför ett utrymme för företaget att hålla ner kostnaderna. Som redovisats tidigare i detta avsnitt finns ett stort antal mindre elnätsföretag med få personer anställda. Förslagets konsekvenser kan för flertalet av dessa företag vara omfattande. Även förbudet mot gemensam styrelse majoritet kan öka kostnaderna för företagen i form av höjda arvoden till styrelseledamöter.

Syftet med bestämmelsen är att tydliggöra gränsdragningen mellan elnätsverksamheten och elhandels- och elproduktionsverksamheten och minska risken och incitamenten för oönskad subventionering från elnätsföretagen till elhandels- eller elproduktionsföretagen, s.k. korssubventionering. Korssubventionering kan leda till konkurrensnedvridningar men också till att nätföretaget tar ut oskäligen höga tariffer av sina kunder. Alternativa sätt att begränsa möjligheten till korssubventionering behandlas i avsnitt 12 i propositionen.

Det har övervägts huruvida man skall undanta de minsta företagen från den föreslagna bestämmelsen om krav på olika verkställande direktörer i företagen. Regeringen har dock av rättviseskäl ansett att kunder till små elnätsföretag har samma rätt till skäliga nättariffer som andra elanvändare. De skall inte behöva acceptera att deras nätföretag inte är lika tydligt avskilt från elhandels- eller elproduktionsverksamhet som andra elnätsföretag.

¹ Detta är företag som i sin årsrapport till nätmyndigheten inte redovisat några personalkostnader i den juridiska personen som bedriver nätverksamhet.

Inför ikraftträdandet skall företagen anpassa sin organisation enligt förslagen i avsnitt 4 och få eventuella undantag från kravet på att installera mätare i de små produktionsanläggningar prövade enligt förslaget i avsnitt 11. De nya bestämmelserna i ellagen föreslås träda i kraft den 1 juli 2002 förutom förslagen i avsnitt 11 om timvis mätning som införs från och med den 1 januari 2003, eftersom nuvarande övergångsbestämmelser gäller fram till detta datum. Eftersom tillsynen över nättarifferna sker med utgångspunkt från kalenderår så kommer de regler som gäller kriterierna för skälighetsbedömningen och den nya bestämmelsen för samredovisning inte att tillämpas förrän för räkenskapsåret 2003. Detta bedöms ge företagen en rimlig tid att anpassa sin verksamhet efter de nya bestämmelserna.

Samråd

Synpunkter från berörda småföretag har samlats in via remissbehandlingen av Elnätsutredningens förslag, men också genom samtal med den berörda branschorganisationen Svensk Energi. Från branschens sida har man påtalat att förbudet mot gemensam verkställande direktör kommer att vara kostnadsdrivande och för mindre företag leda till strukturrationaliseringar. Det har också påtalats att förslaget kan komma att leda till att många små företag säljer av sin elhandelsverksamhet.

17 Författningskommentar

3 kap.

1 a § *I en juridisk person som bedriver nätverksamhet får inte fler än hälften av ledamöterna i styrelsen samtidigt vara styrelseledamöter i en juridisk person som bedriver produktion av eller handel med el.*

Om hälften av ledamöterna i styrelsen för en juridisk person som bedriver nätverksamhet samtidigt är styrelseledamöter i en juridisk person som bedriver produktion av eller handel med el får inte styrelsens ordförande i den förra juridiska personen samtidigt vara styrelseledamot i den senare juridiska personen.

I en juridisk person som bedriver nätverksamhet får inte den som är verkställande direktör samtidigt vara verkställande direktör i en juridisk person som bedriver produktion av eller handel med el.

Paragrafen är ny och bakgrunden redovisas i avsnitt 7.

I *första stycket* ges huvudregeln att ett flertal av ledamöterna i styrelsen för ett nätföretag inte samtidigt får vara styrelseledamöter i ett elhandelsföretag.

I *andra stycket* behandlas det förhållandet att styrelsen för ett nätföretag har ett jämnt antal ledamöter och hälften av dessa samtidigt är styrelseledamöter i ett elhandelsföretag. Då föreligger inte ett sådant majori-

tetsförhållande som regleras i första stycket, varför den bestämmelsen inte blir tillämplig. I styrelser med ett jämnt antal ledamöter kan det inträffa att en majoritet för ett förslag inte kan uppnås. I den situationen har styrelsens ordförande utslagsröst. Därför stadgas i andra stycket att, i den situation som beskrivs där, styrelsens ordförande inte samtidigt får vara styrelseledamot i elhandelsföretaget. På så sätt uppnår man samma syfte som i första stycket, nämligen att de ledamöter som har det bestämmande inflytandet i nätföretaget inte samtidigt är styrelseledamöter i elhandelsföretaget.

I tredje stycket regleras förbudet för ett nätföretag att ha gemensam verkställande direktör med ett elhandelsföretag.

I praktiken bedrivs nätverksamhet bara i form av aktiebolag eller ekonomisk förening. I båda dessa typer av juridisk person förekommer styrelse och verkställande direktör. Bestämmelser om detta finns i 8 kap. aktiebolagslagen (1975:1385) respektive 6 kap. lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar.

3 § Redovisning av nätverksamhet som grundas på nätkoncession för område skall avse varje område för sig. Nätmyndigheten skall dock besluta att en nätkoncessionshavares samtliga områden som ligger geografiskt nära varandra skall redovisas samlat, om inte områdena sammantagna utgör en för nätverksamhet olämplig enhet.

Beslut i frågan om områden som avses i första stycket skall omfattas av samlad redovisning skall fattas när det föreligger ett lagakraftvunnet beslut om meddelande av en nätkoncession enligt 2 kap. 1 §, om ändring av gränserna för en nätkoncession för område enligt 2 kap. 12 §, om förlängning av giltighetstiden för en nätkoncession enligt 2 kap. 14 §, om tillstånd till överlåtelse av en nätkoncession enligt 2 kap. 16 § eller om återkallelse av en nätkoncession enligt 2 kap. 18 §. Sådant beslut kan också fattas när i övrigt ändrade förhållanden föranleder det.

I beslut om samlad redovisning eller ändring av sådana beslut skall det anges när den samlade redovisningen skall påbörjas eller upphöra.

I områden som redovisas samlat skall en enhetlig nättariff tillämpas från den dag som nätmyndigheten bestämmer. Tiden får inte sättas senare än fem år från beslutet om samlad redovisning eller beslutet om ändring av ett sådant beslut.

Nätkoncession för område skall redovisas skilt från nätkoncession för linje. Regeringen får föreskriva undantag beträffande ledningar som omfattas av nätkoncession för linje och som organisatoriskt och tekniskt ingår i ett nät som omfattas av nätkoncession för område.

Denna paragraf, som utformats i enlighet med Lagrådets förslag, reglerar redovisning av nätverksamhet som bedrivs med stöd av nätkoncession för område.

I första stycket första meningen ges huvudregeln att varje koncessionsområde skall redovisas för sig. Denna huvudregel bibehålls oförändrad.

Tidigare fanns en möjlighet för nätkoncessionshavare att hos nätmyndigheten ansöka om undantag från denna huvudregel och i stället få redovisa flera koncessionsområden som en enhet. Denna möjlighet att sam-

redovisa flera områden ersätts nu av en *skyldighet* att samredovisa flera områden.

Denna nya regel ges nu i *första stycket andra meningen*. Skyldigheten gäller dock bara för områden som ligger i geografisk närhet av varandra. Detta sistnämnda kriterium gällde även tidigare som en förutsättning för att få utnyttja möjligheten att samredovisa flera områden. Någon ändring av innebörden av detta kriterium är inte avsett.

Vidare anges att skyldigheten att samredovisa områden inte gäller om de berörda områdena utgör en för nätverksamhet olämplig enhet. Tidigare gällde att möjligheten att samredovisa områden endast förelåg om de berörda områdena sammantagna utgjorde en för nätverksamhet lämplig enhet. Detta innebar att områden som varken utgjorde en lämplig eller olämplig enhet samt områden som utgjorde en olämplig enhet inte fick samredovisas. Den nya regeln innebär att såväl områden som utgör en lämplig enhet som områden som varken utgör en lämplig eller olämplig enhet skall samredovisas. Endast områden som utgör en olämplig enhet är i fortsättningen undantagna från kravet på samredovisning. Innebörden av begreppen lämplig respektive olämplig enhet är densamma som tidigare, nämligen att områdena sammantagna innefattar respektive inte innefattar en lämplig kombination av glesbygds- och tätortsområden. Därutöver bör man fortsättningsvis i begreppet olämplig enhet kunna tolka in områden där en samredovisning kan leda till dels mycket drastiska tariffhöjningar i ett eller flera av de berörda områdena, dels en olämplig balans mellan olika typer av kunder.

Som framgår av bestämmelsen är det nätmyndigheten som fattar beslut om huruvida en nätkoncessionshavares områden skall samredovisas eller ej. Myndighetens prövning sker på grundval av de kriterier som nyss nämnts.

I *andra stycket* regleras när nätmyndigheten skall fatta sådana beslut. Huvudregeln i *första meningen* innebär att sådana beslut skall fattas när det föreligger ett lagakraftvunnet beslut i vissa typer av ärenden som anges i lagtexten. De angivna typerna av ärenden är sådana, som kan innebära förändringar beträffande en nätkoncessionshavares områden.

När nätmyndigheten fattar ett beslut om samlad redovisning måste beslutet avse samtliga områden som redovisas eller kan komma att redovisas samlat med det område som det grundläggande beslutet avser.

Angivelsen av den framtida redovisningen skall meddelas i ett särskilt beslut. Skälet till detta är att beslut om framtida redovisning får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol medan ett flertal av de grundläggande besluten som räknas upp i paragrafen får överklagas hos regeringen.

Det särskilda beslutet om framtida redovisning skall alltid meddelas av nätmyndigheten, även då det grundläggande beslutet har fattats av regeringen, antingen som första instans eller efter överklagande. Detsamma gäller då det grundläggande beslutet har fattats av allmän förvaltningsdomstol efter överklagande. Skälet till denna reglering är att nätmyndigheten har en bättre överblick över berörda områden än vad regeringen eller de allmänna förvaltningsdomstolarna har.

I *andra meningen* ges nätmyndigheten möjlighet att meddela ett nytt beslut om samlad redovisning utan samband med ett sådant grundläggande beslut som nämns i första meningen. Ett sådant beslut får meddelas när ändrade förhållanden föranleder det. Som Lagrådet påpekat kan

nämligen förhållandena inom områden som redovisas eller kan komma att redovisas samlat ändras utan samband med att ett grundläggande beslut meddelas.

I *tredje stycket* föreskrivs att, i beslut om samlad redovisning eller om ändring av sådana beslut, det alltid skall anges från vilket datum den samlade redovisningen skall påbörjas eller upphöra.

Lämpligaste datum torde i allmänhet vara då nätkoncessionshavaren påbörjar ett nytt räkenskapsår. I vissa situationer är dock detta inte möjligt, t.ex. då ett koncessionsområde överlåts till en ny innehavare.

Syftet med samlad redovisning av områden är inte primärt själva samredovisningen utan möjligheten till utjämning av tarifferna mellan de berörda områdena. Därför föreskrivs i *fjärde stycket* att en enhetlig nättariff skall tillämpas i dessa områden. Om en enhetlig nättariff införs omedelbart kan det leda till kännbara tariffhöjningar i vissa områden. För att göra det möjligt att i sådana situationer höja tariffen successivt föreskrivs det också att den enhetliga tariffen skall vara införd senast den dag som nätmyndigheten bestämmer. Denna tid kommer att variera från fall till fall. Om man skall börja samredovisa ett antal områden där sådan redovisning inte har skett tidigare måste tiden bli ganska lång om tarifferna i de berörda områdena skiljer sig åt väsentligt. Om det däremot gäller ett antal områden som redan har en enhetlig nättariff men ett av områdena faller bort leder det bara till marginella ändringar av den enhetliga tariffen. Tiden kan då sättas relativt kort.

Femte stycket är oförändrat.

Hur övergången till det nya systemet skall gå till regleras i punkten 3 i övergångsbestämmelserna.

6 § Den som har nätkoncession för linje är, om det inte finns särskilda skäl, skyldig att på skäliga villkor ansluta en elektrisk anläggning till ledningen.

Tvister om koncessionshavarens skyldigheter enligt första stycket prövas av nätmyndigheten. En tvist om villkoren för anslutning prövas dock inte om det visas att ansökan om prövning kommit in till nätmyndigheten senare än två år efter det att nätkoncessionshavaren sänt ett skriftligt ställningstagande till berörd part under dennes senaste kända adress.

I paragrafens första stycke regleras en koncessionshavares för linje skyldighet att på skäliga villkor ansluta en elektrisk anläggning till sin ledning. I *andra stycket* föreskrivs att tvister om denna skyldighet prövas av nätmyndigheten. Nu kompletteras denna föreskrift med en tidsfrist för en sådan prövning.

Denna tidsfrist gäller dock bara vid tvist om villkoren för en sådan anslutning. Om nätkoncessionshavaren har vägrat att över huvud taget göra en anslutning gäller inte tidsfristen. Något rättsförhållande har då inte uppkommit mellan parterna som kan skapa osäkerhet i framtiden. Dessutom kan en tidsfrist lätt kringgås genom att elkunden på nytt begär anslutning av sin anläggning till ledningen.

Villkoren för anslutning kan av nätkoncessionshavaren meddelas såväl före som efter det att anslutning har ägt rum. Tidsfristen gäller för båda dessa situationer.

Nätmyndigheten behöver inte göra någon prövning ex officio om tiden för ansökan har gått ut. Endast om det visas att tiden gått ut skall ansökan avvisas. Det torde endast vara i nätkoncessionshavarens intresse att en ansökan avvisas efter utgången av tidsfristen. Därför är det i praktiken också han som har bevisbördan, vilken han kan uppfylla genom att visa när han avsände sitt slutliga ställningstagande.

Frågan har behandlats i avsnitt 9.1.

7 § Den som har nätkoncession för område är, om det inte finns särskilda skäl, skyldig att på skäligen villkor ansluta en elektrisk anläggning inom området till ledningsnätet.

Tvister om koncessionshavarens skyldigheter enligt första stycket prövas av nätmyndigheten. En tvist om villkoren för anslutning prövas dock inte om det visas att ansökan om prövning kommit in till nätmyndigheten senare än två år efter det att nätkoncessionshavaren sänt ett skriftligt ställningstagande till berörd part under dennes senaste kända adress.

Denna paragraf och den föreslagna kompletteringen i *andra stycket* har samma sakliga innehåll som i föregående paragraf men denna paragraf gäller anslutning till ett ledningsnät som innehas med stöd av nätkoncession för område.

9 § Den som har nätkoncession är skyldig att på skäligen villkor överföra el för annans räkning.

Överföringen av el skall vara av god kvalitet.

En nätkoncessionshavare är skyldig att avhjälpa brister hos överföringen i den utsträckning kostnaderna för att avhjälpa bristerna är rimliga i förhållande till de olägenheter för elanvändarna som är förknippade med bristerna.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om god kvalitet på överföringen av el.

I första stycket ges en av de grundläggande föreskrifterna i ellagen, nämligen att nätkoncessionshavare är skyldiga att på sitt ledningsnät överföra el för annans räkning. Den föreskriften bibehålls oförändrad.

Nu införs tre nya stycken i paragrafen, vilka reglerar kvaliteten på den överföring som nätkoncessionshavaren är skyldig att göra på sitt nät. Frågan har behandlats i avsnitt 8.

Den nya regeln ges i *andra stycket*, där det föreskrivs att överföringen skall vara av god kvalitet.

I *tredje stycket* ges en föreskrift om att, vid kvalitetsbrister hos överföringen av el, en avvägning skall ske i det enskilda fallet mellan de olägenheter för elanvändarna som är förknippade med bristerna och kostnaderna för att avhjälpa bristerna. Endast då kostnaderna är rimliga i förhållande till olägenheterna för elanvändarna är nätkoncessionshavaren skyldig att avhjälpa bristerna.

Den bedömning som skall ske i det enskilda fallet kan avse såväl kvaliteten på överföringen beträffande elnätet som helhet som förhållandet för en enskild elanvändare.

Den vanligaste och allvarigaste bristen är strömavbrott men även bristande spänningskvalitet förekommer i viss utsträckning.

Ett antal faktorer kommer att beaktas vid bedömningen av bristerna, såsom antalet strömavbrott eller spänningsavvikelser, varaktigheten av dessa, orsaken till avbrotten eller avvikelserna etc. Om bristerna bara berör en eller ett fåtal elanvändare får man göra en jämförelse mellan de berörda elanvändarnas förhållanden och de förhållanden som råder på nätet som helhet.

Som har nämnts i avsnitt 8 kommer den allmänt hållna föreskriften i andra stycket att kompletteras med föreskrifter från regeringen och nätmyndigheten. Ett bemyndigande om detta finns i *fjärde stycket*.

10 a § Regeringen, eller den myndighet regeringen bestämmer, får, på ansökan av en innehavare av nätkoncession för område, i ett enskilt fall medge undantag från kravet i 10 § första stycket på mätning av överföringens fördelning över tiden. Ett undantag får bara medges för mätningen i inmatningspunkterna inom koncessionsområdet eller, då flera koncessionsområden redovisas samlat enligt 3 § första stycket, inom koncessionsområdena hos samtliga de produktionsanläggningar som har ett säkringsabonnemang om högst 200 ampère eller som kan leverera en effekt om högst 135 kilowatt vid lågspänning.

Ett undantag får medges bara om det inte mer än obetydligt påverkar beräkningen enligt 10 § andra stycket av fördelningen över tiden av elanvändarnas förbrukning.

Ett undantag får medges för högst tre år åt gången.

Regeringen, eller den myndighet regeringen bestämmer, får meddela närmare föreskrifter om meddelande av undantag.

Föreskrifterna i paragrafen, som är ny, har berörts i avsnitt 11.2.

I *första stycket* ges huvudregeln om att undantag från kravet på mätning av överföringens fördelning över tiden får medges i det enskilda fallet. Om ett undantag medges innebär det inte att mätningen kan ersättas med schablonberäkning. Mängden överförd el måste alltså mätas. Sådan förenklad mätning kräver dock en betydligt enklare och därmed billigare mätutrustning än vid timvis mätning. Överföringens fördelning över tiden kommer i detta fallet varken att mätas eller schablonberäknas.

Inmatning från sådana små produktionsanläggningar som här är aktuella sker bara på lokalnät, varför undantag i praktiken bara blir aktuella på sådana nät. Nätkoncessionshavaren har ansvaret för mätning på sitt nät och därför ges han rätten att ansöka om undantag.

Av bestämmelsen framgår också att ett undantag måste avse samtliga små produktionsanläggningar inom ett koncessionsområde eller, vid samredovisning, koncessionsområdena.

Regeringen avser att utse Affärsverket svenska kraftnät att pröva frågor om undantag.

I *andra stycket* ges den begränsningsregel som har beskrivits i avsnitt 11.2. Undantag får inte medges om den samlade inmatningen från små produktionsanläggningar är så stor att den mer än i obetydlig omfattning kommer att påverka förbrukningsprofilen.

Enligt *tredje stycket* får undantag bara medges för tre år åt gången. Skälet till denna bestämmelse är att antalet produktionsanläggningar som

matar in el på ett lokalnät kan variera över tiden. Den samlade inmatningens omfattning är den avgörande faktorn för om undantag kan medges eller ej, varför ett beslut om undantag måste vara tidsbegränsat.

I *fjärde stycket* bemyndigas regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer att meddela närmare föreskrifter om meddelande av undantag. Regeringen avser att bemyndiga Affärsverket svenska kraftnät att meddela närmare föreskrifter i detta hänseende.

I lagrådsremissen uttalade regeringen att beslut enligt denna paragraf, på grund av beslutens utpräglat tekniska natur, inte borde kunna överklagas. Som Lagrådet påpekat kan det dock inte uteslutas att ett beslut att vägra ett begärt undantag i vissa fall har sådana ekonomiska implikationer för nätkoncessionshavaren att de kan anses gälla dennes "civila rättigheter" i den mening denna term används i artikel 6 i Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna. Om det är på det sättet krävs enligt den nämnda artikeln att det skall finnas en rätt till domstolsprövning.

Av dessa skäl bör det finnas en möjlighet att överklaga beslut enligt denna paragraf. Detta ställningstagande kräver dock ingen ändring i ellagen. Som har nämnts ovan avser regeringen att bemyndiga Affärsverket svenska kraftnät att pröva frågor om undantag. Detta bemyndigande kommer att meddelas i en förordning, där regeringen också, med stöd av bemyndigandet i *fjärde stycket*, kommer att meddela närmare föreskrifter om meddelande av undantag. I det sammanhanget kommer regeringen, med stöd av bemyndigandet i 13 kap. 5 § *andra stycket* att förordna om överklagande av beslut i dessa ärenden.

11 § En elanvändare som begär att hans elförbrukning skall mätas på annat sätt än enligt de föreskrifter som meddelats med stöd av 10 § skall av nätkoncessionshavaren debiteras merkostnaden för denna mätning och för rapporteringen av resultaten av dessa mätningar. Om mätningen av elanvändarens förbrukning därvid kräver en annan mätutrustning än vid mätning enligt de nämnda föreskrifterna skall elanvändaren debiteras kostnaden för mätaren med tillhörande insamlingsutrustning och för dess installation i uttagspunkten.

Andra kostnader för mätning än de som nu nämnts får inte debiteras enskilda elanvändare.

Tvister i frågor som avses i första eller andra stycket prövas av nätmyndigheten. En tvist prövas dock inte om det visas att ansökan om prövning kommit in till nätmyndigheten senare än två år efter det att nätkoncessionshavaren sänt ett skriftligt ställningstagande till berörd part under dennes senaste kända adress.

I *första stycket* har ett redaktionellt tillägg gjorts i förtydligande syfte.

Den föreslagna kompletteringen i *tredje stycket* har kommenterats i författningsskomentaren till 3 kap. 6 §.

11 a § En elproducent som begär att hans inmatning skall mätas på annat sätt än enligt ett meddelat undantag enligt 10 a § skall av nätkoncessionshavaren debiteras merkostnaden för denna mätning och för rapporteringen av resultaten av dessa mätningar. Om mätningen av elproducentens inmatning därvid kräver en annan mätutrustning än vid mätning enligt det meddelade undantaget, skall elproducenten de-

biteras kostnaden för mätaren med tillhörande insamlingsutrustning och för dess installation i inmatningspunkten.

Tvister i frågor som avses i första stycket prövas av nätmyndigheten. En tvist prövas dock inte om det visas att ansökan om prövning kommit in till nätmyndigheten senare än två år efter det att nätkoncessionshavaren sänt ett skriftligt ställningstagande till berörd part under dennes senaste kända adress.

Paragrafen, som är ny, gäller för elproducenter och är en motsvarighet till 11 § som reglerar samma frågor för elanvändare.

Föreskriften i *första stycket* kan bli aktuell endast då ett undantag enligt 10 a § har meddelats. Ett sådant undantag innebär att inmatningen från samtliga små produktionsanläggningar inom ett koncessionsområde bara behöver mätas vad avser mängden inmatad el, vilket bara kräver en tämligen enkel mätutrustning. Om i den situationen någon av de berörda producenterna begär att hans inmatning skall mätas på ett mer avancerat sätt än enligt beslutet om undantag måste producenten betala merkostnaden för denna mätning. Den typ av mätning det då i allmänhet är fråga om är att inmatningens fördelning över tiden också skall mätas, i allmänhet per timme. Sådan mätning kräver en betydligt mer avancerad och därmed dyrare mätutrustning.

I *andra stycket* föreskrivs att tvister enligt denna paragraf prövas av nätmyndigheten. Möjligheten att få en tvist prövad omfattas av den nya tvåårsregeln. Nätmyndighetens beslut får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

14 § Kostnaden för en mätare med tillhörande insamlingsutrustning och för dess installation i inmatningspunkten hos en elproducent skall av nätkoncessionshavaren debiteras elproducenten. För de elproducenter som avses i 4 kap. 10 §, gäller detta bara i den utsträckning som föreskriften i 3 kap. 11 a § första stycket är tillämplig.

Tvister i frågor som avses i första stycket prövas av nätmyndigheten. En tvist prövas dock inte om det visas att ansökan om prövning kommit in till nätmyndigheten senare än två år efter det att nätkoncessionshavaren sänt ett skriftligt ställningstagande till berörd part under dennes senaste kända adress.

Huvudregeln i *första stycket* är att elproducenter skall debiteras kostnaden för mätutrustning och dess installation i inmatningspunkten. Små elproducenter är dock undantagna från denna skyldighet.

Nu modifieras detta undantag som en följd av den nya bestämmelsen i 11 a §. I den mån den nya bestämmelsen är tillämplig gäller inte undantaget från skyldigheten att betala för mätutrustning och dess installation i inmatningspunkten.

Den föreslagna kompletteringen i *andra stycket* har kommenterats i författningskommentaren till 3 kap. 6 §.

15 § Innehavare av en produktionsanläggning har rätt till ersättning av den nätkoncessionshavare till vars ledningsnät anläggningen är ansluten. Ersättningen skall motsvara

1. värdet av den minskning av energiförluster som inmatning av el från anläggningen medför i nätkoncessionshavarens ledningsnät, och
2. värdet av den reduktion av nätkoncessionshavarens avgifter för att ha sitt ledningsnät anslutet till annan nätkoncessionshavares ledningsnät som blir möjlig genom att anläggningen är ansluten till ledningsnätet.

Regeringen får meddela närmare föreskrifter om beräkningen av ersättningen enligt första stycket.

Twister i frågor som avses i första stycket prövas av nätmyndigheten. En tvist prövas dock inte om det visas att ansökan om prövning kommit in till nätmyndigheten senare än två år efter det att nätkoncessionshavaren sänt ett skriftligt ställningstagande till berörd part under dennes senaste kända adress.

Den föreslagna kompletteringen i *tredje stycket* har kommenterats i författningsskomentaren till 3 kap. 6 §.

4 kap.

1 § Nättariffer skall vara *utformade så, att nätkoncessionshavarens samlade intäkter från nätverksamheten är skäliga i förhållande till dels de objektiva förutsättningarna att bedriva nätverksamheten, dels nätkoncessionshavarens sätt att bedriva nätverksamheten.*

Nättariffer skall vara utformade på sakliga grunder.

I *första stycket* anges att nättariffer skall vara skäliga på visst angivet sätt. Skäligheten beskrivs nu på ett nytt sätt. Skälen för detta samt en beskrivning av den nya regleringen finns i avsnitt 4.

I *andra stycket* föreskrivs att nättariffer skall vara utformade på sakliga grunder. Denna bestämmelse är i sak oförändrad.

I lagrådsremissen innehöll paragrafen ett tredje stycke. Detta har nu flyttats till 12 kap. 2 § som ett nytt andra stycke.

10 § En innehavare av en produktionsanläggning som kan leverera en effekt om högst 1 500 kilowatt skall för överföring av el betala endast den del av avgiften enligt nättariffen som motsvarar den årliga kostnaden för mätning, beräkning och rapportering på nätkoncessionshavarens nät. Innehavaren skall dessutom betala engångsavgift för anslutning.

Om flera sådana anläggningar som är belägna i närheten av varandra gemensamt matar in el på ledningsnätet, skall anläggningarna betraktas som separata anläggningar vid tillämpningen av denna paragraf.

Twister i frågor som avses i första stycket prövas av nätmyndigheten. En tvist prövas dock inte om det visas att ansökan om prövning kommit in till nätmyndigheten senare än två år efter det att nätkoncessionshavaren sänt ett skriftligt ställningstagande till berörd part under dennes senaste kända adress.

Den föreslagna kompletteringen i *tredje stycket* har kommenterats i författningsskomentaren till 3 kap. 6 §.

11 § Den som har nätkoncession skall på begäran utan dröjsmål lämna skriftlig uppgift om sin nättariff.

Vid begäran om ny anslutning skall *uppgift* enligt första stycket lämnas inom skälig tid.

Den som har nätkoncession skall offentliggöra sin nättariff till den del den avser avgifter och övriga villkor för överföring av el.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om offentliggörande av nättariff enligt tredje stycket.

Ändringen innebär att femte stycket upphävs. Frågan har behandlats i avsnitt 9.2.

Som en följd av ändringen har skyldigheten i *första stycket* att lämna en upplysning om föreskriften i det nu upphävda femte stycket tagits bort. Detta i sin tur har föranlett en redaktionell ändring i *andra stycket*.

Upphävandet har inte förenats med någon övergångsbestämmelse. Det innebär att, om en tvist enligt det upphävda stycket är anhängig vid nätmyndigheten då lagändringen träder i kraft, ärendet skall avskrivas.

12 kap.

1 § Tillsynen över efterlevnaden av denna lag och av föreskrifter eller villkor som har meddelats med stöd av lagen utövas, såvitt avser frågor om elsäkerhet och driftsäkerheten hos det nationella elsystemet, av den eller de myndigheter som regeringen bestämmer.

Tillsynen i övrigt över efterlevnaden av denna lag och av föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen utövas av nätmyndigheten.

Tillsynen *enligt andra stycket* omfattar inte *efterlevnaden av elleverantörernas skyldigheter enligt 8 kap. och av bestämmelserna i 7, 10 och 11 kap.*

I paragrafen har nu *tredje stycket* utökats med ett antal bestämmelser som inte skall omfattas av nätmyndighetens tillsyn. Frågan har behandlats i avsnitt 5.1.

2 § En tillsynsmyndighet har rätt att på begäran få de upplysningar och ta del av de handlingar som behövs för tillsynen. En begäran får förenas med vite.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela föreskrifter om insamling av de uppgifter som behövs för bedömning av nättariffers skälighet.

I paragrafen införs nu ett nytt *andra stycke*, i vilket regeringen och nätmyndigheten bemyndigas att föreskriva om insamling av de uppgifter som behövs för skälighetsbedömningen av nättarifferna enligt 4 kap. 1 §. Frågan har behandlats i avsnitt 4.

I lagrådsremissen utgjorde detta stycke ett tredje stycke i 4 kap. 1 §.

3 a § Om nätmyndigheten avser att utöva tillsyn över en nätkoncessionshavares nättariff skall koncessionshavaren underrättas om detta.

Nätmyndigheten får inte meddela ett föreläggande enligt 3 § som avser en nätkoncessionshavares nättariff för ett visst räkenskapsår om inte nätmyndigheten har underrättat nätkoncessionshavaren enligt första stycket senast ett år efter utgången av detta räkenskapsår.

I första stycket föreskrivs att nätmyndigheten måste underrätta en nätkoncessionshavare om myndigheten avser att utöva tillsyn över koncessionshavarens nättariff. Detta har betydelse för nätmyndighetens möjligheter att meddela förelägganden avseende nättariffen till följd av bestämmelsen i *andra stycket*. Enligt den bestämmelsen måste nätmyndigheten inleda tillsyn, genom en underrättelse enligt första stycket, beträffande nättariffen för ett visst räkenskapsår inom ett år från utgången av detta räkenskapsår. I annat fall har inte nätmyndigheten rätt att meddela förelägganden avseende denna nättariff.

Något formkrav för underrättelsen enligt första stycket har inte ställts upp. Det är nätmyndigheten som har att visa att koncessionshavaren har underrättats i tid om myndigheten vill meddela ett föreläggande. Därmed får nätmyndigheten själv avgöra hur den vill underrätta en nätkoncessionshavare.

Frågan har berörts i avsnitt 5.2.

13 kap.

1 § Till böter eller fängelse i högst ett år döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bryter mot 2 kap. 1 eller 3 §,
2. bryter mot villkor som meddelats med stöd av 2 kap. 11 §, eller
3. bryter mot föreskrift som har meddelats med stöd av 8 kap. 1 § tredje stycket eller 9 kap. 1 § andra stycket.

Till böter döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 2 kap. 17 §.

I ringa fall döms inte till ansvar.

Tidigare föreskrevs i andra stycket att den som uppsåtligen eller av oaktsamhet inte gör anmälan enligt 6 kap. 1 § i rätt tid eller i sådan anmälan lämnar oriktig uppgift döms till böter.

Föreskriften i 6 kap. 1 § upphävs nu varför den aktuella straffbestämmelsen ändras i enlighet med detta.

5 § Beslut av nätmyndigheten enligt 2 kap. 18-20 §§, 3 kap. 3 §, 6-8 §§, 11, 11 a, 14 och 15 §§, 4 kap. 6, 7 och 10 §§ samt 12 kap. 8 och 11 §§, beslut av en tillsynsmyndighet enligt 12 kap. 2-4 §§ samt beslut av den systemansvariga myndigheten om ersättning till den som enligt 8 kap. 2 § beordrats öka eller minska produktionen av el får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Regeringen får meddela föreskrifter om överklagande av andra beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen.

Nätmyndighetens beslut i tvister enligt den nya bestämmelsen i 3 kap. 11 a § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003 i fråga om 3 kap. 10 a och 11 a §§ samt i övrigt den 1 juli 2002.
2. Bestämmelserna i 3 kap. 3 § första stycket i dess nya lydelse tillämpas första gången i fråga om redovisning för det räkenskapsår som börjar den 1 januari 2003 eller närmast därefter.
3. Nätkoncessionshavare som innehar flera nätkoncessioner för område skall före utgången av augusti 2002 till nätmyndigheten anmäla hur koncessionshavaren anser att redovisning av områdena enligt 3 kap. 3 § första stycket i dess nya lydelse skall ske. Nätmyndigheten skall därefter fatta beslut om detta. Om nätmyndigheten inte inom fyra månader från det anmälan kom in fattat beslut i redovisningsfrågan skall redovisning ske i enlighet med koncessionshavarens anmälan. Nätmyndighetens beslut får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.
4. Beslut som meddelats enligt 3 kap. 3 § första stycket i dess äldre lydelse gäller till dess nätmyndigheten meddelat ett nytt beslut enligt punkten 3 eller tidsfristen i punkten 3 löpt ut samt ny redovisning skall påbörjas enligt 3 kap. 3 § tredje stycket och punkten 2.
5. Bestämmelserna i 4 kap. 1 § i dess nya lydelse tillämpas första gången i fråga om nättariffer som gäller från och med det räkenskapsår som börjar den 1 juli 2002 eller närmast därefter.
6. Bestämmelserna i 3 kap. 6 § andra stycket, 7 § andra stycket, 11 § tredje stycket, 11 a § andra stycket, 14 § andra stycket och 15 § tredje stycket samt 4 kap. 10 § tredje stycket i deras nya lydelse tillämpas på sådana tvister, i vilka ansökan kommit in till nätmyndigheten den 1 juli 2004 eller senare.

Av första punkten framgår att de föreslagna lagändringarna träder i kraft den 1 juli 2002 med undantag för de nya bestämmelserna i 3 kap. 10 a och 11 a §§, vilka träder i kraft den 1 januari 2003. Bakgrunden är följande.

Enligt nu gällande bestämmelser behöver inte inmatningen från produktionsanläggningar mätas timvis om sådan mätning inte ägde rum den 1 november 1999 då reformen med schablonberäkning av elanvändares förbrukning trädde i kraft. I praktiken rör detta bara små produktionsanläggningar.

Regeringen har i budgetpropositionen för 2002 föreslagit att den förenklade mätning som tillämpas för inmatningen från dessa produktionsanläggningar får fortsätta till utgången av 2002.

Först därefter kommer inmatningen från samtliga produktionsanläggningar att omfattas av huvudregeln om timvis mätning.

Bestämmelserna i den nya 3 kap. 10 a § reglerar undantag från denna huvudregel. Den kan därmed inte träda i kraft förrän den 1 januari 2003.

Bestämmelserna i den nya 3 kap. 11 a § reglerar den situationen då ett undantag från huvudregeln om timvis mätning har meddelats med stöd av 3 kap. 10 a § men en producent trots detta vill få sin inmatning mätt timvis. Inte heller denna paragraf kan därmed träda i kraft förrän den 1 januari 2003.

I *andra punkten* regleras de nya bestämmelserna om samredovisning av koncessionsområden. De allra flesta nätföretag har kalenderåret som redovisningsår. Det är aldrig lämpligt att ändra redovisningsbestämmelser under pågående redovisningsår. Därför skall de nya bestämmelserna om samredovisning av koncessionsområden börja tillämpas för det redovisningsår som börjar den 1 januari 2003 eller snarast därefter.

Enligt *tredje punkten* skall nätmyndigheten fatta ett första beslut om samredovisning av koncessionsområden för alla koncessionshavare där sådan redovisning kan bli aktuell. För tiden därefter skall nätmyndigheten, enligt 3 kap. 3 § andra stycket, fatta beslut i sådana frågor i samband med att ändringar av förhållandena beträffande ett sådant område äger rum.

Nätmyndighetens beslut enligt denna punkt får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol, varvid prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Enligt *fjärde punkten* gäller gamla beslut om samredovisning av koncessionsområden tills den nya redovisningen skall påbörjas efter det att nätmyndigheten har meddelat beslut enligt punkten 3 eller den tidsfrist som nämns där har löpt ut.

Av samma skäl som angetts under punkten 2 skall, enligt *femte punkten*, de nya bestämmelserna om utformningen av nättariffer börja tillämpas för det redovisningsår som börjar den 1 juli 2002 eller snarast därefter.

I *sjätte punkten* regleras den nya bestämmelsen att tvister inte prövas av nätmyndigheten om inte ansökan kommer in inom två år från det att nätkoncessionshavaren avsänt ett skriftligt ställningstagande i tvisten. Koncessionshavaren blir inte skyldig att avge ett sådant ställningstagande förrän de nya bestämmelserna träder i kraft den 1 juli 2002. Den nya tvåårsregeln blir därmed aktuell först två år senare.

Sammanfattning av Elnätsutredningens delbetänkande Elnätsföretag Regler och tillsyn (SOU 2000:90)

Elområdet förändras successivt och det har nu gått nästan fem år sedan reformen av elmarknaden trädde i kraft. Reformen innebar att elproduktion och handel med el utsattes för konkurrens medan nätverksamheten, som är ett naturligt monopol, regleras och övervakas. Under tiden efter avregleringen har det i flera sammanhang framförts att det regelverk som gäller för övervakning av nätverksamhet är otillräckligt och inte medger en effektiv tillsyn. Det finns behov av en översyn för att klargöra om det finns skäl att skärpa regelverket samt genomföra ändringar och preciseringar i ellagen. Detta för att tillsynen över nätföretagen skall bli effektivare.

Utredningen har haft i uppdrag att analysera behovet av förändringar av nuvarande regler och att precisera tillsynsmyndighetens, dvs. nätmyndighetens, övervakning. I uppdraget ingår att se över behovet av ytterligare regler dels för att avgränsa nätverksamhet, dels för att främja en utjämning av nättariffer mellan kunder i tätort och glesbygd. I detta delbetänkande lämnas förslag till sådana författningsändringar.

Tillsyn

Vi föreslår en ny inriktning av tillsynen. Vårt förslag innebär att en prövning av skäligheten i nättariffer i fortsättningen skall ske genom en jämförelse av nätkoncessionshavarens samlade intäkter i förhållande till hans prestation. Skälighetsbedömningen av tarifferna skall inte längre i första hand utgå från nätföretagens kostnader. Den nya inriktningen innebär istället en bedömning av vilken prestation nätföretagen utför och om intäkterna står i rimlig proportion till den. Vid bedömningen av prestationen skall hänsyn tas till dels de objektiva förutsättningarna att bedriva nätverksamheten, dels till sättet att bedriva nätverksamheten.

I praktiken bör tillsynen bedrivas så att nätmyndigheten granskar nätföretagets intäkter mot bakgrund av företagets objektiva förutsättningar att bedriva en effektiv nätverksamhet. Med denna tillsynsmetod kommer bevisbördan i första hand att ligga på företaget som har att motivera en hög nättariff. På sikt är denna tillsynsmodell sannolikt betydligt mindre resurskrävande än den som nu tillämpas.

Särskilda ledamöter i allmän förvaltningsdomstol

Nätmyndighetens beslut kan överklagas. För att länsrätt och kammarrätt skall få ett tillfredsställande underlag för sina avgöranden föreslår vi att domstolarna, utöver de lagfarna ledamöterna, skall bestå av en ledamot med särskilda kunskaper om nätverksamhet och en ekonomisk expert.

Ellagen stadgar att en juridisk person som bedriver nätverksamhet inte samtidigt får bedriva produktion av eller handel med el. För att i praktiken se till att denna åtskillnad mellan nätverksamhet och konkurrensutsatt verksamhet upprätthålls föreslår vi att det införs ett förbud mot såväl gemensam styrelsemajoritet som gemensam verkställande direktör i nätföretag och elhandels- eller elproduktionsföretag.

Syftet med regeln är, förutom att markera kravet på åtskillnad mellan verksamheterna, också att förhindra att nätverksamheten subventionerar annan verksamhet med högre nättariffer som följd.

Risk för subventionering föreligger också om kostnader för samarbete mellan företag, t.ex. gemensamma lokaler, endast eller i för stor utsträckning belastar nätföretaget. Samma risk föreligger om varor eller tjänster inte köps till marknadsmässiga priser.

Vår slutsats är att övervakningen av att inte subventioneringar sker från nätföretag är helt beroende av en effektiv tillsyn av nättariffens skälighet. Det är helt klart att subventioneringar inte får påverka nättariffen. Med en bestämd och effektiv tillsyn tvingas nätföretagen sätta låga tariffer och utrymmet för icke lönsamma beteenden minskar eller försvinner.

Utjämnning av tariffnivåer

Nättariffen är generellt sett högre i glesbygd än i tätort. En utjämnning av tariffnivån mellan glesbygder och tätorter förutsätter att tätortskunder tvingas acceptera att tarifferna höjs i syfte att stödja glesbygden.

Det är främst möjligheterna till en ökad samredovisning som får effekter på en utjämnning av nättarifferna. Den nu gällande huvudregeln att varje område skall redovisas för sig med möjlighet för innehavaren av nätkoncessionen att ansöka om undantag har inneburit att samredovisningen och därmed möjligheten till tariffutjämnning sker på koncessionshavarens initiativ.

Dagens regler har också inneburit att tariffutjämnningen skett långsamt. För att uppnå en ökad tariffutjämnning föreslår vi en ny huvudregel med innebörden att områden som ligger geografiskt nära varandra skall redovisas tillsammans om de inte utgör ett olämpligt område. För att undvika drastiska tariffhöjningar för vissa kunder föreslår vi att utjämnningen kan ske under en femårsperiod. Fördelarna med denna regel är att möjligheten till samredovisning inte blir beroende av koncessionshavarens ansökan. Detta bör – med bibehållen stabilitet i prissättningen – skapa en större dynamik i omstruktureringarna och därmed också påskynda en prisutjämnning mellan tätare och glesare områden.

Gränserna för nätmyndighetens tillsynsansvar

För att förtydliga gränserna för tillsynen och för att undvika tolkningsproblem föreslår vi vissa ändringar av ellagen.

Formerna för utlandshandel med el, liksom behovet av central information om denna, har i väsentliga avseenden förändrats sedan bestämmelserna i ellagen om anmälan av import- och exportkontrakt infördes. Det saknas skäl att bestämmelserna finns kvar och vi föreslår att de upphävs.

Nätmyndighetens tillsyn bör inte omfatta bestämmelserna i 7 kap. om kommunala elföretag eller bestämmelserna i 11 kap. om avbrytande av överföring av el.

Vidare bör ett förtydligande göras att bestämmelserna i 10 kap. om ansvar för skada genom inverkan av el från starkströmsanläggning inte omfattas av nätmyndighetens tillsyn.

Ny regel om krav på kvalitet

Vi föreslår att en ny regel införs att nätkoncessionshavaren skall se till att överföringen av el är av tillräckligt god kvalitet. Tvister om kvaliteten skall prövas av nätmyndigheten efter ansökan av kund. Möjlighet skall finnas att överklaga myndighetens beslut till allmän förvaltningsdomstol.

Tidsfrister

Rätten att göra en anmälan och inleda tillsyn mot nätföretag bör begränsas i tiden. Vidare bör en regel införas för när tillsynen bör vara avslutad. Vi föreslår att en begäran om prövning enligt ellagen skall ha kommit in till nätmyndigheten inom två år. Tillsynen måste ha inletts inom tolv månader från räkenskapsårets utgång för att nätmyndigheten skall ha rätt att utfärda ett föreläggande som avser ett visst räkenskapsår. Ett föreläggande skall dessutom ha utfärdats inom två år efter det att tillsynen påbörjats, om inte särskilda skäl föreligger.

Sammanställning av remissyttranden över Elnätsutredningens delbetänkande Elnätsföretag Regler och tillsyn (SOU 2000:90)

Remissinstanserna

Elnätsutredningens delbetänkande Elnätsföretag Regler och tillsyn (SOU 2000:90) har tillställts totalt 27 remissinstanser. Efter remiss har yttrande avgetts av följande remissinstanser: Göta hovrätt (Göta HovR), Kammarrätten i Stockholm (KamR), Länsrätten i Södermanlands län (LR), Statskontoret, Riksrevisionsverket (RRV), Konsumentverket, Naturvårdsverket, Konkurrensverket, Glesbygdsverket, Statens energimyndighet (STEM), Affärsverket svenska kraftnät (SvK), Elsäkerhetsverket, Svenska Kommunförbundet, Lantbrukarnas Riksförbund (LRF), Svensk Energi, Landsorganisationen i Sverige (LO), Sveriges Energiföreningars Riksorganisation (SERO), Stor-Stockholms Energi AB (STOSEB), Föreningen Oberoende Elhandlare, Sveriges Bostadsrättsföreningars Centralorganisation (SBC), Hyresgästernas Riksförbund, Sveriges Fastighetsägareförbund, Villaägarnas Riksförbund (Villaägarnas) och Svensk Elbrukarförening (Elbruk).

Svenska Fjärrvärmeföreningen och Svenskt Näringsliv har avstått från att yttra sig.

Härutöver har skrivelser inkommit från Elektro Glitne, HSB Riksförbund (HSB) och Herrljunga Elektriska AB.

Allmänna synpunkter

Statskontoret instämmer i utredningens konstaterande att en väl fungerande reglering av nätföretagen är av stor vikt för såväl samhället som nätföretagen och dess kunder. Statskontoret anser emellertid att utredningen inte på ett tillfredsställande sätt visar att förslagen på ett avgörande sätt kommer att förbättra regleringen.

Konsumentverket tillstyrker i stort förslagen i betänkandet.

Svensk Energi är i stort positiva till utredningens förslag.

Effektivare tillsyn

Göta HovR, *LR*, *STEM*, *SvK*, *Konkurrensverket*, *Elsäkerhetsverket*, *Konsumentverket*, *Glesbygdsverket*, *Svenska kommunförbundet*, *SBC*, *Stoseb* och *Villaägarnas* ställer sig antingen i huvudsak bakom eller lämnar förslaget utan erinran vad gäller en effektivare tillsyn genom att prövningen av skäligheten av nätföretagens tariffer skall ske genom en jämförelse av företagets intäkter och prestation.

Glesbygdsverket framhåller att det är viktigt att den generella leveranskvaliteten och avbrottsfrekvensen värderas som viktiga faktorer vid bedömning av nättariffernas skälighet. Verket instämmer även i utredning-

ens konstaterande att nätmyndigheten bör vara en självständig myndighet för att förtydliga kontroll- och tillsynsrollen.

Konsumentverket ser positivt på att bevisbördan för att motivera en hög nättariff föreslås ligga på nätföretagen.

SvK ställer sig tveksamt till utredningens förslag om omvänd bevisbörda, som innebär att i de fall nätmyndigheten finner att nättarifferna är höga i förhållande till prestationen skall det ankomma på nätföretaget att visa att nättarifferna är skäliga. *SvK* menar att detta är en grundläggande rättssäkerhetsfråga som bör tas under noga övervägande. *SvK* tar vidare upp sin situation och särställning som nätägare. *SvK* har ett flertal andra uppgifter t.ex. avseende elbalans och elberedskap som medför att *SvK* inte kan jämföras med landets övriga nätägare. *SvK* menar att deras mångsidiga roll rimligen bör återspeglas vid bedömningen av dess nätverksamhet och därför främst bör jämföras med motsvarande nätföretag i andra länder.

Villaägarnas tillstyrker förslaget att en tariffs skälighet skall bedömas genom en jämförelse av nätföretagets intäkter i förhållande till dess prestation, men anser det angeläget att en effektiv och heltäckande modell tas fram för detta. Förbundet menar att metoden måste ha tillräcklig skärpa för att verksamt kunna pressa ned nätpriserna till en rimlig nivå och att utformningen bör ske i samråd med företrädare för elkunderna. Förbundet föreslår vidare att det lagfästs att elnätsföretagen bör kunna motivera varför tarifferna skall vara så höga i förhållande till de objektiva förutsättningar som finns.

Oberoende elhandlare är positiva till den nya inriktningen av tillsynen av nätföretagens avgifter, men bedömer att den kan förtydligas ytterligare för att underlätta *STEMs* arbete med att övervaka nätföretagen.

Kommunförbundet framhåller att tillsynen över elnäten bör skärpas i syfte att effektivisera elnätsverksamheten samtidigt som kraven på kvalitet uppfylls. Förbundet framhåller även att elnätsföretagens ansvar för leveranssäkerheten bör utvecklas och förtydligas, särskilt i de avseenden där brister i leveranssäkerheten förorsakar kostnader för den kommunala verksamheten. Förbundet framhåller även att begreppet skäliga nättariffer ges en definition som innebär att effektiviseringsvinster kommer abonnenterna tillgodo i form av lägre nättariffer. Förbundet menar vidare att oavsett hur begreppet skäliga nättariffer definieras ska nättarifferna inte påverkas av prisbildningen på marknaden för köp och försäljning av nätföretag.

LRF framhåller att det är av yttersta vikt att nätverksamheten bedrivs på ett professionellt och säkert sätt. *LRF* menar att det är anmärkningsvärt att den monopolställning som nätverksamheten genom åren åtnjutit, tillåtits missbrukas på abonnenternas bekostnad. *LRF* menar att problem med korssubventionering och orimligt höga nättariffer är vanligt förekommande. *LRF* anser även att nätmyndigheten haft svårigheter att skilja sig från branschintressen och kräva prissänkningar. *LRF* menar vidare att prisreglering är myndigheternas enda medel för att skydda konsumenterna i en monopolmarknad. *LRF* anser att den föreslagna lydelsen i 4 kap. 1 § ellagen fortfarande är oprecis och lämnar utrymme för tolkningar om skälighet och sakliga grunder. *LRF* anser att det är önskvärt att ellagen skärps på så vis att nätmyndigheten med utgångspunkt från exempelvis sin nätnyttomodell sätter ett pristak för nättarifferna med hänsyn taget till

nätkoncessionärernas förutsättningar att bedriva nätverksamheten. LRF menar även att företag med likartade förutsättningar borde kunna mätas mot varandra genom s.k. benchmarking. LRF menar vidare att ett alternativ till en pristaxskontroll kan vara en efterskottsreglering baserad på en form av avkastningskontroll.

Svensk Energi vill understryka vikten av att en avvägning görs mellan hög leveranssäkerhet och låga nättariffer. Föreningen delar utredningens uppfattning om det hittills bedrivna tillsynsarbetet och välkomnar förslaget till ny inriktning av tillsynen. Föreningen ställer sig emellertid avvisande till förslaget om omvänd bevisbörda, dvs. att nätföretaget skall visa att nättarifferna är skäliga. Föreningen menar att ett system där nätföretagen ska bevisa att deras tariffer är skäliga och där prövningstillstånd inte beviljas, utan målet slutligen avgörs i länsrätten skulle få mycket allvarliga konsekvenser ur rättssäkerhetssynpunkt. Föreningen anser att bevisbördan i första hand skall ligga på nätmyndigheten. Föreningen framhåller vidare att det bör finnas en stringent tillsynsmodell där parametrarna noga utretts och beskrivits.

KamR har inget att invända mot förslaget som sådant, men ifrågasätter vilka parametrar i modellen som skulle kunna bli tillräckligt frekventa för en domstol att ta ställning till. Kammarrätten anser att lagtexten bör förtydligas och att vägledande kommentarer om avvikelser från denna bör lämnas. Kammarrätten menar även att det bör framgå om det fortfarande är aktuellt att utbilda en praxis enligt nu gällande bestämmelser.

Statskontoret anser att förslagen om hur prövning av skäligheten i nättarifferna ska gå till är steg i rätt riktning. Statskontoret är dock tveksamt till om förslagen är tillräckliga för att uppnå effektivare tillsyn. Statskontoret anser att det hade varit av intresse att jämföra med den form av pristaxsreglering som finns i Norge. Statskontoret framhåller att de inte kan ta ställning till om det finns skäl att nätmyndigheten blir en självständig myndighet eftersom utredningen inte utvecklat i vad intressekonflikterna med annan verksamhet hos STEM skulle bestå i. Statskontoret framhåller även att en relativt liten myndighet som nätmyndigheten skulle bli innebär nackdelar i resursåtgången.

RRV framhåller att erfarenheterna av omregleringen av elmarknaden visar att det i andra sammanhang varit svårt att få informationsutbytet mellan företagen och myndigheterna att fungera enligt regelverket. RRV menar att det finns en risk för att informationsutbytet kan bli problematiskt. RRV anser vidare att det saknas en fylligare utredning av de kostnadsmässiga konsekvenserna av utredningens förslag att jämföra nätföretagens prestationer med deras intäkter.

Hyresgästföreningen menar att det är mycket svårt att på förhand bedöma vilket utfall den s.k. nätnyttomodell som utredningen föreslår skulle innebära för kunderna. Föreningen anser dock att modellen är värd att pröva.

Sveriges Fastighetsägareförbund menar att nätmyndigheten behöver stärkas för att på ett nöjaktigt sätt kunna fullgöra sin uppgift. Förbundet framhåller att tillsynsverksamheten överhuvudtaget bör vara individuell för varje nät och inte generell för alla nät.

HSB menar att en stor brist i nätmyndighetens generella tillsynsverksamhet är att man hittills inte granskat skäligheten i samtliga nätföretags tariffer. Förbundet framhåller att nätföretag i dagsläget kan ta ut oskäliga

avgifter till dess att en nätkund gör en anmälan till nätmyndigheten om prövning av den i det aktuella fallet gällande tariffen. Förbundet är tveksamt till om den s.k. nätnyttomodellen skall tillämpas eftersom modellen förefaller mycket teoretisk. Förbundet menar att det sannolikt kommer att ta flera år innan metoden är färdigutvecklad och samtliga nätföretag kan granskas på ett tillfredsställande sätt. Förbundet anser därför att frågan om tillsynen av företagen måste ges hög prioritet och att nätmyndigheten ges tillräckliga resurser för ändamålet.

Särskilda ledamöter i allmän förvaltningsdomstol

Flera remissinstanser, bl.a. *SvK*, *Villaägarnas*, *Hyresgästföreningen*, *HSB* och *Elbruk* delar utredningens uppfattning att förvaltningsdomstol vid avgörande av mål enligt ellagen bör förstärkas med ledamöter med särskild kompetens och tillstyrker därför detta förslag.

Svensk Energi anser att förslaget är mycket bra.

STOSEB instämmer i utredningens förslag att de domstolar som behandlar överklagande av beslut av nätmyndigheten tillförs kompetens om nätverksamhet och ekonomi.

KamR framhåller att den uteslutande har goda erfarenheter av särskilda ledamöter vid t.ex. fastighetstaxering och laglighetsprövning. *KamR* menar att en besvärlig fråga som inte uppmärksammas är var dessa särskilda ledamöter skall återfinnas. *KamR* framhåller att det dels krävs att de har den sakkunskap som föreslås, dels att några särskilda relationer mellan dem och operatörerna på marknaden inte föreligger.

STEM invänder inte mot utredningens förslag om särskild ledamot i förvaltningsdomstolarna. Myndigheten ifrågasätter dock om samtliga ärenden enligt ellagen som berörs är av den karaktären att särskilda expertledamöter är nödvändiga.

RRV anser att utredningen bättre borde ha utrett de kostnadsmissiga konsekvenserna av förslaget och eventuella alternativ till den föreslagna lösningen.

Sveriges Fastighetsägareförbund föreslår att VA-nämnden kan få en vidare funktion än den har idag, istället för att särskilt sakkunniga ledamöter i förvaltningsdomstol tillsätts.

LR avstyrker utredningens förslag. Länsrätten menar att förhållandet att målen kan ha hög teknisk och ekonomisk svårighetsgrad gäller för många av de målgrupper som tillfördes länsrätterna i samband med den allmänna nedflyttningen av mål från kammarrätterna. Länsrätten vill påpeka de betydande svårigheter som kan förväntas föreligga vad gäller att få tillgång till teknisk sakkunskap utanför partssfären.

Tariffer för småskaliga produktionsanläggningar

SvK instämmer i utredningens förslag att reglerna bör ses över och att reglerna bör utformas på ett sätt som inte belastar enstaka nätföretag. *SvK* menar att den småskaliga elproduktionen bör betala en kostnadsriktig nättariff och stå för de kostnader vid en nätanslutning som har sin grund i de förstärkningar som behöver göras.

Svensk Energi anser att det är mycket viktigt att reglerna för den småskaliga elproduktionen ses över så att nätföretaget och dess kunder inte behöver fortsätta att subventionera denna.

Hyresgästföreningen och HSB instämmer i utredningens bedömning att bestämmelserna om småskaliga produktionsanläggningars avgiftsbefrielse från avgifter till nätföretagen bör ses över. *HSB* menar att det inte är rimligt att vissa elkunder skall behöva subventionera kraft från denna typ av elproduktion genom att få betala förhöjda elnätavgifter.

Elbruk menar att en översyn av reglerna för anslutning av småskaliga produktionsanläggningar är nödvändig. Föreningen anser att principen om kostnadsriktiga tariffer bör upprätthållas.

LRF inser problemet med att låta nätkunderna inom ett nätområde stå för kostnaderna för småskaliga produktionsenheter, men vill samtidigt understryka vikten av att de ekonomiska villkoren för den småskaliga produktionen utformas på ett sådant sätt att de verkar stimulerande.

SERO menar att inmatningen av småskalig elproduktion skulle medföra höga och växande nättariffer för kunderna inte är sant. *SERO* menar att nätföretagen dels inte betalar för hela nätnyttan, dels att nätföretagen genom en extra hög anslutningsavgift genom engångsbetalning i förhand tar ut kommande kostnader för drift och underhåll av anslutande nät. *SERO* framhåller även att det bör finnas en laglig möjlighet till elutbyte mellan kund och leverantör, såsom det finns i 25 delstater i USA, då kunden producerar mer el än han förbrukar.

Elektro Glitne framhåller att inga representanter för småskalig energiproduktion deltog i utredningen. Bolaget ser utredningens förslag som ett försök att stoppa förnyelsearbetet mot en mer hållbar energiproduktion.

Avgränsningen mellan nätverksamhet och konkurrensutsatt verksamhet

LR avstyrker utredningens förslag. *LR* menar att utredningen inte gjort det sannolikt att den föreslagna regeln på något verksamt sätt skulle motverka en subventionering av en konkurrensutsatt verksamhet. *LR* instämmer i den bedömning som experten Peter Delden gjort att det endast är genom en renodling och klar avgränsning mot annan verksamhet som nätföretagens möjligheter att subventionera konkurrensutsatt verksamhet kan elimineras.

Statskontoret anser att utredningen mer ingående borde ha prövat frågan om nätmonopolens avgränsning mot annan verksamhet, samt att analysera konsekvenserna av att nätverksamheten bedrivs fullkomligt skild från annan verksamhet.

RRV skulle ha velat se en tydligare motivering till förslaget om en förändring av regelverket som syftar till att minska risken för korssubventioneringar. *RRV* menar att förslaget rimligen kommer att innebära vissa merkostnader, i synnerhet för mindre företag.

Konsumentverket tillstyrker utredningens förslag om ökad övervakning och hinder för samverkan mellan nät- och elbolag. Förhoppningsvis kan sådana åtgärder leda till att subventioneringar från nätbolag till elbolag upphör vilket torde leda till en sundare konkurrens och lägre nättariffer.

Konkurrensverket stöder förslagen om åtskillnad i styrelserepresentation och att inte tillåta gemensam verkställande direktör. Verket menar emellertid att de föreslagna åtgärderna är helt otillräckliga för att ge en godtagbar garanti för skäliga nättariffer. Verket anser att utredaren borde ha lagt fram ett förslag som faktiskt begränsade möjligheten till korssubventionering, exempelvis genom att föreslå att nätverksamhet avskiljs helt från annan verksamhet. Verket menar att en renodling av nätverksamheten avsevärt skulle förbättra nätmyndighetens möjligheter att bedriva en effektiv tillsynsverksamhet och därmed möjligheterna för att garantera att nätföretagen sätter skäliga nätavgifter.

Göta HovR påpekar att en liknande särbestämmelse finns i bankrörelselagen (1987:617).

STOSEB och *LO* delar utredningens inställning men uttrycker sin oro för att bestämmelsen kommer att belasta de små företagen med höga kostnader. *LO* anser att det kan övervägas att av kostnadsskäl ge dispens för de allra minsta företagen att ha gemensam VD och *STOSEB* påtalar att kostnadsökningen kan leda till att mindre företag säljer sin elhandelsverksamhet vilket leder till strukturförändringar och minskad mångfald.

STEM stöder utredningens förslag om ett förbud mot såväl gemensam styrelsemajoritet som gemensam verkställande direktör i nätföretag och elhandels- eller elproduktionsföretag. Myndigheten ifrågasätter dock om det inte finns ett behov av skärpta regler för åtskillnad mellan nätverksamhet och konkurrensutsatt verksamhet som elhandel. Myndigheten menar att nätmyndigheten i sin tillsyn bör ha möjlighet att stoppa sådant samarbete som visar sig ha konkurrensnedvridande effekter.

SvK delar utredningens uppfattning att de i avsnittet berörda frågorna lämpligen bör lösas genom nätmyndighetens tillsyn av nättarifferna och därför inte närmare bör regleras i ellagstiftningen. *SvJ* ifrågasätter emellertid om regeln om förbud mot gemensam VD och styrelse egentligen behövs om tillsynsmodellen fungerar så väl som utredningen förutsätter.

SERO anser att betänkandet på ett bra sätt redogör för vilka svårigheter det är att upptäcka korssubventionering mellan olika verksamheter där nätverksamhet ingår. *SERO* menar att utredningen tyvärr inte föreslår några verk samma sanktioner om fusk upptäcks. *SERO* anser att om tillsynsmyndigheten upptäcker fusk bör nätverksamheten omedelbart sättas under tvångsförvaltning varefter koncessionerna bör dras in kommande årsskifte. *SERO* anser att det bör kunna utdömas kraftiga skadestånd för ringa fusk.

LRF menar att förslaget om separation genom att högst 1/3 av styrelsen får vara gemensam mellan monopolverksamhet och konkurrensutsatt verksamhet, samt att VD inte får vara gemensam är helt otillräckligt ur separationssynpunkt. *LRF* anser att koncerngemenskapen ändå skapar de möjligheter som företagen önskar och menar att utredningens förslag sannolikt endast leder till högre kostnader för elnätsföretagen utan någon verklig effekt. *LRF* menar att en tydligare avgränsning skulle underlätta nätmyndighetens övervakning och också leda till bättre förutsättningar för en snabbare analys av skäligheten i tariffer och prestation. *LRF* anser vidare att monopolverksamhetens upphandling av tjänster inom en koncern tydligt skall dokumenteras, samt att all upphandling av förlustel skall ske enligt lagen om offentlig upphandling.

Svensk Energi anser att det inte bör införas något förbud vare sig mot gemensam VD eller mot styrelse för nätföretag och elhandels/elproduktionsföretag. Föreningen menar att eventuella missförhållanden bör redas ut med hjälp av en effektiv tillsyn. Oberoende elhandlare ifrågasätter starkt syftet med förslaget om förbud mot gemensam verkställande direktör. Föreningen framhåller att det är ett avsteg från aktiebolagslagen och ser det som en symbolfråga som det i praktiken blir lätt att kringgå. Föreningen föreslår istället att man skiljer ut nätföretagens styrelsemajoritet och ordförande från annan verksamhet.

Hyresgästernas Riksförbund anser att förslaget om att en majoritet av styrelseledamöterna i ett nätföretag inte också får ha ett styrelseuppdrag i elhandels- eller elproduktionsföretag är ett steg i rätt riktning. Föreningen ifrågasätter om utredningsförslaget är tillräckligt för att man skall kunna upprätthålla den nödvändiga neutraliteten gentemot alla aktörer. Föreningen tillstyrker förslaget om förbud mot en gemensam verkställande direktör.

Sveriges Fastighetsägareförbund menar att ett förbud mot en gemensam VD torde kunna skapa bättre förutsättningar för tillsynsverksamheten. Förbudet är enligt förbundet dock inte helt avgörande för möjligheten att subventionera konkurrensutsatt verksamhet med monopolverksamhetens intäkter.

Villaägarnas framhåller att korssubventionering är skadlig vare sig den sker till eller från ett elhandelsföretag eller någon annan verksamhet. Förbundet jämför med förhållandena i Danmark, där de som har tillstånd att bedriva nätverksamhet inte får bedriva annan verksamhet. Förbundet anser att möjligheten för en tillämpning av det danska systemet bör utredas. Förbundet tillstyrker förslagen om förbud mot gemensam VD och styrelseledamöter samt förslaget om att kostnaden för förlustel övervakas inom ramen för tillsynen av tariffnivån.

Elbruk menar att de föreslagna åtgärderna är otillräckliga i de flesta fall. Föreningen menar att så länge nätföretaget kan ingå i en koncern med konkurrensutsatta delar kommer problemen subventioneringar kvarstå. Föreningen föreslår att nätmyndigheten bör ges en skarp kontrollmöjlighet med resurser att på eget initiativ genomföra genomgripande revisioner hos nätmonopolen.

Herrljunga Elektriska AB ser förslaget till förbud mot gemensam VD som ett överbyråkratiskt ingrepp som enbart ger orationella konsekvenser. Bolaget menar att det huvudsakligen är mindre och medelstora kommunala företag, vilka har en låg riskprofil och låga omkostnader, som drabbas negativt av ett sådant beslut. Bolaget menar att det i en mindre kommun torde vara tveksamt om man tillsätter en särskild verkställande direktör för elhandeln, vilket medför att man istället väljer att avyttra elhandeln.

Utjämning av tariffnivåer

Konsumentverket menar att det är en viktig åtgärd att jämna ut nättarifferna mellan glesbygd och tätort från regionalpolitisk synpunkt.

Glesbygdsverket menar att skillnaden i nättariffer i möjligaste mån bör utjämnas. Verket tillstyrker därför utredningens förslag att en nätkonces-

sionshavare bör redovisa sina geografiskt närbelägna områden samlat. Verket menar även att tariffutjämning mellan tätort och glesbygd är av största vikt och att begränsningsregeln om olämpliga enheter som innebär drastiska prishöjningar bör slopas.

STEM delar uppfattningen att en utjämning av tarifferna mellan tätort och landsbygd kan behöva främjas. Myndigheten ifrågasätter dock om utredningens förslag om ökad skyldighet att samredovisa nätområden är ändamålsenligt och effektivt.

LRF instämmer i utredningens uppfattning och vill understryka behovet av en utjämning av tariffer mellan tätort och landsbygd.

Svensk Energi delar utredningens uppfattning om behovet av att ändra reglerna om samredovisning för att öka utjämningen av nättariffer mellan glesbygd och tätort. Föreningen delar däremot inte utredningens beskrivning av nackdelarna att ta bort begreppet ”geografisk närhet”. Föreningen anser att en situation med slumpartad tariffutjämning och stor pris skillnad beroende på företagstillhörighet finns redan idag. Föreningen vänder sig bestämt emot uppfattningen att utjämningen skulle vara en stordriftsfråga och därför kräva geografisk närhet. Föreningen menar att samredovisning är en fråga om administration och prisutjämning.

STOSEB motsätter sig inte utredningens förslag men konstaterar samtidigt att det inte kommer att innebära så stora förändringar i sak jämfört med dagens situation när det gäller skillnad i taxenivå. Stoseb principiella inställning är att tariffutjämningsfrågan inte får drivas in absurdum.

Villaägarnas anser att förslaget delvis står i konflikt med kravet att nättariffer skall vara utformade på sakliga grunder. Förbundet menar att det finns en risk för att resultatet av en sådan utjämning fortfarande kommer att bli godtyckligt genom att det blir helt beroende av om ett nätföretag har geografiskt närliggande områden med olika struktur eller inte. Förbundet framhåller även i detta sammanhang att utredningen helt utelämnat frågor om nyanslutning och utökning av abonnemang. Förbundet anser att någon form av prisreglering på detta område kan vara påkallad.

SBC motsätter sig förslaget om utjämning av nättariffer mellan tätort och glesbygd. *SBC* menar att ett genomförande av förslaget påtagligt kommer att missgynna boende i tätorter. *SBC* framhåller att tätorter redan är kännbart missgynnade gentemot glesbygd då det gäller boendebeskattningen.

Sveriges Fastighetsägareförbund avvisar förslaget att utjämna tariffer mellan tätortsnet och glesbygdsnet. Förbundet menar att det finns en saklig grund för att nätpriset som kan härledas till tekniska och geografiska orsaker.

Gränserna för nätmyndighetens tillsynsansvar

STEM ställer sig i huvudsak bakom utredningens överväganden och förslag för att förtydliga gränserna för tillsynen.

SvK delar utredningens bedömning att det saknas skäl att ha kvar bestämmelserna om anmälningsplikt i 6 kap. ellagen och tillstyrker att kapitlet upphör att gälla. *SvK* framhåller vidare att om deras deras verksamhet även framdeles anses böra vara underkastad Nätmyndighetens

tillsyn bör denna ske med beaktande av de särskilda förutsättningar som skiljer SvKs verksamhet från annan nätverksamhet.

STOSEB anser att justeringarna av nätmyndighetens tillsynsansvar synes välmotiverade.

Hyresgästföreningen har inga erinringar mot förslaget om att Nätmyndighetens tillsyn ej bör omfatta bestämmelserna i 11 kap. ellagen om avbrytande av överföring av el.

Statskontoret menar att det inte framgår om utredningen anser att ingen myndighet behöver ha tillsyn över bestämmelsen om ansvar för skada genom inverkan av el från starkströmsanläggning.

Villaägarnas anser att det är angeläget att tillsynen koncentreras för att praxis snabbt skall kunna få genomslag på tarifferna.

Ny regel om krav på kvalitet

Glesbygdverket tillstyrker utredningens förslag att det i ellagen skrivs in en regel om att nätföretagen skall överföra el av tillräckligt god kvalitet. Verket menar att reglerna bör preciseras så att sanktionerna även gäller vid undermålig kvalitet. Verket anser även att ersättningsskyldighet vid leveransavbrott är ett starkt incitament för företagen att verka för att minimera avbrotten genom ett förbättrat underhåll.

Konsumentverket anser att förslaget om krav på tillräckligt god kvalitet vid överföringen av el är en klar förbättring.

STOSEB välkomnar en komplettering av lagen med regler om el-kvalitet. *STOSEB* framhåller även att det är viktigt att nätmyndigheten inte bara granskar el-kvalitet utifrån enskilda kunders klagomål.

Hyresgästföreningen tillstyrker förslaget om att en bestämmelse införs i ellagen som ålägger nätföretagen att överföra el av tillräckligt god kvalitet och att en myndighet kan förelägga nätkoncessionshavaren att vidta åtgärder så att överföringskvaliteten blir tillräckligt god.

HSB är positivt till utredningens förslag om införande av en ny regel om att nätkoncessionshavaren skall se till att överföringen av el är av tillräckligt god kvalitet.

Villaägarnas välkomnar att en ny bestämmelse införs som ålägger nätföretagen att överföra el av tillräckligt god kvalitet. Förbundet anser att det är angeläget att frågan om under vilka förutsättningar nätmyndighetens prövning skall genomföras utreds i syfte att få till stånd tydliga hänvisningar för hur konsumenterna skall eller kan agera i frågan.

LRF anser att regler avseende kvalitet på överföring bör införas i ellagen och att dessa bör vara tydliga och innebära omedelbara konsekvenser för nätföretagen och de drabbade abonnenterna. *LRF* framhåller att planerade strömavbrott under lång tid har varit ett stort problem för lantbruksnäringen såväl som för boende på landsbygden.

Svensk Energi instämmer helt i utredningens förslag om en generell regel vars tillämpning får lösas i praxis med hjälp av gällande standarder och riktlinjer. Föreningen menar att en tillämpning av gällande standarder och riktlinjer vid prövning av det enskilda fallet ger en viss flexibilitet och kommer att leda till en dynamisk utveckling av leveranskvalitetsfrågorna.

STEM instämmer i utredningens överväganden om behovet av regler om el-kvalitet. Myndigheten avstyrker dock förslaget om att myndigheten skall pröva tvister om kvaliteten. Myndigheten föreslår istället att frågor om leverans kvalitet handhas inom ramen för nätmyndighetens tillsyn. Myndigheten anser vidare att nätmyndigheten bör ha möjlighet att genom bemyndiganden i ellagen och elförordningen besluta om föreskrifter om godtagbar elkvalitet.

Elsäkerhetsverket framhåller att det är viktigt, som utredningen har gjort, att särskilja kraven på elkvalitet och kraven på elsäkerhet. Verket är emellertid tveksamt till ett införande av den föreslagna regleringen, eftersom det kommer att ta lång tid innan det har definierats vad som är tillräckligt god kvalitet. Verket menar att från kundsynpunkt bör förslaget att direkt utreda vad som anses vara godtagbar elkvalitet och fastställa detta i föreskrifter vara att föredra, eftersom trycket på förbättringar då blir starkare.

RRV har inget att invända mot förslaget. *RRV* menar att ett införande av en faktisk prövningsrätt av el-kvaliteten skulle kunna medföra att antalet ärenden ökade betydligt vid *STEM*. *RRV* skulle därför ha önskat sig en fylligare utredning av förslagets konsekvenser.

KamR ifrågasätter starkt bestämmelsen om god kvalitet och konstaterar att det saknas tillstymmelse till vägledning för rättstillämpningen. *KamR* ställer sig även frågande till om dessa frågor inte kommer i kollision med frågorna om skadestånd och menar att den föreslagna bestämmelsen skulle kunna inarbetas i 12 kap. 4 § ellagen.

Elbruk anser att frågan om elkvalitet bör utredas ytterligare för att belysa orsakerna till de tvister som kan uppstå och hur de kan lösas.

Tidsfrister

SvK delar utredningens mening att det bör införas lagreglerade tider för anmälan samt inledande och avslutande tillsyn. Konsumentverket har ingen erinran om att rätten att göra en anmälan mot nätföretaget begränsas till två år.

Svensk Energi anser att resursbrist inte ska vara något skäl för förlängning av tidsfristen för tillsyn. Föreningen menar att en alternativ skärpning kan vara att istället för särskilda skäl införa krav på synnerliga skäl för en förlängning.

LRF vill understryka vikten av konsumenternas rättighet att få möjlighet till prövning av sina ärenden. *LRF* menar att det är tveksamt med en begränsningsregel att tillsyn skall vara inledd senast inom 12 månader efter anmälan, då det finns risk att myndigheten med hänvisning till brist på resurser väljer att inte inleda tillsyn.

Villaägarnas anser att den angivna tidsfristen för inledande av tillsyn, respektive utfärdande av föreläggande är för rikligt tilltagen. Förbundet menar att kravet bör vara att tillsyn inleds väsentligt tidigare än tolv månader från aktuellt räkenskapsårs utgång och att ett föreläggande måste utfärdas på kortare tid än två år efter det att tillsynen påbörjats.

Oberoende elhandlare föreslår att faktureringen av energiskatten flyttas till nätföretagen. Föreningen menar att detta medför att hela elhandelskostnaden blir konkurrensutsatt. Föreningen framhåller att Finland valt att lägga debiteringen av energiskatt på nätföretagen och att det i Norge finns förslag på att göra detta. Föreningen föreslår vidare att *STEM* får möjlighet att utfärda föreskrifter för utformningen av fakturan avseende den information som krävs vid en anmälan om leverantörsbyte till nätföretagen. Föreningen menar att bytesbenägenheten hos hushållen skulle öka om informationen på fakturan tydliggörs i detta avseende. Föreningen menar vidare att nätföretagen bör åläggas att till de kunder som flyttar in i deras nät bör informera om vilka elhandelsbolag som finns noterade som leverantörer i respektive nät.

Hyresgästföreningen, *HSB* och Sveriges Fastighetsägareförbund instämmer i utredningens bedömning att bestämmelserna som avser regionnät och nätkoncession för linje bör ses över för att en ändamålsenlig och effektiv reglering skall kunna uppnås.

Sveriges Fastighetsägareförbund och HSB anser att elkunderna har för lite inflytande över och inblick i nätmyndighetens verksamhet. Förbundet framhåller att metoden för granskning av nättarifferna är en fråga som bör behandlas i samråd med kundföreträdare. Förbunden tar även upp utredningen ”Undantag från krav på nätkoncession”. Förbundet menar att det inom en fastighet bör vara möjligt för fastighetsägaren att uppbära elnätsavgift för skötsel och underhåll av nät i de fall hyresgäster sluter avtal med elleverantör. *HSB* framhåller att det är synnerligen viktigt att man genom regelverket inte komplicerar och fördyrar elförsörjningen för t.ex. bostadsrättsföreningar och samfälligheter. *HSB* anser att det bör finnas möjlighet för bostadsrättsföreningar att äga elnät inom sina bostadsområden, så att elförsörjningen kan ske med endast en mätpunkt för nät och leverans. *HSB* tar även upp frågan om timvis mätning och anser att staten bör verka för att nätföretagen inför timvis mätning med fjärravläsning. *HSB* framhåller att teknikupphandling skulle kunna resultera i kostnadseffektivare teknik för ändamålet.

Elbruk önskar att kommande utredningar ges en bättre balans mellan leverantörs- och kundintressen.

Sammanfattning av Statens energimyndighets rapport Utvecklingen på elmarknaden Schablonberäkning (2000:I)

De nya reglerna på elmarknaden som trädde i kraft den 1 november 1999 innebär att leveranskoncessionssystemet har upphört. Kunderna kan avgiftsfritt byta elleverantör med en månads aviseringstid på fasta bytesdagar den 1:a i varje månad. Kravet på timregistrerande mätning är inte längre kopplat till ett leverantörsbyte. Elmarknaden är därför numera öppen för samtliga kunder. Detta har lett till sänkta elpriser för kunder med låg förbrukning.

För att få leverera el måste en elleverantör ha en balansansvarig. Elleverantören ansvarar för att nätföretagen får nödvändig information om leveransen. Elleverantörerna är nu leveranspliktiga gentemot de kunder som de har utom i vissa särskilt angivna fall. För kunder som saknar avtal med en elleverantör har ett institut med anvisad elleverantör införts.

Nätföretagen skall utföra timregistrerande mätning för all produktion och för all förbrukning med säkringsabonnemang överstigande 200 ampère eller effektabonnemang överstigande 135 kW. För elanvändare under denna gräns behövs ingen timregistrering, utan förbrukningen kan mätas med traditionell mätutrustning. Förbrukningen fördelas över tiden efter en s.k. förbrukningsprofil som tas fram genom att dra bort all timregistrerad förbrukning från inmatningen till nätet inom ett avgränsat område, ett s.k. schablonberäkningsområde. Avräkningen mellan de balansansvariga grundar sig dels på timregistrerande mätvärden, dels på de andelar som tagits fram vid schablonberäkningen. Den sker senast i två steg först preliminärt inför varje månad, sedan slutligt 14 månader senare.

Reformen innebär radikalt ändrade förhållanden på elmarknaden och det är angeläget att anpassningsarbetet noga följs upp. Inledningsvis kan Energimyndigheten konstatera att det har varit stora brister med schablonavräkningsprocessen och kundernas leverantörsbyten. Uppföljningen kan dock inte förväntas ge en heltäckande bild av reformen, på grund av att systemet med schablonberäkning endast har varit i kraft i fyra månader.

Energimyndighetens slutsatser och förslag beträffande uppföljningen av schablonberäkningsreformen redovisas här i punktform.

- Energimyndigheten konstaterar att leverantörsbytesprocessen har präglats av inkörningsproblem. Alla aktörer har ännu inte etablerat rutiner för elektroniskt informationsutbyte och leverantörsbyten hanteras i alltför stor utsträckning genom manuella rutiner. Nödvändiga uppgifter som anläggningsidentitet saknas ofta i anmälan. Detta har orsakat merarbete för nätföretagen men situationen kan förbättras om uppgifterna tydligt framgår av nätfakturan och om berörda parter hanterar anmälan enligt regelverket. En väl fungerande leverantörsrutin är central för att systemet skall fungera och för den fria konkurrensen.
- Energimyndigheten konstaterar att hantering av leverantörs byten, schablonberäkning och rapportering av timvärden och andelstal inte kan fungera utan erforderliga stödsystem. Det behövs därför en samordnande instans som kan vara pådrivande i arbetet med att

anpassa IT-system och rutiner till de nya förutsättningarna. Utbildnings- och informationsinsatser är också nödvändiga.

- Nätföretagen tillhandahåller numera både schablonberäknande värden och timregistrerade värden och måste således hålla parallella stödsystem för detta. Energimyndigheten konstaterar att kvaliteten i timrapporteringen har blivit lidande på grund av att tillgängliga resurser har tagits i anspråk för schablonberäkningen och för att hantera leverantörsbyten. Detta är oroande eftersom även kvaliteten i schablonberäkningen är beroende av korrekta mätvärden.
- Energimyndigheten förslår lagändringar i syfte att bl.a. förenkla nätföretagens arbete med rapportering, som innebär att hanteringen av timserier för små energivolymer kommer att kunna begränsas.
- Energimyndigheten föreslår även en lagändring som rör systemet med anvisad elleverantör. En elanvändare som tar ut el, utan att ha ett avtal med en elleverantör, skall anses ha erhållit leveransen från den anvisade elleverantören. Detta kommer att underlätta hanteringen av flyttande kunder.

Sammanfattning av Statens energimyndighets rapport Utvecklingen på elmarknaden Schablonberäkning (2000:II)

Bilaga 4

- Schablonberäkningsreformen har bidragit till den för konsumenterna gynnsamma utvecklingen av elpriserna under senare tid. En förutsättning för att prisnivån och handelsmarginalerna långsiktigt skall kunna ligga kvar på en låg nivå är att elhandelsföretagen inte drabbas av extra kostnader till följd av brister i leverantörsbyteshanteringen eller balansavräkningen.
- Hittills har leverantörsbyten i många fall präglats av omfattande fördröjningar. Detta innebär att många kunder inte kunnat byta leverantör som planerat. Elleverantörerna belastas av extra personal- och administrationskostnader samt ekonomisk kompensation till kunder som inte får leverantörsbytet genomfört i tid.
- Regelverket anger klart och tydligt hur berörda aktörer skall agera vid ett leverantörsbyte och vilka tidsfrister som gäller. Det ges inte utrymme för några lämplighetsbedömningar.
- På grund av den korta tid som det nya systemet har varit i kraft, har det inte varit möjligt att fastställa merkostnader hos elhandelsföretagen till följd av brister i rutinerna. En ekonomisk utvärdering av schablonberäkningsreformen kommer inte heller att kunna göras förrän i samband med den slutliga andelstalsberäkningen, som för första gången kommer att äga rum i januari 2001. Energimyndigheten anser att om de nuvarande problemen inte löses snabbt riskerar man att de syften som låg bakom riksdagens beslut om schablonberäkning inte förverkligas.
- Reformens och elmarknadens trovärdighet kan skadas om inte situationen snabbt förbättras. Den senare tidens erfarenheter visar på att ledningen hos nätföretagen i högra grad måste fokusera kring den del av nätverksamheten som rör hantering av leverantörsbyten, mätning, beräkning och rapportering. Ytterst är det alltid kunden som drabbas om ett begärt leverantörsbyte inte kan genomföras som det var tänkt.
- Den stora mängd information som främst nätföretagen skall hantera förutsätter ett fungerande IT-stöd. Systemet bygger också på att aktörerna kan kommunicera med varandra på ett enhetligt sätt. Härvid skall de standardiserade meddelanden som tagits fram för elmarknaden tillämpas. Den som inte själv vill göra investeringar i anpassade IT-system har möjlighet att anlita ombud eller konverteringstjänst för sin kommunikation.
- Energimyndigheten avser att skärpa sin tillsyn för att säkerställa att regelverket efterlevs.

Sammanfattning av Affärsverket svenska kraftnäts rapport Erfarenheter av systemet med schablonberäkning på elmarknaden

Enligt regleringsbrevet för år 2000 ska Affärsverket svenska kraftnät till regeringen senast den 1 maj 2000 redovisa och kommentera hur det nya systemet med schablonberäkning på elmarknaden fungerar. Svenska kraftnät skall även redovisa eventuella behov av korrigeringar och förslag till ändringar av schablonberäkningssystemet. I denna bilaga redovisas Svenska kraftnäts slutsatser (Dnr N2000/2131/ESB).

Slutsatser om mätvärden och andelstal

Sammanfattningsvis kan konstateras att det fortfarande förekommer eftersläpningar i såväl mätvärdes- som andelstalsrapportering. Situationen har dock förbättrats något sedan Svenska kraftnäts lägesredovisning till Statens Energimyndighet i februari 2000. Detta ändrar dock inte vår bedömning att det är tidigast till hösten 2000 som organisation och datasystem i nätföretagen har anpassats så att tidigare rapporterings- och faktureringsstakt har återställts.

Vårt intryck är att nätföretagen inte har avsatt tillräckliga resurser för att klara både timmätningen och de nya rutiner som följer av schablonberäkningsreformen. Härtill kommer att leverantörer av IT-system har långa leveranstider på nya system.

Det är därför ännu osäkert om nätföretagen till årsskiftet hinner införa de rutiner och system som krävs för beräkning av slutliga andelstal, som ska ligga till grund för slutavräkningen. Därmed riskeras att slutavräkningen av de balansansvarigas schablonleveranser, som ska ske i januari 2001, blir försenad.

Kommentarer om regelverket

Nätföretagen har en central roll i det informationsutbyte som sker mellan Svenska kraftnät, balansansvariga och elleverantörer, och som är nödvändigt för elmarknadens funktion. Som redan nämnts har schablonberäkningsreformen inneburit ökade informationsmängder. Det är avgörande för att det nya systemet ska fungera att aktörerna har stöd i funktionella IT-hjälpmedel.

Nätföretagens ansvar när det gäller mätning, beräkning och rapportering är tydligt reglerat i ellagen, mätförordning och föreskrifter. Ett problem är dock bristen på incitament för nätföretagen att sköta dessa uppgifter i enlighet med regelverket. Det är uppgifter som utförs för annans räkning och det finns inte någon mekanism som gör det lönsamt för nätföretagen att tillhandahålla den information som är nödvändig för att en öppen elmarknad ska fungera, eller omvänt: som gör det kostsamt att inte sköta denna uppgift. Detta kan ses som något av ett systemfel i marknadens organisatoriska uppbyggnad.

Enligt Svenska kraftnät bör det därför övervägas hur regelverket kan ändras så att det skapar incitament att sköta mätningen och rapportering på ett sätt som är förenligt med marknadens behov. Detta är grundläggande för att få systemet att fungera.

Svenska kraftnät har i skrivelsen till Energimyndigheten pekat på möjligheten att införa en särreglering av nätföretagens kostnader för mätning, beräkning och rapportering för att underlätta för aktörerna att vidta erforderliga anpassningsåtgärder. Vi har även aktualiserat frågan om en sanktion för de nätföretag som inte följer regelverket.

Energimyndigheten har i sin rapport om schablonreformen till regeringen den 1 mars anfört att det inte är motiverat att kostnaderna för mätning, m.m. ska behandlas särskilt vid tariffsättningen, och att nuvarande regelverk gör det möjligt för myndigheten att ingripa mot de företag som inte tillhandahåller en fullgod mättjänst. Det kan emellertid konstateras att något sådant ingripande inte har skett trots att situationen när det gäller mätning, beräkning och rapportering är otillfredsställande.

Schablondelegationen kommer att analysera också frågor som hur en lämplig organisation och lämpliga incitament för en väl fungerande rapportering av mätvärden och andelstal bör utformas. Detta arbete blir av långsiktig karaktär. Enligt vår uppfattning bör Energimyndigheten undersöka möjligheten att på kortare sikt skapa incitament för en bättre fungerande rapportering.

Sammanställning av remissyttranden över Energi- myndighetens och Svenska kraftnäts rapporter om uppföljningen av schablonberäkningsreformen

Remissinstanserna

Energimyndighetens och Svenska kraftnäts rapporter om uppföljningen av schablonberäkningsreformen har tillställts totalt 25 remissinstanser. Efter remiss har yttrande avgetts av följande remissinstanser: Affärsverket svenska kraftnät (SvK), Konkurrensverket, Konsumentverket, Riksrevisionsverket (RRV), Statskontoret, Oberoende elhandlare, Lantbrukarnas Riksförbund (LRF), Svenska Kraftverksföreningen och Sveriges Elleverantörer (gemensamt yttrande), Villaägarnas Riksförbund (Villaägarnas), Svenska Kommunförbundet, Sveriges Energiföreningars Riksorganisation (SERO), Svensk Elbrukarförening (Elbruk), Sveriges Fastighetsägareförbund och Stor-Stockholms Energi AB (STOSEB).

Allmänna synpunkter

Flertalet remissinstanser instämmer generellt med rapporternas beskrivning av situationen för schablonberäkningssystemet och de förslag till ändringar i regelverket som föreslås.

Åtskilliga remissinstanser, bl.a. *Konkurrensverket*, *Statskontoret* och *Hyresgästernas Riksförbund*, uttrycker att de delar Energimyndighetens oro för att reformen inte skall uppnå avsett syfte om inte situationen snabbt förbättras.

Konkurrensverket menar att det i första hand är kunderna som drabbas av bristande rapportering och därmed av försenade leverantörsbyten. Även de nya elhandlarna drabbas hårt, särskilt de utan egen elproduktion, vilka är känsligast för störningar i leverantörsbytesprocessen. STOSEB är dock inte övertygade om att hela reformens trovärdighet är i fara eller att orsakerna enbart skulle finnas inom nätföretagen, vilket Energimyndighetens andra rapport signalerar.

RRV konstaterar att uppföljningen hittills endast gällt en liten del av de frågor som särskilt skall uppmärksammas. Energimyndigheten motiverar detta med att alltför kort tid förflutit sedan reformen genomfördes. RRV håller med om att det är för tidigt att dra några långtgående slutsatser om reformens utfall. Om Energimyndigheten i sina avrapporteringar strikt avgränsar sig till utfallet av reformen så går syftet förlorat att tidigt uppmärksamma potentiella problem för att kunna åtgärda dem innan de fullt ut slagit igenom. RRV vill även påminna om att de nyligen genomfört en studie om konsumenternas agerande på elmarknaden. Konkurrensverkets erfarenheter av de avregleringar som genomförts i Sverige sedan början av 1990-talet visar entydigt att det är nödvändigt att noga följa avreglerade marknaders funktion och vid behov göra nödvändiga justeringar och anpassningar av regelverket. Under våren 2000 har en del kvarvarande tillkortakommanden på elbörsen Nord Pool visat sig. Det har varit möj-

ligt för de svenska elproducenterna att i inte oväsentlig utsträckning påverka elpriset inom det svenska prisområdet med produktionsneddragningar, främst vid de gemensamt ägda kärnkraftanläggningarna. Ett grundproblem i detta sammanhang är de relativt begränsade överföringsförbindelserna mellan Sverige och Norge.

Sveriges Elleverantörer uttryckte i en särskild skrivelse till Näringsdepartementet den 18 maj synpunkter på Energimyndighetens andra rapport om schablonberäkning. Föreningen uttrycker här sin förvåning över rapporten som de uppfattar som en ensidig och onyanserad beskrivning av den rådande situationen. Föreningen anser att det är onödigt att så ensidigt peka ut nätägaren som skyldig till de nuvarande problemen, då även elhandelsföretagen i flera fall inte följt föreskrifternas krav på anmälan och hantering, och då det även är ett allmänt besvärligt läge. Föreningen menar att såväl branschen som systemleverantörerna underskattat komplexiteten i de nya IT-system som krävs och att det därför tagit längre tid än beräknat att införa dessa. Föreningen anser därför att övergångslösningen bör förlängas till den 1 oktober.

Stoseb för fram liknande synpunkter i sitt yttrande. *Stoseb* anser att orsaken till de uppkomna problemen är flera, t.ex. har elleverantörernas meddelanden om leverantörsbyten haft kvalitetsbrister. Även elhandelsföretagen har i vissa fall underskattat resursbehovet för att kvalitetssäkra meddelanden om leverantörsbyten. *Stoseb* finner att samarbete, t.ex. i form av Schablondelagationen, är bättre än konfrontation i denna fråga. Utbildningsinsatserna gentemot aktörerna bör även fortsätta och utvecklas för att komma tillrätta med problemen.

Åtskilliga remissinstanser, bl.a. *Statskontoret*, framhåller vikten av det samarbete som sker gemensamt mellan myndigheter och branschens olika aktörer för att lösa problemen som uppstått.

Statskontoret menar att en viktig del i lösningen av problemen synes vara att nätföretagen mer aktivt än hittills arbetar för att uppfylla de krav som ställs på dem.

LRF anser att det bör fastläggas tydliga former för samarbete mellan elhandelsföretag, nätägare och branschföretag. *LRF* anför att elmarknadsreformen fortfarande befinner sig i en tidig utvecklingsfas som kräver att alla samarbetar för att övertyga elanvändare och andra intressenter om att man är mogen att ta ett marknadsansvar. Det är därför nödvändigt att det skapas tydligare incitament mot den monopolaktör som inte fullgör sina uppgifter enligt ellagen och Energimyndighetens föreskrifter.

Konsumentverket framhåller vikten av att elmarknaden fungerar i enlighet med regelverket och att Energimyndigheten ingriper i de fall där nätföretagen inte uppfyller sina skyldigheter enligt lag.

Elbruk anser att schablonsystemet i sin nuvarande form inte främjar utvecklingen mot ett system som på ett bra sätt fördelar elförbrukning och kostnader på de olika användartyperna, eller utnyttjar de möjligheter till lägligare effektuttag som finns.

Flertalet remissinstanser anser att någon form av sanktioner bör införas för att komma tillrätta med problemen avseende rapporteringen av leverantörsbyten, mätvärden och andelstal.

Elbruk anser att det bör införas sanktioner i form av t.ex. en avgift för varje försenad mätserie eller uppgift som stör informationssystemet.

Villaägarnas anser att Energimyndigheten ej tycks agera tillräckligt kraftfullt mot nätbolagen, t.ex. i form av sanktioner. Förbundet anser därför att det är nödvändigt med ekonomiska sanktioner mot de nätägare som ej fullgör sin rapporteringsskyldighet eftersom inget egenvärde för nätbolagen föreligger i dagsläget att fullgöra detta.

Statskontoret anser att det bör övervägas om nuvarande regler är tillräckliga för att förhindra de problem som uppstått.

Oberoende elhandlare anser att en förseningsavgift bör utgå för de nätbolag som inte uppfyller kravet om att inom fem arbetsdagar bekräfta ett leverantörsbyte. En förseningsavgift skulle tvinga nätföretaget att prioritera återrapporteringen till den nya elleverantören och därmed skulle även andelstalsrapporteringen ske inom de gällande tidsramarna, menar föreningen. Även Sveriges fastighetsägare anser att en förseningsavgift kan öka motivationen hos nätföretagen att skynda på implementeringen av tekniska system och informationssystem. Förseningsavgiften bör drabba nätföretagen och gälla både bekräftelse av ny leverantör och rapportering av andelstal. Förbundet anser vidare att om nätföretag brister i sin verksamhet och inte följer myndigheternas regelverk bör detta vägas in vid en förnyad koncessionsprövning till nätföretagets nackdel.

LRF anser att det bör införas ekonomiska sanktioner för dem som åsidosätter gällande lagstiftning.

STOSEB menar även att det krävs en aktiv medverkan från myndigheterna när det gäller att skapa incitament för att rapportera uppgifter med så hög kvalitet som möjligt. Den statistik och de tävlingar som finns idag koncentrerar sig enbart på att få in rapporterna i tid.

LRF anser att det vore mycket olyckligt om kunder med gällande avtal som förutsätter timvis mätning skulle få sin timmätning konfiskerad. Många av dessa kunder har förbrukningsprofiler som avviker från det normala förbrukningsmönstret och har således mycket att spara på att utnyttja de vanligtvis låga sommarpriserna på el. En övergång till schablondebitering skulle innebära negativa konsekvenser för dessa kunder.

Villaägarnas motsätter sig förslaget till ändrade övergångsbestämmelser innebärande att undantaget från skyldigheten att svara för merkostnaden för den timregistrerade mätningen och, i förekommande fall, att avräkningen skall begränsas till utgången av 2001. Förbundet anser att de elanvändare som har avtal med sin elleverantör som grundar sig på timregistrerad mätning inte skall belastas med merkostnaden för denna mätning under det pågående avtalets löptid. Förbundet ifrågasätter vidare den merkostnad som vissa elleverantörer tar ut för de elanvändare som väljer att även fortsättningsvis använda sig av timmätare. Rutiner och praktiska lösningar för rapportering av mätvärden etc. bör redan finnas hos de olika elleverantörerna varför det kan ifrågasättas vari den faktiska merkostnaden består i.

Sveriges Elleverantörer och Kraftverksföreningen kommenterar i sitt yttrande att kravet på att dagligen rapportera mätvärden från alla uttagspunkter med timmätning som inte ingår i förbrukningsprofilen. Erfarenheterna visar att det är svårt att få kontakt med alla mätare, vilket leder till förseningar i rapporteringen. Föreningarna menar att det genom att begränsa den dagliga insamlingen av timvärden från uttagspunkter som enligt huvudregeln ska schablonberäknas kan problemet minskas. Då färre mätserier behöver samlas in kan resurser frigöras som kan läggas på insamling av mätvärden från de uttagspunkter som ska timavräknas.

Oberoende elhandlare och LRF anser att en standardisering för identifiering av elanvändarna i form av anläggningsnummer är önskvärd, vilket även bör vara en obligatorisk uppgift på fakturan tillsammans med nätområdeskoden.

Sveriges Fastighetsägare anser att anläggningsadress bör vara tillräckligt under ett övergångsskede, för att denna uppgift inte skall förorsaka förseningar. Kraftverksföreningen och Sveriges Elleverantörer anser att regelverket för meddelandeformatet EDIEL bör kompletteras med att Svenska kraftnät ska ha ansvaret för detta. Svenska kraftnät bör även ansvara för att ett aktörsregister inrättas där samtliga aktörer på elmarknaden skall vara skyldiga att ingå och erhålla ett EDIEL-nummer, då ett sådant register behövs för uppnå ett väl fungerande informationsutbyte.

Konkurrensverket framhåller i sitt yttrande att det framkommit att en del nätföretag felaktigt hävdar att en elanvändare vid inflyttning till en ny uttagspunkt alltid skulle vara tvungna att inledningsvis köpa el från anvisad elleverantör, för att sedan byta enligt sedvanliga bytesregler. Dessa typer av oklarheter är olyckliga och verket förutsätter att Energimyndigheten genom förtydligande av regler, informationsinsatser m.m. bidrar till att dessa oklarheter reds ut.

Villaägarna instämmer i Energimyndighetens förslag att för de kunder som saknar avtal med en elleverantör skall ett institut med anvisad elleverantör skapas. Förbundet anser däremot inte att någon minsta bindningstid skall föreligga i detta fall.

Kraftverksföreningen och Sveriges Elleverantörer menar att en regel bör införas om att anmälda leverantörsbyten inte kan ändras efter en sista dag för anmälan av detta. I dagsläget finns inte en sådan regel, vilket skapar ett betydande merarbete om en elanvändare ångrar sitt leverantörsbyte, då det innebär att andelstalen måste räknas om igen.

Oberoende elhandlare anser att det bör tas ett initiativ till en informationskampanj om regelverket kring leverantörsbyten och andelstalsrapporteringen. LRF anför att det bör finnas en skriftlig handbok innehållande gemensamma anvisningar för rapportering och leverantörsbyten m.m.

Svenska kraftnät anser att det är angeläget att lösa frågan om vem som bär det ekonomiska ansvaret för den el som tas ut av konsumenten då balansansvarig saknas.

Kommunförbundet vill särskilt uppmärksamma frågan om mätning av el till gatubelysning m.m., vilket berör många kommuner. Av rapporterna framgår det att det funnits oklarheter huruvida redovisning av elförbrukningen i gatubelysningsnätet påverkar möjligheterna att upphandla elströmmen i konkurrens.

Energimyndigheten och Svenska kraftnät har redovisat olika uppfattningar. Förbundet förutsätter att upphandlingen kan ske i konkurrens, oavsett om förbrukningen uppmätts eller beräknats. Det finns även oklarheter angående installation, användning och administration av mätutrustning i nät för t.ex. gatubelysning och parkeringsautomater som behöver redas ut, då denna kan bli kostsam i relation till kostnaden för själva elförbrukningen. Förbundet upplyser om att de har initierat en konsultstudie för att analysera tänkbara alternativ för att på ett kostnadseffektivt sätt ange elförbrukningen i gatubelysningsanläggningar m.m.

Elbruk menar i detta sammanhang att en investering i ett mätsystem skall ses och behandlas som en rationaliseringsåtgärd i nätföretaget och inte enbart som något som myndigheterna tvingar på nätföretagen för att elkunderna skall köpa el på en marknad. Föreningen anser att nätföretagen på något sätt måste stimuleras att införa och använda modern teknik.

Elbruk anser vidare att uppsatta mätare skall användas utan extra kostnad för kunden och regelsystemet skall uppmuntra till ökad timmätning och fakturering av verklig förbrukning.

STOSEB menar att dubbelriktad kommunikation och automatisk mätaravläsning på sikt kan få betydelse för utvecklingen av elmarknaden. Detta skulle innebära att användarsidan i större utsträckning än nu deltar i prisbildningsprocessen och balanseringen mellan produktion och användning.

Konkurrensverket menar vidare att när det gäller undantag från timmätningsskraven för elproduktion under gränserna för schablonberäkning är Energimyndighetens förslag att föredra framför Svenska kraftnäts, med reservation för hur allvarligt ett undantag skulle påverka elsystemets funktion.

Svenska kraftnät anser i sitt yttrande att den småskaliga produktionens påverkan av förbrukningsprofilen i små nätområden bör ses över ytterligare. *Elbruk* menar att all produktion bör mätas eftersom också små inmatningar kan ge stora utslag på uttagsprofilen, även om energimängden är liten. Då även antalet produktionsställen är ringa i ett nätområde bör det rimligen inte på något väsentligt sätt påverka nätföretagets verksamhet eller ekonomi anser föreningen.

SERO framhåller att om en del produktionsanläggningar i framtiden blir föremål för schablonberäkning är det lämpligt att det tas hänsyn till detta vid utformning av de administrativa stödprogrammen för schablonberäkning.

Övriga synpunkter

Elbruk anser att det behöver utredas hur stegvisa åtgärder och tidpunkter för att sänka schablongränsen till den nivå på 25 A, som bestämdes från början kan genomföras. Genom ett sådant införande kan rationella mät- och avräkningssystem införas på ett lugnt och kontrollerat sätt av alla nätägare. Det är en del av deras rationaliseringsarbete, men också en förutsättning för att marknaden skall klara problemen med effektreserverna på ett kostnadseffektivt sätt.

Statskontoret föreslår att utredaren som tillsatts för att se över vissa bestämmelser om nätverksamhet i ellagen bör ges tilläggsdirektiv om dessa

frågor inte behandlas i delrapporten den 1 november i år. I dessa tilläggsdirektiv bör det ingå att analysera om nuvarande regelverk är tillräckligt för att elmarknadsreformen skall fungera som avsett vid leverantörsbyten och rapporteringar.

Stoseb föreslår att nätutredningen får som tilläggsuppdrag att analysera för- och nackdelar med att utveckla ett kund/leverantörsförhållande även när det gäller informationstjänsterna avseende mätvärden och beräkningar. Genom att prissätta även dessa skulle incitament kunna skapas för såväl nätföretag som elhandlare att på bästa sätt utföra och beställa informationstjänsterna.

Kraftverksföreningen och Sveriges Elleverantörer anser att det bör övervägas om inte ansvaret för mätvärdesrapporteringen skulle kunna skiljas från nätverksamheten och är beredda att delta i en utredning om hur mätvärdesrapportering ska gå till i framtiden.

Hyresgästernas Riksförbund vill fästa uppmärksamheten på att nätbolagen även lägger andra hinder i vägen för att kunna erbjuda hushållen lägre elpriser än de som tas upp i rapporterna. Förbundet anser att det inte finns några bärande skäl emot att ett nätföretag samfakturerar såväl nät- som elkostnaden på en gemensam faktura. Förbundet anser att det nätbolag som inte vill tillmötesgå sin kunds begäran om samfakturering agerar på ett sätt som strider mot andan i elmarknadsreformen och bidrar till att hindra konsumenternas fria val av elleverantör. Förbundet föreslår att Energimyndigheten får i uppdrag att framlägga förslag om att elkonsumenten skall få rätt att få samfakturering på en gemensam faktura.

Sammanfattning av Elavbrottsutredningens delrapport Åtgärder för ökad leveranssäkerhet

Bilaga 7

Jag har på regeringens uppdrag utrett åtgärder för att minska antalet elavbrott i det svenska elsystemet och åtgärder för att minska elavbrottens konsekvenser. Utgångspunkten för uppdraget är att undersöka vilka rimliga åtgärder som kan vidtas för att se till att överföringen av el fungerar även vid besvärliga väderleksförhållanden. Åtgärder av såväl förebyggande som störningsavhjälpande karaktär har övervägts.

Behovet av tillförlitlig elleverans, det svenska ledningsnätets status och erfarenheter från de senaste årens omfattande elavbrott har analyserats. Det kan konstateras att för de flesta invånarna i landet är långa elavbrott idag en relativt ovanlig situation. Elnäten har successivt förbättrats och högre krav på leveranssäkerhet har kunnat mötas. Men tillgången på trygg elförsörjning är geografiskt ojämnt fördelad. Återkommande eller långvariga elavbrott vid vissa vädertyper är ett allvarligt hinder för att utveckla boende och verksamheter i vissa områden.

Jag har konstaterat att vissa typer av oväder är ett återkommande problem i Sverige, om än oregelbundet återkommande. Detta gäller speciellt vissa delar av landet. Det är därför rimligt att elförsörjningen anpassas för att i största möjliga utsträckning klara även dessa oväderssituationer.

Nuvarande lagstiftning innehåller en begränsad möjlighet för konsumenter att få ersättning vid elavbrott. Ersättningen är så låg att den inte utgör något starkt incitament för elnätsföretagen att förbättra ledningarna för att undvika kostnader för kundersättning. Högre kundersättningar vid avbrott har framförts som ett medel att få elnätsföretagen att förstärka sina ledningsnät.

Strukturförändringar i elbranschen har inneburit nya arbetssätt och nya förutsättningar för störningsberedskapen.

De senaste årens stora elavbrott har visat på brister i informationshantering och storstörningsberedskap. Utredningen visar också att den del av det svenska elsystemet som uppvisar det största antalet fel beroende på ogynnsamt väder är distributionsnätets högspänningsnät (3–20 kV) i form av oisolerad luftledning. Företagens nuvarande planer för ombyggnader tyder på att det kommer att ta upp till 30–40 år att genomföra en ombyggnad till ledningstyper som är mer motståndskraftiga mot avbrott.

Arbetet för att minska antalet elavbrott och minska konsekvenserna av dessa måste göras med en helhetssyn på beredskapsfrågorna. Elnätsföretagen har huvudansvaret för en god leverans kvalitet till alla kunder, även under svåra väderförhållanden. Det finns ett behov av att öka fokuseringen kring det viktiga arbetet med störningsberedskap.

För att underlätta situationen inför den kommande vintern föreslår jag följande åtgärder:

- Bättre information till kunder, media, kommuner och länsstyrelser före och under avbrott.
- Utvecklat storstörningssamarbete mellan nätföretagen.
- Detta gör det möjligt att minska avbrottstiderna och ge kunderna bättre förutsättningar att klara konsekvenserna av eventuella avbrott. Elnätsföretagen är beredda att aktivt medverka för att genomföra detta.

Det är ur samhällets synpunkt inte rimligt att vänta upp till 40 år med viktiga ledningsförstärkningar. För att skapa starkare drivkrafter för ledningsombyggnader och andra förebyggande åtgärder som ger kvalitetsökning i utsatta områden föreslås följande:

- Krav på att standardhöjning av ledningsnätets oväderskänsliga delar skall genomföras inom 10 år. Kravet utövas genom nätmyndighetens tillsyn av nätverksamheten.
- Bidrag till den merkostnad som uppstår för elnätsföretagen för att tidigarelägga ledningsombyggnad, med högst 14 000 kronor per km ledning. Bidraget finansieras med en leveranssäkerhetsavgift på 0,1 öre per kilowattimme i 10 år.
- Utökad rätt till avbrottsersättning vid avbrott som varar mer än 12 timmar enligt en stigande skala införs i ellagen.

Avbrottets varighet	Avbrottsersättning
12-24 timmar	500 kronor
24-48 timmar	1000 kronor
48-72 timmar	3000 kronor
mer än 72 timmar	6000 kronor

Samspelet mellan bidrag till ombyggnader och ökade kund ersättningar kommer att ge den bästa effekten för kunderna. Elnätsföretagen får fortsatt ansvar för att välja de ur allmän synpunkt bästa tekniska lösningarna, förutsatt att kraven på god leveranssäkerhet uppfylls.

Leveranssäkerhetsavgiften innebär en ökad kostnad på ca 20 kronor per år för hushåll med elvärme, övriga kunders avgift står i proportion till den årliga förbrukningen. Denna förhållandevis låga kostnad ger möjlighet att öka leveranssäkerhetsnivån i hela landet. För att enskilda och företag skall kunna leva vidare och utveckla verksamheter utanför större tätorter är trygg eltillförsel nödvändigt.

Jag återkommer i slutrapporten i oktober 2001 med bland annat frågan om kvalitetskrav för elleveranser.

Sammanställning av synpunkter vid hearing och av remissyttranden över Elavbrottsutredningens delrapport åtgärder för ökad leveranssäkerhet

Inbjudan till hearing skickades ut till 51 instanser. Vid hearingen var ca 50 personer från 40 instanser närvarande. Under hearingen yttrade sig representanter från: Statens energimyndighet (STEM), Elsäkerhetsverket, Överstyrelsen för civil beredskap (ÖCB), Svensk Energi, Vattenfall AB, Sydkraft AB (Sydkraft), Birka Energi AB (Birka Energi), Lantbrukarnas Riksförbund (LRF), Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK), Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI), Svensk Elbrukarförening (Elbruk), Norrländska Skogsbyrån, Statskontoret, Jämtkraft AB och Herrljunga Elektriska AB.

Skriftliga yttranden har inkommit från 20 instanser: Elsäkerhetsverket, Affärsverket svenska kraftnät (SvK), STEM, Skogsstyrelsen, Glesbygdsverket, Boverket, Svensk Energi, Norrländska Skogsbyrån, Svenska Rönningentreprenörsföreningen (SREF), Grenverket, LRF, Villaägarnas Riksförbund (Villaägarnas), Sveriges Konsumentråd, HSB Riksförbund (HSB) Hyresgästernas Riksförbund, Totalförsvarets Forskningsinstitut (FOI), Hyresgästföreningen, Elbruk, Konsumentverket (KO), Riksrevisionsverket (RRV) och Statskontoret.

Konkurrensverket har meddelat att de ej har något att erinra mot utredningens förslag. *Sveriges Fastighetsägare* har avstått från att komma in med yttrande.

Allmänna synpunkter

Svensk Energi vill framhålla att utredningsarbetet skett i nära samarbete med Svensk Energi. Målsättningen var att komma överens om åtgärder för såväl den kommande vintern som i ett längre tidsperspektiv. På flertalet punkter av de förslag som redovisas i delrapporten kunde också föreningen ställa sig bakom förslagen. På två punkter ställde de sig dock helt avvisande, dels till förslaget om avbrottsersättning, dels till att införa ett investeringsbidrag. Svensk Energi anser att leveranssäkerheten i de svenska elnäten generellt är hög och frekvensen av elavbrott är låg. Tyvärr kan enstaka kunder i områden som är utsatta för svåra väderleksförhållanden drabbas avsevärt mer. Den gångna vintern visade prov på avbrott som varade i flera dygn. Svensk Energi delar utredarens uppfattning att åtgärder måste vidtas för elkunder i särskilt utsatta områden.

ÖC är positiva till alla åtgärder som medför minskad sårbarhet i lokalnäten.

Sydkraft ser positivt på utredningen och debatten kring leveranssäkerhetsfrågorna. Sydkraft framhöll att de önskar en fördjupad samhällsekonomisk analys av vad en högre grad av leveranssäkerhet kostar. Bolaget menade att utredningens föreslagna investeringsstöd skulle innebära merinvesteringar om ca 1,9 miljarder kronor för bolaget jämfört med en beräknad samhällsnytta på 590 miljoner kronor.

SMHI uppgav att de var besvikna över att möjligheterna att utnyttja väderprognoser i beslutsunderlaget behandlats så översiktligt i utredning-

en. SMHI menade att det finns betydande möjligheter till att utveckla detta och att utredningen bör studera detta i sitt fortsatta arbete.

Elsäkerhetsverket framhöll att det är viktigt att skilja på elsäkerhet och leveranssäkerhet.

Elbruk anser att utredningen är dålig och att utredningen inte innehåller tillräckliga bakgrundsanalyser och analys av vad godtagbara avbrott i överföringen av el innebär. *Elbruk* framhåller att elnäten byggts utifrån vissa befintliga standarder, vilka inte analyserats. Det saknas även analys av om det varit svårare vinstrar än normalt under de senaste åren. *Elbruk* framhåller att inget nämnts om de samhällsekonomiska konsekvenserna av förslagen samt menar att utredningen gör ett begränsat problem till ett stort problem. *Elbruk* vill också påtala att samråd även bör ske med slutkundernas organisationer vid en sådan här utredning och hoppas på bättre jämvikt i kommande utredningar.

Villaägarnas anser att utredningen inte behandlar ett allmänt eller generellt problem som bör lösas med lagstiftning. Förbundet anser även att utredningen inte tagit hänsyn till kravet att särskilt värdera elavbrott ur ett samhällsperspektiv. Slutligen anser föreningen att utredningen inte analyserat nuvarande regelverk i frågorna som rör nuvarande krav på ledningar samt ansvarsfrågan för brister i förhållande till regelverket när nätägaren inte förmått uppfylla regelverkets krav.

FOI anser att det är synnerligen viktigt att innebörden av begreppet leverans kvalitet preciseras och även vad ett godtagbart elavbrott faktiskt innebär. Av delrapporten kan man tolka godtagbart avbrott som alla avbrott kortare än tolv timmar, vilket *FOI* anser är en alltför lång tid. Denna precisering är också nödvändig för att tillsynen skall kunna ges fungerande riktlinjer.

LRF har i stora delar en samsyn med vad som framförs i rapporten.

Hysesgästföreningen anser att ett resonemang om vad som ska anses vara godtagbara avbrott i överföringen saknas i utredningen.

KO är generellt sett positivt till förslagen i delrapporten.

Boverket anser att en ökad leveranssäkerhet av el är angelägen. Verket framhåller särskilt att jordkabelläggning av elledningar är en i många fall effektiv metod att lösa eller minska miljö- och markanvändningskonflikter avseende elledningar. Verket menar vidare att tillgång till elförsörjning via alternativa ledningar i hög grad bidrar till större elsäkerhet. Verket anser att en ytterligare förstärkning av möjligheterna till matning från flera håll på sikt bör kunna bidra till en ökad leveranssäkerhet. Verket anser att det är angeläget att belysa dessa frågeställningar i det kommande utredningsarbetet.

LRF har vid hearingen och i ingiven skrift redogjort för ett projekt man genomför i samarbete med Vattenfall för att informera skogsägare, skogsentreprenörer m.fl. om lämplig skötselmetod av skog intill ledningsgator. *LRF* framför att det är angeläget att elbranschen och nätmyndigheten enas om ett tydligt regelverk för genomförande av förebyggande åtgärder och kontroll av desamma.

Svensk Energi uppger att en hundra procentig leveranssäkerhet inte kan uppnås. När störningar uppstår pga. oväder bör åtgärder vidtas för att minimera den tid som elavbrotten varar. Åtgärderna bör därför koncentreras till ledningar i icke träsäkra ledningsgator i områden med svåra väderförhållanden. Vilka åtgärder som är mest effektiva måste överlåtas till det enskilda nätföretaget att bedöma. Svensk energi är också berett att verka för att ett funktionskrav införs i branschen med målet att ingen nätkund skall behöva vara utan tillgång på el under mer än 24 timmar.

Inför kommande vinter genomför Svensk Energi ett åtgärd paket som i korthet innehåller följande:

- Branschen förstärker och utvecklar den modell som redan finns för samarbete mellan nätföretagen vid störningar.
- Branschen skapar en gemensam standard för informationsverksamheten i samband med större störningar.
- Branschen tar fram ett samlat program avseende förebyggande informationsinsatser.
- Branschen åtar sig att se över leveranssäkerheten i särskilt utsatta områden och vidta åtgärder som kan få effekt redan i vinter. Exempelvis att förstärka röjningen av ledningsgator och utveckla en väl fungerande beredskapsorganisation

Svensk Energi åtar sig också att verka för att medlemsföretagen genomför ett genomgripande program för att ytterligare förbättra leveranssäkerheten i eldistributionen. Särskilt fokus kommer att riktas mot de återkommande väderrelaterade störningar som framför allt uppstår på landsbygden. Programmet består av investeringar och andra åtgärder för att säkerställa en fullgod leveranssäkerhet i ledningsnät som med hänsyn till väder och naturförhållanden idag inte räknas som träsäkra. Svensk Energi anser att utredaren fokuserar alltför ensidigt på investeringar i näten. Även andra åtgärder kan öka det befintliga ledningsnätets motståndskraft. En teknisk och ekonomisk avvägning måste göras utifrån de lokala omständigheterna. Alternativa lösningar kan därför vara breddning av ledningsgator, förhöjda röjningsintervall, effektivare röjningsmetoder som helikopterkvistning m.m. Svensk Energi vill även betona vikten av en väl fungerande beredskapsorganisation.

Vattenfall, Sydkraft, Birka Energi, Jämtkraft AB och Herrljunga Elektriska AB meddelade att de alla ställer sig bakom Svensk Energis yttrande. *Vattenfall, Sydkraft och Birka Energi* redogjorde också för de åtgärder som de vidtar i sina respektive företag.

Vattenfall berättade bl.a. om den goodwillersättning som de infört för strömavbrott som varar i mer än ett dygn.

Sydkraft uppgav bl.a. att de tagit åt sig av kritiken om kundernas förväntade leveranssäkerhet och vidtagit åtgärder för att förbättra kommunikationen såväl internt inom bolaget som externt vid störningar.

Birka Energi tog bl.a. upp att de genomfört en översyn av sin beredskapsorganisation vid elavbrott, såväl i tätort som i landsbygdsområden som en följd av vinterns elavbrott. De framhöll särskilt att de gjort en översyn av hur de styr sina personalresurser för att uppnå ett effektivare utnyttjande. Bolaget framhöll också att de för närvarande investerar i ett

gemensamt driftssystem för bolaget och avser genomföra övningar för att bättre klara leveransavbrott. Bolaget framhöll även att de arbetar med metodutveckling för att för att bättre klara såväl korta som långa elavbrott.

Informationsinsatser

Elbruk välkomnar utredningens förslag om utökad information.

Jämtkraft AB har anfört att de kan bli mycket bättre på information till kunder och media och ställer sig positiva till utredningens förslag.

Sveriges Konsumentråd instämmer i utredningens förslag om att informationen till konsumenterna vid ett elavbrott bör fungera bättre.

Villaägarna tillstyrker förslaget om bättre information före och under elavbrott.

KO anser att det är en självklarhet att informationen måste förbättras före och under avbrott.

RRV instämmer i utredarens slutsats vad gäller utökad information.

Storstörningssamarbete

Elbruk välkomnar utredningens förslag om ökat störningssamarbete.

Statskontoret påpekar upp att det planerade beredskapskommunikationssystemet TETRA, som kan fylla en viktig funktion vid elavbrott, ännu inte erhållit finansiering av regeringen. Vad gäller ledningsstödsystemet Elvira (avsnitt 5.3 i rapporten) så skall ÖCB upphöra med utplaceringen av detta system samt även fortsatt utveckling och uppgradering. Kommunernas behov av snabb tillgång till störningsinformation måste därför tillgodoses på annat sätt.

Jämtkraft AB har anfört att de är positiva till förslaget om störningssamarbete. I Mellanorrland har detta redan pågått i nästan två år och utvecklats hela tiden. De vill understryka vikten av TETRA-systemet för att en effektiv samverkan och resursförstärkning mellan elnätsföretagen skall kunna ske vid störningar på elnätet.

Glesbygdsverket instämmer i utredarens slutsatser att åtgärder bör vidtas för att minimera elavbrotten samt minska effekterna av de avbrott som ändå uppkommer. Verket framhåller att i en störningssituation underlättas avhjälpningsarbetet av om nätföretagen har en god lokalkännedom. Verket betonar även vikten av ett utökad samarbete med andra aktörer såsom Hemvärnet, entreprenörer och lantbrukare. Verket anser även att ett landstäckande kommunikationsnät enligt TETRA-standarden snarast bör byggas ut.

SvK är positivt till det samarbete som för närvarande utvecklas mellan nätföretagen i syfte att hantera större störningar och är berett att medverka i detta arbete för att härigenom skapa en ökad beredskap mot störningar och kriser i elförsörjningen.

Villaägarna tillstyrker förslaget om utökad samarbete mellan nätföretagen.

RRV instämmer i utredarens slutsats vad gäller samarbete vid störningar.

ÖCB menade att ersättningen till de olika nätföretagen kan vara komplicerad, då de verkliga kostnaderna varierar betydligt beroende på återstående avskrivningstid och kundstruktur. ÖCB framhöll att det i nätområden med minskande antal kunder finns små incitament till investeringar i ledningsnäten.

Grenverket anser att vegetationens påverkan nämns för lite i utredningen. Det är träd och buskar som åstadkommer felen, inte vädret i sig. Tillsynsmyndigheterna borde kontrollera standarden på näten betydligt mera. Man måste börja med att utforma den s.k. ledningsgatan på sådant sätt att den uppfyller kraven på laglighet och funktion, då är de flesta störningarna redan avklarade.

Elsäkerhetsverket anför att elsäkerhet och leveranssäkerhet är två skilda begrepp. Tillfredsställande elsäkerhet är ingen garanti för tillfredsställande leveranssäkerhet. Verket genomförde en granskning av ledningsgator vid nyårshelgen där nio av tio var godkända ur elsäkerhets synpunkt ändå drabbades av avbrott. Betydligt större röjningsinsatser krävs för att åstadkomma ökad avbrottssäkerhet. Verket framhåller vidare att antalet elolyckor minskat betydligt sedan elmarknadsreformen 1996. Verket är emellertid tveksamt till förslagen om myndighetskrav på standardhöjning av ledningsnätet och förslaget om bidrag till merkostnader för tidigareläggning av ledningsombyggnad. Ett krav eller ett bidragssystem kan innebära att den mest optimala åtgärden inte genomförs och ändå innebära omfattande administrativa kostnader. Avgiften har inte samma debiteringsgrund som de avgifter *Elsäkerhetsverket* administrerar, dvs. elsäkerhetsavgiften, nätövervakningsavgiften och beredskapsavgiften. samordningsfördelarna bedöms som mycket marginella. Om förslaget genomförs bör uppburden läggas på annan myndighet, som har förutsättningar att kontrollera riktigheten av inbetalningarna.

Svensk Energi kan inte acceptera utredarens förslag till finansiering av investeringar i nätet. Det finns 194 nätföretag i Sverige. En del av dem har arbetat aktivt med att förbättra sina nät. Andra företag har inte hunnit lika långt. En kund till ett företag som redan gjort omfattande investeringar skall inte behöva betala två gånger för höjd nätstandard. Förutom den uppenbara orättvisan skapas en onödigt och dyrbar byråkrati. Regionalpolitiska åtgärder skall inte finansieras med avgifter för elkunderna utan med statliga medel. Nätnyttomodellen som är under utarbetande hos STEM rymmer en kvalitetsfaktor och kan bli ett instrument för att styra nätföretagen att beakta kravet på leveranssäkerhet. Modellen får inte äventyras av att ett orättvist bidragssystem införs.

Elbruk anser att de leveransavbrott som gett upphov till utredningen är begränsade till vissa områden. Nät kunder hos företag som redan betalat för och byggt upp sin leveranssäkerhet skall inte behöva vara med och betala investeringar i nät hos sådana företag som inte har gjort det.

Statskontoret menar att tillsynen över standardhöjningen av elnäten kan behöva preciseras samt huruvida det rör sig om ett marginellt ökat resursbehov eller inte. Utredningen borde ha övervägt om nätmyndighetens krav på rationalisering av elnätsföretagen också kunde ha inbegripit krav på nätförstärkningar. Detta kan vara en alternativ lösning till de föreslagna bidragen för elnätsförstärkningar.

Jämtkraft AB framhöll vid hearing och i skrivelse att bolaget har få avbrott i sina elleveranser och har ett gott lokalt samarbete vid elavbrott. Bolaget menade att de har litet behov av en forcerad utbyggnad av elnätet och att det främst är ett fåtal större bolag som har problem med elavbrott. Bolaget betonade även vikten av att genomföra förebyggande röjning av potentiellt farliga träd i sidoområdena. Bolaget menade att det finns en mängd åtgärder att vidta utöver nätombyggnad och avvisar förslaget om ombyggnad av friledningar.

Herrljunga Elektriska framhöll att robusta elnätsföretag inte behöver allmosor för nätombyggnad. Bolaget framhöll att de ej vill ha byråkratiska ingrepp och ansåg den föreslagna avgifts- och bidragsmodellen orättvis. Bolaget betonade även att ser fram emot den s.k. nätnyttomodellen.

NUTEK tog upp frågan om hur småföretagen drabbas av en leveranssäkerhetsavgift. Verket frågade utredningssekreteraren om de övervägt en differentierad avgift. Utredningssekreteraren bekräftade att frågan diskuterats, men att de istället föreslagit ett enhetligt system. Utredningssekreteraren menade att det förhoppningsvis finns försäkringar hos företagen som täcker elavbrott.

Glesbygdsverket ställer sig positivt till att ombyggnaden av ledningsnätet påskyndas. Verket tillstyrker förslaget om att bekosta en del av merkostnaden med en leveranssäkerhetsavgift om 0,1 öre/kWh och ser en fördel med att kostnaden bärs solidariskt av alla elkonsumenter. Verket framhåller även vikten av väl underhållna ledningsgator.

HSB invänder mot principen att landets nätkunder solidariskt skall hjälpa nätföretag, som på grund av eftersatt underhåll av sina ledningsnät har många elavbrott. HSB ifrågasätter om en nätkund i ett väl underhållet system skall behöva bidra till att leveranssäkerheten i andra mindre väl underhållna nät förbättras. HSB anser vidare att STEMs granskning av nätägarnas tariffer bör skärpas. HSB menar att det sannolikt finns möjligheter att effektivisera verksamheten för att få tillräckliga resurser för att underhålla sina ledningsnät. HSB efterlyser också ett tydligare regelverk angående vilka krav som skall ställas på nätägarnas anläggningar för att kunderna inte skall drabbas av oacceptabelt många elavbrott. HSB föreslår att dessa krav kan kopplas till villkoren för innehav av nätkoncession.

Skogsstyrelsen anser att utredningens övervägande om breddning av ledningsgator innehåller en låg uppskattning av kostnaden för en sådan åtgärd. Skogsstyrelsen menar att den totala kostnaden för röjningen ligger nära kostnaden för en övergång till de säkrare BLX-ledningarna. Skogsstyrelsen ser därför och med tanke på de negativa estetiska och eventuellt negativa ekologiska effekterna inte en breddning av ledningsgator som ett alternativ utom i exceptionella fall.

Sveriges Konsumentråd instämmer i utredningens förslag om att ledningsnätet bör förbättras. Rådet anser emellertid inte att det är principiellt riktigt att konsumentkollektivet ska belastas med kostnader för upprustningen av ledningsnätet, utan att detta är nätföretagens ansvar.

Norrländska Skogsbyrå framhåller att det i olika sammanhang har visat sig att det skogliga underhållet av ledningsgator inte skötts tillfredsställande. Byrån menar att man genom kvalitetsinriktat förebyggande underhåll av ledningsgator skulle kunna erhålla en väsentligt högre leverans kvalitet även på friledningsnät. Kostnaderna för förberedande skog-

ligt underhåll av lokala elnät torde uppgå till mindre än hälften av kostnaderna för elavbrotten på de lokala näten. En röjningsberedning som bl.a. innebär att riskträd (s.k. farliga träd) i skogsgatans kanter och sidoområdena i förväg identifieras betyder en kvalitetshöjande åtgärd om arbetet utförs målinriktat, kostnadsmedvetet och av fackkunnig personal.

SREF menar att elnätsföretagens röjning av ledningsgator i dagsläget inte uppfyller myndigheternas krav. *SREF* anser att detta är en huvudorsak till omfattningen på elavbrotten i Sydsverige. *SREF* menar att det framför allt är uttaget av s.k. ”farliga träd” i sidoområdena till ledningsgatorna som är för bristfällig. *SREF* anser även att myndighetskontrollen av att röjningen av ledningsgator genomförs enligt förskrivna krav är alldeles för eftersatt. *SREF* menar att det snabbaste, säkraste och billigaste alternativet för att uppnå ökad leveranssäkerhet är att utöka röjningen av ”farliga träd” i ledningsgatans kanter och sidoområden.

SvK konstaterar att elförsörjningen oavsett vilka investeringar som vidtas, aldrig kan utformas så att leveranssäkerheten blir absolut. *SvK* är emellertid positivt inställd till att en standardhöjning i oväderskänsliga delar av ledningsnätet genomförs. *SvK* menar att nätmyndigheten bör bevaka frågan i första hand vid prövningen av skäligheten i nättariffen i förhållande till nätföretagets prestation.

Villaägarna avstyrker förslaget till finansiering av de föreslagna bidragen för nätombyggnad. Förbundet framhåller att avgiften som sådan inte är stor för konsumenten, men tillsammans med stigande kraftpriser och eventuellt högre kostnader för utbetalning av avbrottsersättning, innebär förslaget påtagligt högre elkostnader. Förbundet påpekar även att säkerställandet av fullgod leveransskvalitet åvilar nätägaren. Förbundet framhåller att de nätägare som idag inte har något problem med långa avbrott och som systematisk investerat och förbättrat sina ledningsnät också skall betala in avgifter.

Hyresgästernas riksförbund avstyrker förslaget till leveranssäkerhetsavgift. Förbundet ifrågasätter att de nätbolag som underlåtit att underhålla sina nät ska erhålla subventioner från nätägare med välskötta nät. Förbundet menar istället att det bör ingå i STEM:s uppgifter att besiktiga misstänkt dåliga nät och ålägga nätägarna förbättringar för att förebygga avbrott. Förbundet anser att det är angeläget att skapa regler i syfte att öka kraven på de nätägare vars kunder drabbas av många elavbrott.

Nacka Energi anför att myndigheten bör ha möjlighet att även bevilja statsbidrag till kablifiering av lågspänningsnät om särskilda skäl föreligger. Särskilt skäl kan t.ex. vara att ett nätbolag prioriterat nedläggning av högspänningsledningarna och valt att ta vissa delar av lågspänningsnätet senare p.g.a. att den nedläggningen är dyrbarare till följd av berg och kostsamma sprängningsarbeten. Det bör också framhållas att det är orättvist att kunderna i ett nätområde som redan kablifierat sitt högspänningsnät skall behöva betala en avgift som bara går till andra, fastän man har ett behov själv på lågspänning. Ett bidragssystem är fel väg att gå när det gäller finansiering av erforderliga förbättringar. En av nätmyndigheten accepterad och tillfällig nätavgiftshöjning för de företag som behöver förbättra sin leveranssäkerhet är betydligt mer rättvis.

FOI anser att det är principiellt felaktigt att kunden skall bekosta delar av de förstärkningsåtgärder som bedöms nödvändiga för att en acceptabel

leveranssäkerhet skall uppnås. Detta skall rimligen betalas av nätföretagen

Hyresgästföreningen ifrågasätter att de nätbolag som under årtal underlåtit att underhålla sina nät ska erhålla subventioner från de nätägare som skött sina nät väl och avstyrker därför förslaget om extra utdebitering för subventionering av vissa nätägare.

KO har ingen erinran mot förslaget om finansiering med en leveranssäkerhetsavgift eftersom detta endast torde innebära en marginell höjning av kostnaden för den enskilde konsumenten.

RRV ifrågasätter inte att en standardhöjning av vissa delar av elnätet kan vara motiverad men däremot om detta bäst åstadkoms genom ett bidragssystem med en avgift som finansieras av samtliga elkonsumenter. Detta och även andra alternativ bör utredas närmare.

STEM bedömer resursbehovet för att administrera den föreslagna leveranssäkerhetsavgiften till åtminstone en till två årsarbetskrafter. *STEM* anser att det inte är möjligt att, inom ramen för nätmyndighetens tillsyn av nätverksamhet, kan kräva att en standardhöjning av ledningsnätets störningskänsliga delar skall genomföras inom tio år. *STEM* förutsätter därför att utredningen återkommer och preciserar sina förslag i den delen i samband med slutrapporten.

Avbrottsersättning

Svensk Energi avvisar bestämt förslaget om rätt till ersättning vid elavbrott som varat i minst 12 timmar. Förslaget innebär grundläggande förändringar i skadeståndsrätten och är helt främmande för svensk rättstradition. Att införa någon form av leveransgaranti är inte ovanligt men sker då genom någon form av avtal eller frivillig överenskommelse mellan kund och leverantör och skall snarare ses som en form av goodwillersättning för utebliven, felaktig eller ej fullgod leverans. *Svensk Energi* anser att utredarens förslag presenteras utan några som helst ingående undersökningar av vare sig de legala eller de rättsekonomiska konsekvenserna. Detta är enligt *Svensk Energi* utomordentligt allvarligt. *Svensk Energi* har gett professorn i civilrätt, Jan Kleineman, i uppdrag att lämna ett sakkunnigutlåtande över förslaget. *Svensk Energi* hänvisar till detta yttrande. Förslaget innebär att man ålägger *STEM* att pröva tvister där det är fråga om att ta ställning till om kontrollansvaret föreligger samt om ersättningens storlek. Detta utgör ett direkt brott mot gällande grundlag och de konventioner som Sverige ingått och som uppställer ett absolut krav på att civilrättsliga tvister skall prövas av domstol. Förutom de juridiska invändningarna anser *Svensk Energi* att lika stor ersättning till alla kunder är direkt orättvist. Vidare påtalar *Svensk Energi* att ett av motiven till att införa avbrottsersättning är att ge nätföretagen incitament att snabbare åtgärda avbrott. För att detta skall ge företagen riktiga signaler måste tiderna vara sådana att det finns realistiska möjligheter att åtgärda felen. Att utge ersättning efter 12 timmar är inte realistiskt, eftersom detta ofta är för kort åtgärdsdå i samband med väderrelaterade störningar som t.ex. snöoväder, menar *Svensk Energi*. Om någon kund trots vidtagna åtgärder blir utan el under mer än 24 timmar anser *Svensk Energi* istället att det är rimligt att någon form av frivillig ersättning kan utgå. *Svensk Energis*

grundinställning är att varje företag bör utforma på vilket sätt dess kunder bör kompenseras för utebliven leverans. Utgångspunkten är att varje företag utformar ett regelverk som kan tillämpas fr.o.m. den 1 januari 2002. För att ge en tänkbar modell som ger riktlinjer för ersättnings storlek kommer Svensk energi att peka på en modell som utgår från att nättariffens fasta del reduceras. Reduktionen föreslås stå i proportion till avbrottets längd. Modellen som utgör en principskiss bör kompletteras med bestämmelser om ex. force majeure.

Med utgångspunkt i de erfarenheter som görs under 2002 är Svensk Energi beredda att utforma en branschrekommendation om hur en goodwillersättning bör utformas.

STEM tar upp konsekvenserna för myndigheten av att de föreslås få i uppgift att pröva tvister om avbrottsersättning. STEM bedömer att utifrån föregående vinters elavbrott, då ca 120 000 kunder drabbades av elavbrott, skulle en tvistefrekvens på 1% leda till ca 1 200 ärenden för myndigheten. STEM bedömer att detta skulle innebära ca 5 000 arbetstimmar per år (ca tre årsarbetskrafter) för att administrera ärendena. STEM framhöll emellertid att det är svårt att bedöma hur stor tvistefrekvens som kan komma att uppstå. Som jämförelse tog STEM upp att de idag avslutar ca 100 prövningsärenden per år. Vad gäller administrationen av det föreslagna statsbidragssystemet för ombyggnad av elledningsnätet menar STEM att ca 1-2 årsarbetskrafter behövs. När det gäller utredningens förslag om att STEMs tillsyn även bör inbegripa krav på elnätsstandard menade myndigheten att det inte är möjligt med nuvarande bestämmelser. STEM framhöll även att den pågående elnätsutredningen ej har tagit upp frågan. STEM anser att det därför är viktigt att utredningen återkommer och preciserar förslagen om lagändringar om detta.

ÖCB framhöll att de ännu inte kunnat kontrollera beräkningarna av avbrottsersättningens storlek. ÖCB ansåg även att avgiftens konstruktion med avgift per kWh kan slå fel i och med att stora förbrukare egentligen inte kan dra nytta av ersättningen. ÖCB menade att konstruktionen av elberedskapsavgiften bör kunna vara en förebild i dessa överväganden. ÖCB framhöll vidare att avbrottsersättningen har karaktären av skadestånd utan anknytning till verklig skada, vilket ur juridisk synpunkt kan ses som märkligt. ÖCB menade att utredningen bör se över detta.

Elsäkerhetsverket anser att en avbrottsersättning är ett indirekt bra sätt att fastställa acceptabel leveranssäkerhet och styra nätägarna att genomföra de investeringar som behövs för att minska avbrottskänsligheten. Dock bör den högsta ersättningens berättigande övervägas ytterligare. Korta avbrott upp till någon minut bör undantas eftersom sådana avbrott oftast har liten påverkan på abonnenterna.

Elbruk avvisar förslaget och anser att en eventuell avbrottsersättning bör regleras i avtal mellan kund och leverantör, och inte genom särskilda avgifter. Kollektiva avbrottsersättningar kan generera höjda nätavgifter, och då är inget vunnet för kunden.

Glesbygdsverket tillstyrker förslaget om avbrottsersättning och anser att ersättningsnivåerna är rimliga för privatkunder. Verket framhåller att skyldigheter för nätföretagen att ersätta kunderna vid elavbrott ger ett starkt incitament att förbättra ledningsnäten.

Sveriges Konsumentråd instämmer i utredningens förslag om att konsumenterna bör ha rätt till lagstadgad avbrottsersättning .

SvK har ingen erinran mot att en utökad rätt till ersättning vid elavbrott införs. SvK menar att en sådan rätt bör hanteras inom ramen för avtal mellan det lokala nätföretaget och kunden. SvK menar att en förutsättning för att i svensk rätt införa ett straffskadestånd, vilket utredningens förslag innebär, bör vara att det föregåtts av en grundlig juridisk och rättspolitisk analys. Eftersom en sådan analys saknas avstyrker SvK förslaget. SvK påtalar vidare att förslaget om att nätmyndigheten skall pröva den föreslagna ersättningen vid elavbrott står i strid med den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. SvK framhåller vidare att det tydligt bör anges om och i vilken utsträckning kraven på ersättning skall gälla regionnät och stamnät. SvK är tveksamt till om kraven bör omfatta sådana ledningar, som är betydligt mindre väderkänsliga och ifrågasätter om det är motiverat att genomföra sådana kostsamma investeringar. SvK framhåller även att huruvida force majeure eller annan grund för att undgå ansvar skall kunna åberopas av innehavare i överliggande nät ej framgår av förslaget. SvK framhåller också att utredningens förslag i kombination med det förslag om grupp-talan som nu föreligger, vid ett genomförande skulle innebära en avsevärd ökning av antalet skadestandsprocesser i allmän domstol.

Villaägarna tillstyrker utredningens förslag om införande av avbrottsförsäkring vid långa avbrott enbart under förutsättning att det finns en beredskap för att säkerställa oförändrad slutkostnad i konsumentledet. Förbundet menar att en förändring av skadestandsreglerna inte är till förmån för konsumenterna.

Hiresgästernas Riksförbund anför att de saknar ett resonemang i utredningen om vad som skall anses vara ett godtagbart elavbrott. Förbundet anser vidare att den föreslagna ersättningen bör vara högre eftersom den förutom att fungera som kund ersättning också bör fungera avskräckande för nätägaren.

Jämtkraft anser att ett avgiftssystem skulle slå helt fel. Det skulle t.o.m. kunna vara lönsamt att strunta i att förnya nät med ett fåtal kunder och i stället betala ersättning. Det går att göra en mycket bättre insats för kunderna om pengarna läggs på att få ner antalet korta elavbrott i stället för på dyra administrativa system som skall hålla reda på ersättningar till ett fåtal kunder.

FOI anser att för det fall lagstiftning vidtas för att öka säkerheten i näten bör inte ersättningsbeloppen fastställas i lag (förslagets § 8).

LRF anser att förslaget är bra. LRF anser att ellagen bör förtydligas avseende ekonomiskt ansvar för nätägare som innebär att dessa utan dröjsmål kompenserar de nätkunder som drabbats av oplanerade strömavbrott i mer än två timmar.

Hiresgästföreningen anser att en lagfäst rätt till avbrottsersättning i sig är positivt. Två synpunkter som framförs är dels att ersättningen borde vara högre än i förslaget för att fungera avskräckande för nätägaren, dels att det finns en risk att nätägaren hellre betalar ut ersättning än vidtar åtgärder för att förbättra sina nät.

KO ställer sig positivt till förslaget om en schabloniserad avbrottsersättning. De indikationer verket fått genom konsumentkontakter är att den skadestandsregel som finns i ellagen inte alltid fungerar i praktiken. Det händer att nätföretag vid avbrott direkt hänvisar konsumenterna till

försäkringsbolagen utan att ta ställning till ett eventuellt eget ansvar. Konsumenterna får inte heller alltid självriskens ersätt. Verket kan konstatera att förslaget innebär ett avsteg från skadeståndsrättsliga principer men anser ändå att det skulle vara en fördel att införa en sådan regel. Det skulle underlätta hanteringen av ersättning och sannolikt minska antalet tvister. Det är däremot av stor vikt att en sådan regel inte hindrar de konsumenter som vid avbrott drabbas av skador till större värden att kräva skadestånd enligt skadeståndslagen.

RRV stöder förslaget att stärka elnätsföretagens incitament att förbättra leveranssäkerheten genom att ge elkonsumenterna bättre möjlighet att få kompensation vid elavbrott. Verket saknar dock underlag för att bedöma om det föreslagna ersättningssystemet är optimalt utformat. *RRV* efterlyser även en fylligare utredning av de administrativa och kostnadsmässiga konsekvenserna av att införa ersättningssystemet. Systemet riskerar att medföra en tillströmning av ärenden hos STEM i de fall där oenighet råder mellan kund och nätföretag huruvida ersättning skall betalas ut eller inte.

Sammanfattning av Värme- och gasmarknadsutredningens delbetänkande Effektiva värme- och miljölösningar (SOU 1999:5)

Bilaga 9

Lokaliseringsprincipen

Kommunernas befogenheter regleras genom ett antal grundläggande bestämmelser i kommunallagen. Lokaliseringsprincipen innebär i grunden att en kommunal åtgärd måste vara knuten till kommunens eget område eller dess invånare för att den skall anses laglig. Likställighetsprincipen innebär att det inte är tillåtet för kommuner att särbehandla vissa kommunmedlemmar eller grupper av kommunmedlemmar på annat än objektiv grund. Självkostnadsprincipen innebär att kommuner inte får ta ut högre avgifter än som svarar mot kostnaderna för de tjänster eller nyttigheter som kommunen tillhandahåller.

I samband med reformeringen av elmarknaden infördes bestämmelser som innebar undantag från de grundläggande kommunalrättsliga principerna. Kommunal produktion och handel med el (i privaträttslig form) undantogs från lokaliseringsprincipen och skall också bedrivas på affärsmässig grund i stället för med iakttagande av självkostnadsprincipen och likställighetsprincipen. I huvudsak genomfördes förändringarna i regelverket för att kommunala elbolag skulle få samma konkurrensförutsättningar som övriga företag på marknaden och därmed minska risken för att slås ut.

Även kommunal distribution av fjärrvärme och naturgas (i privaträttslig form) undantogs (med vissa undantag) från självkostnads- och likställighetsprinciperna. Däremot omfattas de senare företagen fortfarande av kommunallagens lokaliseringsprincip.

Undantaget från självkostnads- och likställighetsprinciperna genomfördes för att konkurrensneutraliteten mellan de olika energislagen skulle kunna upprätthållas och inte primärt för att öka konkurrensen mellan t.ex. olika värmeföretag. Det finns idag begränsade tekniska möjligheter för handel med fjärrvärme inom en kommun eller inom ramen för ett ledningsnät. Det kan i och för sig inte uteslutas att införandet av konkurrens på fjärrvärmeområdet skulle kunna vara ändamålsenligt. Att analysera förutsättningarna för sådana system ligger dock utanför ramen för utredningens uppdrag. Enligt utredningens bedömning kan det finnas anledning att se över denna fråga. Det gäller även hur kraftvärmen påverkas av de kommunalrättsliga principerna.

Utredningens huvuduppgift är att analysera om lokaliseringsprincipen förhindrar eller försvårar uppbyggnaden av effektiva värmeförsörjningssystem som omfattar flera kommuner. Enligt vår bedömning är möjligheterna till överföring av fjärrvärme mellan kommuner starkt begränsade av lönsamhetsskäl. Fjärrvärme har störst konkurrenskraft i områden med tät bebyggelse. Det kan dock i stället, eller som ett komplement, bli fråga om att ett kommunalt energibolag köper upp bolag i en annan kommun. Orsaken kan t.ex. vara rationaliseringsvinster och kompetensförsörjning.

Det är nödvändigt att diskutera fjärrvärmens roll inom energipolitiken. Statsmakterna har sedan lång tid stött utbyggnaden av fjärrvärmens. Orsaken har främst varit miljöskäl. Riksdagen beslutade 1997 om ett nytt energipolitiskt program som bl.a. omfattar insatser för att stödja fjärrvärmens.

Det är väsentligt att lagstiftningen för den kommunala fjärrvärmeverksamheten inte strider mot intentionerna i energipolitiken eller försvårar uppfyllandet av dess mål. Utbyggnaden av fjärrvärme har förbättrat miljön och lett till en allt högre användning av förnybara bränslen. Det är viktigt att denna utveckling kan fortsätta så långt det är ekonomiskt lönsamt. Detta talar för att restriktioner som förhindrar eller försvårar utbyggnaden av effektiva värmeförsörjningssystem bör tas bort.

Enligt den underlagsrapport som genomförts på uppdrag av utredningen, och som baseras på ett begränsat antal energiföretag, anser flertalet av de intervjuade representanterna för företagen att kommunala fjärrvärmeföretag bör få undantag från kommunallagens lokaliseringsprincip. Skälen är bl.a. skalfördelar och miljöskäl.

Ett undantag från kommunallagens lokaliseringsprincip är naturligtvis inte invändningsfri. En principiell fråga är om kommunernas möjligheter att bedriva näringsverksamhet bör underlättas ytterligare. Det är uppenbart att ett sådant förfarande kan leda till ett antal mindre önskvärda konsekvenser.

Gällande lagstiftning innehåller att antal restriktioner som påverkar eller reglerar kommunernas möjligheter att bedriva eller utöka sin näringsverksamhet. Vad gäller fjärrvärme finns det emellertid mycket som pekar på att ett begränsat undantag från lokaliseringsprincipen kan vara motiverat. En strikt tolkning av lokaliseringsprincipen skulle i vissa fall kunna motverka effektiva värme- och miljölösningar och därmed framför allt motverka intentionerna i energipolitiken. Vi föreslår därför att kommunala fjärrvärmeföretag bör undantas från lokaliseringsprincipen.

En förutsättning för undantaget från lokaliseringsprincipen är dock att ett kommunalt fjärrvärmeföretags verksamhet utanför den egna kommunen bedrivs i geografisk närhet till dess verksamhet inom kommunen. Undantag från lokaliseringsprincipen gäller endast om syftet är att uppnå en ändamålsenlig fjärrvärmeverksamhet. Med fjärrvärmeverksamhet avses produktion av hetvatten och distribution av vattnet i ett rörledningssystem för kollektiv uppvärmning av byggnader. En naturlig följd av gällande lagstiftning är att ett kommunalt fjärrvärmeföretag skall bedriva sin fjärrvärmeverksamhet i den egna kommunen för att omfattas av ett undantag från lokaliseringsprincipen.

Undantaget från lokaliseringsprincipen bör gälla under förutsättning att verksamheten bedrivs i ett sådant företag – i praktiken vanligen ett aktiebolag – som avses i 3 kap. 16-18 §§ kommunallagen. Motivet till dessa bestämmelser är bl.a. att en verksamhet som bedrivs på affärsmässig grund bör utnyttja en associationsform som är avsedd för sådan verksamhet. Likartade organisatoriska förutsättningar gäller då för verksamheten oavsett ägarskap.

Det är viktigt att möjligheten att frångå grundläggande kommunalrättsliga principer begränsas till sådan verksamhet som nu har nämnts. Det är också viktigt att verksamheten hålls klart åtskild från annan kommunal verksamhet så att konkurrenssnedvridande effekter undviks. Vi

anser därför att verksamhet som bedrivs med undantag från lokaliseringsprincipen skall redovisas särskilt. Detta är enbart en anpassning till nu gällande lagstiftning. Kommunal fjärrvärmeverksamhet som bedrivs i privaträttslig form – och då med undantag från självkostnads- och likställighetsprinciperna – skall enligt nuvarande lagstiftning redovisas särskilt.

Ett eventuellt undantag från självkostnadsprincipen för kommunala naturgasföretag kommer att behandlas i vårt slutbetänkande. Detta gäller även de följdändringar i ellagen som kan bli en konsekvens av vårt ovan redovisade förslag.

Sammanställning av remissyttranden över Värme- och gasmarknadsutredningens delbetänkande Effektiva värme- och miljölösningar (SOU 1999:5)

Värme- och gasmarknadsutredningens delbetänkande har tillställts 32 remissinstanser. Efter remiss har yttrande avgetts av följande remissinstanser. Hovrätten för Nedre Norrland (HovR), Kammarrätten i Göteborg (KamR), Statens Energimyndighet (STEM), Konkurrensverket (KKV), Glesbygdsverket, Riksrevisionsverket (RRV), Statskontoret, Naturvårdsverket, Chalmers tekniska högskola (Chalmers), Konsumentverket (KO), Svenska Kommunförbundet (Kommunförbundet), Skellefteå kommun, Södertälje kommun, Stockholms kommun, Lunds kommun, Göteborgs kommun, Växjö kommun, Östersunds kommun, Ljusdals kommun, Svenljunga kommun, Svenska Fjärrvärmeföreningen (Fjärrvärmeföreningen), Industriförbundet, Landsorganisationen (LO), Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), Svenska Gasföreningen, Sveriges Fastighetsägareförbund, Villaägarnas Riksförbund (Villaägarnas) och Hyresgästernas Riksförbund (HRF).

Sprängämnesinspektionen och Svenska kraftverksföreningen har meddelat att de avstått från att yttra sig.

Lokaliseringsprincipen

Flertalet remissinstanser, bl.a. *Chalmers*, är positiva till utredningens förslag om undantag från lokaliseringsprincipen för kommunala fjärrvärmeföretag. *Chalmers* ser ett undantag från lokaliseringsprincipen som ett led i att möjliggöra effektiva och miljövänliga energilösningar men anser att den förslagna lydelsen är alltför snäv. *Chalmers* föreslår en formulering som innebär att teknisk utveckling av nya mer effektiva distributionsformer ej hindras eller som innebär att andra tillämpningar av fjärrvärme än byggnadsuppvärmning faller utanför tillämpningen. *Chalmers* föreslår att ellagen 7 kap. 1 § bör lyda ”Med fjärrvärmeverksamhet avses produktion och distribution av värmeenergi för uppvärmning av byggnader, industriella processer och dylikt”.

Stockholms kommun anser att det kan vara rimligt att undanta kommunal fjärrvärmeverksamhet från lokaliseringsprincipen för att skapa förutsättningar för konkurrens inom området. Kommunen framhåller även fjärrvärmens betydelse för miljön och att de restriktioner som hindrar eller försvårar en fortsatt utveckling av effektiva fjärrvärmesystem bör tas bort. Kommunen framhåller dock att det är viktigt att avsteg från de kommunalrättsliga principerna analyseras noggrant och bör hanteras med stor restriktivitet.

Ljusdals kommun har inga erinringar mot utredningens förslag att göra det möjligt att bedriva fjärrvärmeverksamhet utanför den egna kommunen.

STEM instämmer i förslaget att kommunala fjärrvärmeföretag bör undantas från lokaliseringsprincipen. *STEM* anser dock att undantaget bör vara fullständigt, utan krav på geografiska begränsningar. *STEM* menar

att kommunala fjärrvärmeföretag bör få samma möjligheter att driva sin verksamhet som övriga företag på marknaden.

Lunds kommun anser att de kommunala fjärrvärmeföretagen bör ges samma affärsmässiga förutsättningar som övriga aktörer på energimarknaden och därför bör undantas från lokaliseringsprincipens krav utan geografiska inskränkningar.

Skellefteå kommun anser att de kommunala fjärrvärmeföretagen bör undantas från lokaliseringsprincipens krav utan geografiska inskränkningar. Kommunen framhåller att konkurrensen om kunderna skärps allt mer efter elmarknadens avreglering och att företagen i allt högre grad konkurrerar med helhetslösningar. Kommunen menar att de kommunala fjärrvärmeföretagen bör ges samma affärsmässiga förutsättningar som statliga och privata konkurrenter.

Göteborgs, Svenljunga, Södertälje, Växjö och Östersunds kommuner anser att undantag från lokaliseringsprincipen bör göras utan geografiska inskränkningar. Södertälje kommun anser att nuvarande situation snedvrider konkurrensen genom att de privata eller statliga energiföretagen kan konkurrera på hela marknaden. Växjö kommun ser inga risker med att ha ett undantag utan begränsningar, utan menar att det bör stärka konkurrensen att de kommunala energibolagen får samma konkurrensvillkor som statliga och privata bolag. Östersunds kommun framhåller att miljö- och hälsoskäl är avgörande för att stödja ett undantag från lokaliseringsprincipen, då det möjliggör större anläggningar som kan bära investeringar i bra reningsutrustning.

Fjärrvärmeföreningen och Kommunförbundet anser att de kommunala fjärrvärmeföretagen bör undantas från lokaliseringsprincipens krav utan geografiska inskränkningar. Föreningen menar att en geografisk begränsning innebär att de kommunala fjärrvärmeföretagen inte ges samma förutsättningar som företag med andra ägare. Föreningen anser att detta kan inverka menligt på utbyggnaden av fjärrvärmen och att det därmed kan motverka den förda miljö- och energipolitiken. Förbundet anser att det är förvånande att utredningen inte lägger större vikt vid de krav på resurser som idag och i framtiden ställs på fjärrvärmeföretagen. Förbundet menar att de s.k. skalfördelarna i verksamheten omfattar många fler och viktigare faktorer än den geografiska.

LO menar att en begränsat undantag från lokaliseringsprincipen kan bli alltför godtycklig och kan komma att hämma ett samhällsekonomiskt optimalt utnyttjande av fjärrvärmen. *LO* delar därför synpunkterna i det särskilda yttrandet av de fackliga företrädarna.

Även *TCO* delar dessa synpunkter och menar att begreppet ”geografisk närhet” inte är tydligt.

Svenska Gasföreningen instämmer i utredningens faktabeskrivningar och i den analys som gjorts av lokaliseringsprincipen, med tillägg för de särskilda synpunkter som lämnats av sakkunniga Magnus Grill, Harald Ljung, Gustaf Malmberg och Rolf Stålebrant.

Även *HRF* ansluter sig till detta yttrande. *HRF* menar således att undantaget från lokaliseringsprincipen inte skall kopplas samman med något krav på geografisk närhet och att de kommunala fjärrvärmeföretagen ska verka på samma premisser som de privata och statliga företagen.

KO, Naturvårdsverket och Glesbygdsverket har inget att erinra emot utredningens förslag att införa ett begränsat undantag från lokaliserings-

principen för kommunala fjärrvärmebolag. Naturvårdsverket framhåller vikten av att göra en strategisk miljöbedömning av planerna vid ett samgående eller uppköp av en annan kommuns värmeproduktion. Glesbygdverket menar att miljöskäl är det starkaste motivet för ett undantag. Verket menar dock att undantag endast bör gälla om syftet är att uppnå ändamålsenlig fjärrvärmeverksamhet.

HovR och KamR har inget att erinra mot den föreslagna lagändringen. *HovR* framhåller emellertid att varken ellagens rubrik eller bestämmelsen i 1 kap. 1 § om lagens tillämpningsområde antyder att lagen reglerar annat än företeelser med anknytning till elektricitet. *HovR* menar att detta bör komma till uttryck i samband med den föreslagna lagändringen.

KKV avstyrker förslaget om ett villkorat generellt undantag från lokaliseringsprincipen för kommunala fjärrvärmeföretag. *KKV* saknar en utredning om förutsättningarna att få till stånd en väl fungerande konkurrens såväl mellan energislagen som mellan aktörer inom vissa delar av fjärrvärmeverksamheten. *KKV* beklagar att utredningen valt en så snäv avgränsning av uppdraget, då exempelvis frågan om separation av värmeproduktion och värmedistribution hade varit värdefull att belysa. *KKV* menar därför att frågan om vilka rättsprinciper som skall gälla i framtiden är ryckt ur sitt sammanhang och därmed för tidigt väckt. *KKV* framhåller vidare att redan idag finns möjligheter för kommuner att samarbeta via entreprenadavtal, kommunalförbund, eller gemensamma bolag. *KKV* menar att några övertygande argument för att lokaliseringsprincipen skulle försvåra för kommuner med angränsande nät att finna ändamålsenliga former för rationaliseringsåtgärder till nytta för respektive kundkollektiv inte har presenterats av utredningen. *KKV* anser att utredningens förslag innebär att de kommunala fjärrvärmeföretagen i vissa hänseenden likställs med övriga aktörer på området. *KKV* menar att detta innebär att åtskillnaden mellan vad som benämns sedvanlig kommunal affärsverksamhet och det egentliga näringslivet i praktiken suddas ut på det berörda området.

Statskontoret anser att underlaget till förslaget om undantag från lokaliseringsprincipen för fjärrvärmeverksamhet i kommunala företag inte uppfyller de krav som bör ställas på ett beslutsunderlag i denna fråga. *Statskontoret* menar att alternativ till undantag från lokaliseringsprincipen, såsom kommunalförbund, avtal och gemensamt ägda bolag, inte analyseras alls eller mycket kortfattat. *Statskontoret* menar vidare att jämförelsen med förhållandena på elmarknaden inte är relevant eftersom det där är frågan om en i stort sett fungerande konkurrensmarknad. *Statskontoret* föreslår att om ett undantag från lokaliseringsprincipen ändå beslutas bör avgränsningen bli något snävare och ändras till ”i omedelbar geografisk anslutning”.

Tillsyn

RRV konstaterar att fjärrvärmeverksamhet är ett monopol och att konkurrensen från andra energislag är begränsad, då kostnaden för byte av energislag är höga. *RRV* anser att frågan om tillsyn på fjärrvärmeområdet bör utredas vidare.

Fastighetsägareförbundet menar att det bör införas ett system för att ge kunderna på fjärrvärmemarknaden ett skydd mot oskäligen villkor och överprissättning. Även Villaägarnas anser att det är angeläget att tillsynen över fjärrvärmeverksamheten förstärks.

Bilaga 10

Bakgrund

I det energipolitiska omställningsprogrammet har fjärrvärmerna som system en viktig funktion. Det är därför viktigt att värmemarknaden har en fungerande konkurrens. Detta därför att de kunder som erbjuds möjlighet att byta till fjärrvärme ska känna förtroende för detta alternativ. Faktiska eller potentiella kunder ska veta att de kan byta till annan uppvärmning om de så finner det fördelaktigt och om detta alternativ uppfyller fastlagda miljörestriktioner. Beslut om uppvärmning innebär stora investeringar och risken för felaktiga beslut får därmed stora ekonomiska konsekvenser. Osäkerhet om framtida energipolitiska beslut i allmänhet och energipolitiskt motiverade skatter i synnerhet gör att både köpare och säljare på värmemarknaderna har behov av kunskap om denna marknad.

Fjärrvärme tillhör kategorin ledningsbundna tjänster – system bestående av ett fysiskt nät som enbart distribuerar en viss produkt. Typiskt för ledningsbundna tjänster är stora och långlivade investeringar som kräver ett stort underlag för att bära sig. Investeringarna har inte heller någon alternativ användning, vilket medför att verksamheten fordrar en stabil avsättning av produktionen.

Fjärrvärme som medel för energiomställning

Fjärrvärme har haft och har en viktig roll i omställningen av Sveriges energiförsörjning med både successivt ökande produktionsvolymerna och fler företag. Sedan 1970 har volymen fjärrvärme ökat från 12 TWh till 44 TWh år 1998, vilket innebär en ökning på i genomsnitt 4,6 % per år. Antalet företag har under samma tidsperiod ökat från ett 40-tal till drygt 200.

Statsmakterna har genom energibeskattnings- och andra styrmedel påverkat denna utveckling. Under 1970- och 1980-talen var utbyggnaden av fjärrvärme ett viktigt medel för att ersätta olja som bränsle för uppvärmning. Med olja som i stort sett det enda bränslet i början på 1970-talet till en oljeandel på endast ca 10 procent idag. Utbyggnaden av fjärrvärme har bidragit till ett kraftigt minskat oljeberoende och en förbättrad tätortsmiljö.

Konkurrens och monopol

Fjärrvärme har stora kapitalkostnader, vilket innebär att det från ekonomisk synpunkt är viktigt med en hög anslutningsgrad inom de områden där det finns fjärrvärme. För att kunna utnyttja stordrifts- och täthetsfördelar fullt ut bör helst alla fastigheter i de bebyggelseområden där fjärrvärme har potentiella fördelar framför andra uppvärmningsalternativ anslutas till ledningsnäten.

Det är själva distributionen av hetvattnet som utgör ett s.k. naturligt monopol, medan produktionen av hetvatten principiellt skulle kunna konkurransutsättas. En dominerande ställning på värmemarknaden genom höga barriärer för att byta till annan uppvärmning har på sikt negativa effekter genom att konkurrensen gentemot andra alternativ blir låg, vilket hämmar den dynamiska utvecklingen. En reell eller potentiell konkurrens från andra värmealternativ utgör en förutsättning för framtida produktivitetssökningar och därmed lägre priser.

Förslag på åtgärder

Energimyndigheten har på regeringens uppdrag utrett frågor kring en framtida uppföljning av fjärrvärmeverksamheten. Uppdragets övergripande syften var att föreslå en modell för en uppföljning av fjärrvärme-sektorn. Vidare uppdrogs att myndigheten utredde frågan om riskerna för s.k. korssubventionering och åtgärder för att motverka sådan subventionering, d.v.s. att resurser förs över från produkter med svag eller obefintlig konkurrens till produkter som säljs under hårdare konkurrens.

Energimyndigheten föreslår följande åtgärder för att öka konkurrensen på värmemarknaden.

- Utökad prisinformation.
- Produktivitetmätningar och nyckeltal.
- Att utreda krav på särredovisning eller juridisk separation för fjärrvärmeföretag.
- Att utreda möjligheterna att införa tredjepartstillträde till fjärrvärmenäten.
- Att utreda möjligheterna för fjärrvärmekunderna att ta upp klagomål mot priser och andra leveransvillkor.

Uppföljning

- Prisövervakning och prisjämförelser

Energimyndigheten föreslår som modell för uppföljningen att möjligheterna till prisjämförelser på värmemarknaderna förbättras. Syftet är dels ge kunderna bättre överblick över de olika uppvärmningsalternativens kostnader och därmed ge förutsättningar för ett bättre val, dels att övervakande myndigheter får en bild av konkurrenssituationen.

Tre typfastigheter definieras och följs över tiden. Uppgifter om fjärrvärmepriser hämtas in med författningsstöd av Energimyndigheten och dessa uppgifter kombineras med andra prisuppgifter för andra uppvärmningsalternativ i syfte att få en samlad prisbild över de lokala värmemarknaderna. Informationen görs lätt tillgänglig för alla via internet och publikationer.

- Produktivitetmätningar och nyckeltal för jämförelser

I utredningen föreslås att produktivitetmätningar görs med användning av uppgifter som i första hand samlas in på frivillig grund och med användning av lämpliga analysverktyg.

Syftet är att undersöka, mäta och analysera produktivitetsskillnader och utveckling av produktiviteten i branschen. Företagen är oidentifierade vid publicering av resultaten. Olika nyckeltal som är av värde även för företagen själva publiceras också som statistiska kategorier. Nyckeltalen är av värde även för att följa energiomställningen.

Genomförande

Energimyndigheten avser att, tillsammans med marknadens parter, få till stånd en uppföljning med ovan redovisade utgångspunkter. Grundtanken är att enbart vissa uppgifter samlas in årligen, medan andra samlas in vid enstaka tillfällen när det finns skäl att följa upp verksamheten mer djupgående. Det behöver inte nödvändigtvis ske årligen. Tanken är att mer övergripande analyser av olika samband inte behöver göras så ofta. En årlig publikation, förslagsvis kallad "Svensk värmemarknad", som bl.a. redovisar prisutveckling och uppvärmningskostnader för några typfastigheter vid olika värmealternativ.

Grunden för en framtida uppföljning av de lokala värmemarknaderna utgörs av den statistik som redan finns i dag. Dels den prisstatistik som parterna på värmemarknaden tagit fram, dels den statistik över fjärrvärmeföretagens produktion som fjärrvärmeföreningen tar fram. Dessa uppgifter kombineras sedan med annan tillgänglig statistik, t.ex. uppgifterna om elpriser och nätavgifter. Prisuppgifter över andra bränslen som biobränsle och olja används också vid jämförelserna. För att kunna göra kompletta kostnadsjämförelser mellan alternativen behövs också statistiska uppgifter över vad olika anläggningar kostar för de typfastigheter som definieras, d.v.s. kostnadsdata över olika slag av pannor, värmepumpar och annan utrustning samt uppgifter om underhållskostnader.

Motivering

Skälen till att resurser bör avsättas för en sådan uppföljning är flera. Den rådande spridningen i priser mellan fjärrvärmeföretagen har väckt frågan om höga marginaler och/eller låg kostnadseffektivitet. Både institutionella och strukturella förändringar har medfört att de former av reglering som funnits tidigare har upphört eller successivt kan få mindre betydelse.

I och med avregleringen av elmarknaden upphörde också självkostnadsprincipen att gälla för kommunala bolag. Även likställighetsprincipen upphörde, vilket ger de kommunala företagen större frihet i prissättningen. Från år 1958 fram till 1993, då den nya och nu gällande konkurrenslagen trädde i kraft, fanns också en överenskommelse mellan köpare och säljare om ett riktpreis. Denna s.k. alternativkostnadsprincip innebar att priset kopplades dels till priset på olja (som var substitutet), dels till konsumentprisindex. Syftet var att garantera att priset på fjärrvärme inte skulle överstiga priset på olja.

Den strukturella utvecklingen visar en trend med ett minskat kommunalt ägande. Denna utveckling har framhållits som en potentiell risk för

framtida prishöjningar, särskilt för de företag som för närvarande har låga priser.

Beräkningar på produktivitetens utvecklingen visar att branschen under den studerade perioden haft en produktivitetstökning, men att den troligen skulle kunna vara högre med ett större s.k. omvandlingstryck.

Prisskillnaderna mellan fjärrvärmeföretagen, risken för framtida prishöjningar och utvecklingen av produktiviteten ger skäl för en löpande uppföljning av både priser och produktivitet. Fjärrvärmens viktiga roll i energiomställningen talar också för en uppföljning med bl.a. ett antal nyckeltal.

Andra åtgärder som övervägts

Utredningar

De åtgärder som föreslås är insatser för att få bättre kunskap om fjärrvärmeföretagens prissättning och ekonomiska utveckling. Avsikten är att öka transparensen på värmemarknaderna och att företagen genom självreglering agerar på ett sätt som är till gagn för samhället. De åtgärder som här föreslås bedöms vara tillräckligt tills vidare.

Energimyndigheten har övervägt ytterligare åtgärder som innebär ökad kontroll. Dessa åtgärder bör därför utredas vidare för att dessa, om det bedöms vara nödvändigt, kan genomföras snabbt. Åtgärderna är dels frågan om särredovisning, dels om tredjepartstillträde till distributionsnäten, dels frågan om hur en pristillsyn kan utformas som är så lite ingripande som möjligt.

– Särredovisning

För att kunna följa fjärrvärmeföretagens utveckling är det en fördel med särredovisning. Internt har företagen en sådan även om det alltid finns avgränsningsproblem när det gäller olika produkters (verksamheters) användning av gemensamma resurser. Fördelningen av samkostnader kan ske på flera olika sätt. Energimyndigheten föreslår därför att frågan om särredovisning av fjärrvärmeverksamhet utreds med avseende på rättsliga aspekter. Dels avgränsningen gentemot annan verksamhet, dels uppdelningen i produktion och distribution. Vid tredjepartstillträde är särredovisning av distributionsdelen troligen en nödvändig åtgärd.

– Tredjepartstillträde

De ovan föreslagna åtgärderna har fokuserat på kundsidan och efterfrågan på värme. Åtgärder för ökad konkurrens kan även göras vad gäller utbudet. Härmed avses möjligheter för företag med faktisk eller potentiell hetvattenproduktion, t.ex. i form av spillvärme, att sälja direkt till kund genom att utnyttja nätet för själva distributionen. En spillvärmeproducent kan idag endast sälja hetvattnet till fjärrvärmeföretaget. I de stora fjärrvärmesystemen i landet skulle en sådan möjlighet ge ett stimulerande konkurrenstryck på fjärrvärmeföretagen som nu inte är den ende

köparen av spillvärmen. En utredning som undersöker de rättsliga förutsättningarna och hur villkoren och administrationen för ett tredjepartstillsyn tillträde på distributionen av hetvatten kan utformas bör därför göras.

– Pristillsyn

Av de skäl som redovisas bedöms fjärrvärmeföretaget på en ort ha en särställning relativt andra leverantörer av värme. Det innebär att för de företag som har låga priser relativt sett idag, finns risk för prishöjningar i framtiden. Det finns därför skäl att ge kunderna ett starkare stöd gentemot fjärrvärmeföretagen utöver de möjligheter till jämförelser mellan värmealternativ och andra fjärrvärmeföretag som prisstatistiken ger. Prisstatistiken har två syften, dels att ge information till att följa branschens utveckling särskilt i relation till andra värmealternativ, dels att ge information till enskilda kunder vid val av uppvärmningssystem. Huruvida en sådan pristransparens och självreglering kommer att fungera är dock osäkert. Därför uppkommer frågan om den föreslagna uppföljningen av priser och därtill hörande analyser av branschen, bör kompletteras med en form av pristillsyn som ändå inte har karaktär av formell prisreglering. En sådan ”säkerhetsventil” kan vara av särskilt värde för de kunder som köper små volymer. De stora kunderna har en förhållandevis stor förhandlingsstyrka dels enbart genom sin storlek, dels genom högre kompetens att vara en professionell motpart vid förhandlingar. De små kunderna kan däremot behöva en form av instans där möjligheter att klaga på priser och andra leveransvillkor finns. En sådan instans kan vara partsammansatt så som den Värmemarknadskommitté som finns. Alternativt att en myndighet som Energimyndigheten får en sådan roll.

Energimyndigheten föreslår därför att förutsättningarna att införa någon form av pristillsyn som ger möjligheter för kunder att ta upp klagomål över priser och andra leveransvillkor i övrigt till någon instans utreds. Detta gäller särskilt de kunder som också är konsumenter, d.v.s. de kunder som köper små mängder hetvatten.

Motivering

I uppdraget ingår även frågan om prisskillnaderna mellan företagen beror på skillnader i företagens kostnader och om dessa skillnader i kostnader kan förklaras av generella faktorer. Det har visat sig mycket svårt att genomföra denna uppgift eftersom företagen officiellt inte särredovisar fjärrvärme från annan verksamhet. Möjligheterna att föra över resurser mellan olika verksamheten och produkter gör också att det även är svårt att tolka de kostnadsuppgifter som finns även i de företag som endast har fjärrvärmeverksamhet. Särskilt svår är frågan om värdering av kapitalet och kapitalkostnaderna. Detta gör att frågan om särredovisning blir aktuell. För att både ha möjlighet att följa upp företagen och göra rättvisande produktivitetmätningar och för att ha viss möjlighet att kontrollera för eventuell korssubventionering, kan olika separationsåtgärder behöva vidtagas som gör det möjligt att få transparens på kostnadssidan och som underlättar en granskning över förekomsten av korssubventionering. En första åtgärd är att kräva särredovisning av fjärrvärme relativt annan

verksamhet i företaget. Om tredjepartstillträde till distributionsnäten ska fungera krävs det även att själva distributionsdelen i verksamheten särredovisas. Detta för att skäliga avgifter för distributionen ska kunna sättas och kontrolleras.

De undersökningar som gjorts och de bedömningar som experter på redovisning gör, visar att det generellt sett är lätt att genomföra olika former av korssubventioneringar. Fördelningen av gemensamma kostnader på flera produkter kan ske på flera olika sätt. Särskilt vid kraftvärme som innebär en samtidig produktion av el och hetvatten blir det svårt med fördelningen av kostnaderna. Företagens bokföring av vilka bränslen som går till el- respektive värmeproduktion visar detta. Den åtgärd som bedöms som bäst är att sätta sådana krav på låga priser och produktivitetsökningar i den mer skyddade verksamheten för att därmed inte skapa utrymme för en snedvridande subventionering av andra mer konkurrensutsatta verksamheter. Vid de fallstudier som gjorts har framkommit att det inte finns några svårigheter med särredovisning eftersom det redan sker.

Sammanställning av yttranden över Energimyndighetens rapport Fjärrvärme på värmemarknaden (ER 19:2000)

Remissen har tillställts 50 remissinstanser. Efter remiss har yttrande avgetts av följande remissinstanser (33 st): Kammarrätten i Sundsvall (KamR), Statskontoret, Kommerskollegium, Statens Fastighetsverk, Ekonomistyrningsverket (ESV), Riksrevisionsverket (RRV), Kungliga tekniska högskolan (KTH), Linköpings universitet, Chalmers tekniska högskola (Chalmers), Naturvårdsverket, Boverket, Konsumentverket (KO), Banverket, Konkurrensverket (KKV), Svenska Kommunförbundet (SveKomm), Göteborg Energi AB, Vattenfall AB, Lunds Energi AB, Stor-Stockholms Energi AB (STOSEB), Sydkraft AB, Birka Energi AB, Svensk Energi, Svenska Fjärrvärmeföreningen, Landsorganisationen i Sverige (LO), Svensk Elbrukarförening (Elbruk), Svenska Gasföreningen, Sveriges Allmännyttiga Bostadsföretag (SABO), Hyresgästernas Riksförbund, Sveriges Fastighetsägareförbund, Villaägarnas Riksförbund (Villaägarna), HSB Riksförbund (HSB) och Riksbyggen.

Följande remissinstanser har meddelat att de avstår från att yttra sig (7 st): Sprängämnesinspektionen, Handelshögskolan i Stockholm, Göteborgs universitet, Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK), Vägverket, Affärsverket svenska kraftnät och Svensk Industriförening.

Följande remissinstanser har på eget initiativ inkommit med yttrande (2 st): AB Stockholmshem och Sydkraft Värme Syd AB.

Allmänna synpunkter

Statskontoret anser att rapporten ger en bra beskrivning av dagens situation för fjärrvärmemarknaden.

Även *Ekonomistyrningsverket* anser att rapporten på ett bra sätt beskriver och analyserat fjärrvärmemarknaden.

Linköpings universitet anser sammantaget att rapporten ger en kunskapsgrund och ett antal goda förslag som emellertid behöver utvecklas vidare.

Kommerskollegium ställer sig positiv till en växande fjärrvärmemarknad mot bakgrund av kommissionens grönbok om försörjningstrygghet inom energiområdet. Kommerskollegium framhåller att en sådan marknad bör växa fram i enhetlighet med konkurrensrättsliga villkor.

KKV framhåller att konkurrensen ur fjärrvärmekundens synpunkt är starkt begränsad, främst p.g.a. de höga kostnaderna för att byta uppvärmningssystem. Verket menar att den stora prisspridning som konstateras i rapporten talar för att försäljningen av fjärrvärme utgörs av lokala marknader som inte är nämnvärt utsatta för priskonkurrens från alternativa uppvärmningsformer.

RRV bedömer att rapportens förslag inte räcker för att skapa en rörlighet mellan olika uppvärmningsalternativ och att en sådan rörlighet är tillräcklig för att öka effektiviteten inom fjärrvärmesektorn.

Statskontoret menar att de åtgärder som kan bli aktuella utifrån de utredningsuppdrag som föreslås kan antas ha begränsad effekt på prissätt-

ningen, men att de ger verktyg för att följa utvecklingen vad gäller fjärrvärme.

Kommunförbundet framhåller att det finns stora miljömässiga fördelar med att ordna värmen kollektivt istället för med individuell uppvärmning. Förbundet anser att de miljömässiga fördelarna är sparsamt analyserade i utredningen, särskilt vad gäller kraftvärmen.

Industriförbundet anser att rapporten ger en bra överblick över förhållandena på fjärrvärmemarknaden. Förbundet framhåller att det är viktigt att regelverk och andra ramvillkor utformas så att fjärrvärmeföretagen ges incitament till att bedriva verksamheten effektivt. Förbundet bejaktar utifrån denna utgångspunkt de förslag till närmare analys som föreslås.

Svenska Gasföreningen anser att Energimyndigheten på ett tydligt sätt beskriver kraftvärmens fördelar, liksom de hinder som idag föreligger för en ökad användning av kraftvärme.

Sydskraft är sammanfattningsvis positivt till de utredningar som Energimyndigheten föreslagit, men förutsätter att de genomförs i nära kontakt med branschen.

STOSEB menar att det för att åstadkomma en helt fri möjlighet till byte av fjärrvärmeproducent, liknande förhållandena för elektricitet, behövs betydligt mer rördragning och mer av grövre rör i fjärrvärmestrukturerna. *STOSEB* har uppfattningen att den samhällsekonomiska vinsten med hopkopplingar av mindre fjärrvärmenät mer ligger i möjligheten till samkörning än i möjligheten till konkurrens. *STOSEB* menar att om fjärrvärmenäten i närtid skulle öppnas upp på samma sätt som elnäten skulle det finnas en påtaglig risk att man bryter den hopkopplingstrend som präglar Stockholmsregionens fjärrvärme. *STOSEB* framhåller att det behövs en samordning för fjärrvärmen som gör det svårt att särskilja på produktion och distribution om man skall driva ett system optimalt.

KTH anser att rapporten i flera stycken är inkonsekvent, t.ex. avseende förekomsten av korssubventioneringar. *KTH* menar även att framställningen i rapporten till stor del sker ur fjärrvärmeföretagets perspektiv.

Fjärrvärmeföreningen anser att fjärrvärmen ständigt är utsatt för konkurrens från alternativ såsom oljvärme, elvärme, värmepumpar och pellets pannor. Föreningen framhåller även att branschen kännetecknas av stora investeringar och låga rörliga kostnader. Föreningen menar vidare att rapportens beskrivning av fjärrvärmen och energiomställningen har stora brister. Föreningen framhåller att med fjärrvärme kan sådan energi nyttiggöras som annars skulle gå förlorad. Föreningen anser även att den förödande effekt som det svenska systemet för energibesättning har på kraftvärmeområdet har beskrivits riktigt i rapporten.

Göteborg Energi anser att den av utredningen utpekade inlåsningseffekten för den som skaffat fjärrvärme alltid finns vid investering i ett uppvärmningssystem oavsett om det gäller oljepanna, elvärme, fjärrvärme eller andra uppvärmningskällor.

Vattenfall anser att fjärrvärmen ständigt är utsatt för konkurrens från alternativ såsom oljvärme, elvärme och värmepumpar. Bolaget menar även att rapportens beskrivning av fjärrvärmen och energiomställningen har stora brister. Bolaget anser vidare att rapportens beskrivning av den förödande effekt som det svenska energiskattesystemet har på kraftvärmeområdet har beskrivits riktigt.

Lunds Energi anser att fjärrvärme är en långsiktig satsning som är beroende av goda och långsiktiga kundrelationer. Bolaget framhåller även att fjärrvärmen ständigt är utsatt från konkurrens från alternativ på den lokala värmemarknaden.

Birka Energi menar att orsaken till förhållandet att ytterst få kunder konverterar från fjärrvärme beror på att det oftast är förknippat med betydande investeringar att byta uppvärmningsform och att detta i praktiken utgör det enda hindret. Bolaget anser att det inte finns några legala eller tekniska hinder för kunden att konvertera från fjärrvärme till en annan uppvärmningsform. Bolaget menar att orsaken till att kunderna håller fast vid fjärrvärmen är en konsekvens av att kunderna betraktar fjärrvärmen som den mest konkurrenskraftiga och prisvärda uppvärmningsformen.

LO framhåller att en effektiv och välkött fjärrvärmemarknad är en viktig del i samhällets omställningsprogram för energin. LO finner det anmärkningsvärt att Energimyndigheten väljer att argumentera i linje med fjärrvärmeleverantörerna. LO menar att erfarenheterna från elmarknaden entydigt visar att t.ex. monopolreglerade elnätsföretag inte har intresse av att hålla nere priserna.

Elbruk ansluter sig i huvudsak till KKV:s synpunkter på rapporten så som de framkommer i verkets skrivelse till Energimyndigheten. Föreningen vill särskilt markera åsikten att monopolverksamheter skiljs helt från konkurrensutsatt verksamhet både organisatoriskt och funktionellt, helst också på styrelse- och ledningsnivå. Föreningen menar att mycket av det som då försvårar prisinformation och transparens då försvinner och att regelverk och granskningsfunktion för monopolverksamheterna då kan göras verkningsfulla. Föreningen anser även att ett sanktionsverktyg bör finnas med i det nya regelverket för fjärrvärmeverksamhet, då erfarenheter från elområdet tyder på ett behov av detta vid monopolverksamhet.

SABO menar att rapporten på ett tydligt sätt visar att fjärrvärmens konkurrens från andra energislag, främst olja och el, i praktiken är försumbar. *SABO* anser emellertid att utredningen inte kommer med tillräckliga förslag för att komma tillrätta med prisbilden inom fjärrvärmesektorn. *SABO* menar att det också måste finnas möjligheter att få till stånd en prövning av olika priser.

Hyresgästföreningen framhåller att utredningsrapporten behandlar frågan om fjärrvärmen på värmemarknaden från en rad intressanta och viktiga utgångspunkter. Föreningen framhåller vidare att fjärrvärme är den helt dominerande uppvärmningsformen på hyresmarknaden och kostnaden för värme och varmvatten utgör en icke oväsentlig del av hyreskostnaden.

Hyresgästföreningen, HSB, Riksbyggen och Sveriges Fastighetsägarförbund ser framför allt tre angelägna problem som behöver lösas, vilka de tillskrivit utredningen genom den s.k. Avgiftsgruppen som utförde den s.k. Holgerssonundersökningen. För det första finns enligt förbunden ett problem med små fjärrvärmeleverantörer med extremt höga priser, vilka innebär ett stort problem för kunderna. Förbunden menar att tvingande krav på sänkta fjärrvärmepriser skulle kunna leda till konkurssituation för dessa fjärrvärmeörelser. För det andra ser förbunden ett problem med leverantörer med stort leveransomfång och goda förutsättningar för rationell drift med hänsyn till sin storlek och korta ledningslängder per

kund. Förbunden menar att risken är påtaglig för att kunderna får betala fjärrvärmepriser som är avsevärt högre än vad som motsvarar självkostnaden. För det tredje ser förbunden ett problem med de kommuner som säljer välskötta fjärrvärmerörelser, där risken är stor att de nya leverantörerna höjer priserna till ”marknadsnivå”. Förbunden anser att de gamla fjärrvärmekunderna därmed får vara med och finansiera uppbyggnaden av fjärrvärme två gånger.

Sveriges Fastighetsägareförbund menar att den avreglering av fjärrvärmens som skedde i samband med avregleringen av elmarknaden lett till negativa konsekvenser eftersom inte rimliga konkurrensförutsättningar infördes eller kunderna skyddades mot överprissättning. Förbundet anser att med hänsyn till den dominerande ställning som den lokale fjärrvärmeleverantören har, är det nödvändigt med kraftfulla och snabba åtgärder för att skydda kunderna mot överprissättning. Förbundet framhåller vidare att avsikten med fjärrvärmeutbyggnaden var att kunna erbjuda kommuninvånarna i tätorterna säkra och prisvärda värmeleveranser som alternativ till fastighetsägarnas egna panncentraler. Avsevärda miljövinster uppnåddes även genom att utsläppen från de många panncentralerna ersattes av väsentligt lägre utsläpp från fjärrvärmeverkens pannor med effektiv förbränning och god rökgasrening. Förbundet framhåller vidare att kostnaderna för värme dominerar drifts- och underhållskostnaderna för en fastighet.

HSB anser att utredningen behandlar fjärrvärmekundens situation på värmemarknaden på ett i flera avseenden förtjänstfullt sätt. Förbundet anser emellertid att de slutsatser som utredningen kommer fram till och de förslag som framläggs inte garanterar att fjärrvärmekundernas situation förbättras nämnvärt de närmaste åren. Förbundet menar att det krävs kraftfullare och snabba åtgärder för att förhindra att vissa fjärrvärmeföretag skall utnyttja sin starka ställning gentemot sina kunder.

Stockholmshem menar att ett sammanfattande intryck av rapporten är att Energimyndigheten ser verkligheten främst ur ett leverantörsperspektiv. Stockholmshem anser även att det är en stor övervikt av leverantörstintressen i remisslistan. Stockholmshem framhåller vidare att utbyggnad av fjärrvärme som infrastruktur inte är en inom överskådlig tid reversibel process. Stockholmshem menar sammanfattningsvis att förslagen till åtgärder inte endast kommer att bli verkningslösa, utan snarast kommer att utgöra ett stöd till de fjärrvärmeleverantörer som vill hålla uppe prisnivån.

Prisinformation

Flertalet remissinstanser, bl.a. *KO*, stöder förslaget om att utöka informationen om fjärrvärmepriser och priser för konkurrerande alternativ. Linköpings universitet anser att förslaget bör ge en god bild av prissituationen.

Fjärrvärmeföreningen tillstyrker förslaget att insamla data i syfte att öka transparensen på värmemarknaden.

Även *Svensk Energi* stödjer förslaget till utökad prisinformation omfattande alla uppvärmningsformer.

Kommunförbundet tillstyrker att Energimyndigheten ges i uppdrag att svara för att systematisk information över fjärrvärmepriser samlas in och publiceras årligen. Förbundet framhåller att väl producerade och redovisade prisjämförelser sannolikt är en av de mest effektiva metoderna att skapa omvandlingstryck och återhållsamhet vad gäller prisökningar.

Vattenfall tillstyrker förslaget att insamla data i syfte att öka transparensen på värmemarknaden.

Även *Lunds Energi* tillstyrker förslaget att samla in information i syfte att jämföra priser mellan olika uppvärmningsformer.

Också *Göteborg Energi* är positiva till en tydlig prisinformation. Bolaget framhåller fjärrvärmens prisstabilitet jämfört med andra uppvärmningsalternativ. Bolaget framhåller vidare att de ingår s.k. komfortavtal, där priset utgår från levererad komfort istället för levererade kWh.

Sydkraft och Sydkraft Värme Syd har inget att erinra mot utökad prisinformation.

KTH instämmer i huvudsak med utredningens förslag. *KTH* menar emellertid att Energimyndigheten vidare bör undersöka om valet av typkunder är välmotiverat. *Chalmers* menar att det naturliga vore att prisinformationen gavs frivilligt från fjärrvärmeföretagen, kanske efter samråd med kundernas representanter. Högskolan anser att Energimyndigheten inte bör ges ett generellt uppdrag att samla in prisinformation från fjärrvärmeföretagen innan värmemarknadens parter har erbjudits en möjlighet att komma överens om formerna för en ökad transparens kring fjärrvärmeföretagens priser och kostnader. Högskolan framhåller att en analysrapport vid högskolan som studerat svensk fjärrvärme påvisar att de priser som inhämtas i den s.k. Holgerssonundersökningen visat sig vara bra mått på fjärrvärmepriser i Sverige. Högskolans rapport visar att företagens medelintäkter i snitt bara understiger Holgersson-priserna med 4 %.

Naturvårdsverket framhåller att fjärrvärme och en fortsatt utbyggnad och anslutning till fjärrvärmesystem är av stor betydelse för omställningen till ett hållbart energisystem. Verket påpekar att det inte bara är konsumenterna som ska skyddas utan också att en ökad utbyggnad kan ge ökade kostnader för infrastrukturen och att det därför är viktigt att fjärrvärmeföretagen får ekonomiska förutsättningar för utbyggnad.

ESV menar att prisjämförelser möjligen kan underlättas av förslaget om utökad prisinformation. Verket anser att prisinformationsinsatser bör ha större effekt, då reella val mellan olika alternativ kan göras, än uppföljning av produktivitet och nyckeltal. Verket menar dock att insatserna bör anpassas från statens sida till att de flesta kunder inte omprövar uppvärmningssätt särskilt ofta, vilket innebär att t.ex. statistik inte behöver produceras så frekvent.

Birka Energi anser att en ökad prisinformation skulle kunna öka och befrämja konkurrenssituationen på värmemarknaden. Bolaget framhåller att den för att vara användbar också bör omfatta även andra på marknaden förekommande uppvärmningsalternativ. Bolaget menar att en problematik i detta sammanhang är att andelen fjärrvärmeleveranser som sker med individuell prissättning ökat markant. Bolaget uppger att endast 15 % av *Birka Energis* fjärrvärmevolym prissätts enligt den officiella prislistan. Bolaget anser vidare att det krävs ett omfattande arbete för att utreda på vilket sätt olika typer av värmeleveranser ska jämföras pris-

mässigt, t.ex. avseende anslutningsavgifter vilka en del bolag tillämpar och andra inte.

HSB och SABO framhåller att man genom branschens frivilliga åtagande genom den årliga prisjämförelsen i den s.k. Holgerssonundersökningen redan har en bra information om prisnivån på fjärrvärme för flerbostadshus. HSB menar att det är av värde att detta samarbete mellan kunder och leverantörer fortsätter, eftersom det fungerar mycket bra och visar att det är möjligt att på frivillig väg samarbeta om prissättningen på en nyttighet. HSB, Hyresgästföreningen och SABO menar dock att det är motiverat att staten genom Energimyndigheten bidrar med finansiering av studien. HSB anser att utredningens förslag om utökad prisinformation inte kommer att resultera i att fjärrvärmekundernas ställning förbättras nämnvärt. Hyresgästföreningen menar att prisjämförelser och prisövervakning i sig inte är några effektiva medel för att komma åt oskäligen höga fjärrvärmepriser. Föreningen anser däremot att de är viktiga för att göra det möjligt att skapa en bra bild av hur priserna skiljer sig åt mellan olika fjärrvärmeleverantörer.

RRV menar att det är tveksamt om det är tillräckligt att förlita sig på konsumenternas agerande för att skapa en konkurrenskraftig fjärrvärme-marknad. RRV är även tveksamt till om man når fram till annat än en minoritet av konsumenterna genom att publicera information via internet.

Stockholmshem anser att förslaget om utökad prisinformation bör avisas. *Stockholmshem* anser att prisinformationen riskerar att legitimera höga fjärrvärmepriser eftersom Energimyndigheten inte kommer att utöva en reell tillsyn.

Nyckeltal och produktivitetmätningar

KO stöder förslaget om att utveckla metoder för produktivitetmätningar och nyckeltal. Kommunförbundet tillstyrker förslaget och menar att det före datainsamlingen bör påbörjas en pilotstudie där urvalet av data prövas.

KTH instämmer i förslaget men vill tillägga att studier av produktivitet, framtagning av relevanta nyckeltal lämpar sig väl som forskningsprojekt vid universitet och högskolor. *KTH* framhåller vidare, i motsats till utredningen, att det var klart väntat att ledningslängden ej signifikant påverkar priserna. *KTH* menar att linjetätheten (MWh/m) hade varit det korrekta måttet att jämföra med. *KTH* anser även att den valda siffran 5 % som schablonmässig marginal i produktivitetsundersökningen är omotiverat låg.

Chalmers anser att Energimyndigheten kan ges ett ansvar för att produktivitetsanalyser av fjärrvärmeföretag genomförs på regeringens uppdrag. Högskolan menar att någon forskningsinstitution kan ta fram en metodik, medan utförandet kan genomföras av någon analysinstitution eller konsultföretag. Högskolan framhåller vidare att de i en analysrapport framtagen vid högskolan studerat prissättningen av fjärrvärme. I högskolans rapport framkommer att priset på fjärrvärme sjunker med fjärrvärmeföretagens storlek och marknadsandelar. Högskolans rapport visar vidare att kunderna får ta del av de skalfördelar som storlek och hög marknadspenetration innebär, och därmed att fjärrvärmeföretagen som

grupp inte kan anklagas för att missbruka sin dominerande ställning. Högskolans rapport visar även att fjärrvärmeföretag med kraftföretag som ägare i snitt har högre priser och högre avkastning än kommunalt ägda fjärrvärmeföretag.

Fastighetsverket anser att uppföljningen även bör innehålla miljöbelastningsprofiler för både de olika uppvärmningsalternativen och för de olika fjärrvärmeföretagen.

SABO anser att det är viktigt att Energimyndigheten samlar in nyckeltal från fjärrvärmeföretagen för att kunna göra en rimlig bedömning av fjärrvärmens prissättning.

Hyresgästföreningen anser att förslaget om produktivitetmätningar och nyckeltal är intressanta men att enbart sådana mätningar inte förbättrar fjärrvärmekundernas ställning.

Stockholmshem anser att produktivitetmätningar och nyckeltal bör ingå i den övervakning av fjärrvärmens som Energimyndigheten bör ha. Stockholmshem anser emellertid att sammanställning av kostnader för alternativa uppvärmningsformer inte bör göras av Energimyndigheten annat än för internt bruk.

Göteborg Energi anser att jämförbara nyckeltal har ett värde för branschen då det driver mot en högre effektivitet. Bolaget framhåller emellertid att det har visat sig svårt att ta fram tydliga och enkla nyckeltal som speglar branschen på ett jämförbart sätt. Bolaget menar att fjärrvärme bygger på att de lokala förutsättningarna tas tillvara. Förutsättningarna beror bl.a. på ägare, ålder, typ av produktion och kundstruktur. Bolaget framhåller vidare att miljönyckeltal, som är tydligt definierade gör att kunden på ett enklare sätt kan jämföra alternativ.

Sydkraft och Sydkraft Värme Syd har inget att erinra mot framtagande av nyckeltal och genomförande av produktivitetmätningar så länge som det sker i rimlig omfattning och på ett objektiva sätt. Bolaget påpekar dock de stora skillnaderna i förutsättningar mellan distribution i kompakta stadskärnor och i glesbebyggda mindre samhällen.

Svensk Energi anser att produktivitetmätningar och nyckeltal för jämförelser är ett instrument som kräver noga definierade förutsättningar för att kunna ge användbar information och att det därför är svårt att genomföra sådana jämförelser.

Birka Energi menar att förslaget att genomföra produktivitetmätningar antyder att prissättningen bör ske enligt självkostnadsprincipen. Bolaget anser att det i första hand knappast är intressant för kunden att veta vilka leverantörer som har högsta produktiviteten.

Statskontoret anser att de åtgärder som föreslås i rapporten inte torde vara tillräckliga för att påverka prisbildningen på ett för konsumenterna gynnsamt sätt. Statskontoret menar att någon form av prisreglering är enda möjligheten att säkerställa konsumentens intressen.

HSB anser inte att förslagen om produktivitetmätningar och nyckeltal kommer att få någon nämnvärd betydelse för fjärrvärmekundernas situation. HSB och Riksbyggen delar inte utredningens uppfattning att de föreslagna åtgärderna för att öka transparensen på värmemarknaden skulle vara tillräckliga för att stärka fjärrvärmekundernas ställning.

Fjärrvärmeföreningen, Vattenfall och Lunds Energi avstyrker förslaget om att samla in data för effektivitetmätningar eftersom fjärrvärmens befinner sig på en konkurrensutsatt marknad. Fjärrvärmeföreningen menar

att det ligger i företagens eget intresse att hålla produktiviteten på en hög nivå. Föreningen anser heller inte att det finns en direkt koppling mellan kostnad/effektivitet och pris.

Särredovisning

Flertalet remissinstanser, bl.a. KKV, tillstyrker förslaget om att frågan om särredovisning alternativt krav om att fjärrvärmeverksamhet bedrivs i separat juridisk form bör utredas. Verket menar emellertid att det är otillräckligt med enbart regler om särredovisning.

Fjärrvärmeföreningen tillstyrker förslaget att utreda frågan om särredovisning för fjärrvärmeföretag.

Även *Kommunförbundet* delar rapportens förslag om att frågan om särredovisning bör utredas ytterligare.

SABO anser att det är viktigt att snabbt utreda kravet på särredovisning eftersom fjärrvärmebranschen förändras i allt snabbare takt. *SABO* menar att man framför allt bör granska hur verksamheten mellan olika orter, men inom samma koncern, bör redovisas.

Sveriges Fastighetsägareförbund, *HSB* och *Riksbyggen* anser inte att krav på särredovisning som enskild åtgärd stärker fjärrvärmekundernas ställning. Förbunden menar däremot att det är en viktig åtgärd i anslutning till förslagen om tredjepartstillträde och pristillsyn.

Hyresgästföreningen menar att en fortsatt utredning om särredovisning är viktig under förutsättning att ett effektivt prisprövningsinstitut kan inrättas.

Stockholmshem anser att fjärrvärmedistributionen bör läggas i separata bolag, i likhet med elnätsverksamhet, och övervakas av en statlig myndighet.

Vattenfall, *Lunds Energi* och *Göteborg Energi* tillstyrker förslaget att utreda frågan om särredovisning för fjärrvärmeföretag. *Göteborg Energi* framhåller samtidigt att produktion och distribution är starkt sammankopplat med systemuppbyggnaden och helhetssynen. Bolaget är tveksamt till om särredovisning är till nytta för kunden.

Birka Energi anser att en utredning om kravet på särredovisning kan vara motiverad.

KTH instämmer i stort med utredningens förslag om vidare utredning. KTH framhåller att det inte finns något stöd för att annan kommunal försörjningsverksamhet inom exempelvis vatten- och avlopp som lyder under kommunallagens självkostnadsprincip får ingå vid en särredovisning. KTH menar att detta behöver uppmärksammas särskilt i en fortsatt utredning av frågan.

ESV har inga invändningar mot att en särredovisning utreds. Verket menar att en särredovisning inte bör ses som något annat än att externa intressenter får bättre möjligheter att bedöma skäligheten i priser och kostnader.

STOSEB, *Sydkraft* och *Sydkraft Värme Syd* har inget att erinra mot särredovisning eller juridisk separation av fjärrvärmeverksamheten utreds vidare. *Sydkraft* framhåller att bolaget redan genomfört en sådan organisatorisk modell vilket innebär att värmebolagen är självständiga aktie-

bolag. Bolaget avvisar emellertid bestämt tankarna på att på något sätt särskilja kraftvärmedelen från fjärrvärmeverksamheten.

Chalmers anser att särredovisning eller juridisk separation endast bör införas om fjärrvärmeföretagen helt avvisar det första förslaget om ökad transparens om priser och kostnader för svenska fjärrvärmeföretag.

Tredjepartstillträde

Flertalet remissinstanser, bl.a. *KKV* och *KTH*, tillstyrker förslaget om att ytterligare undersöka möjligheterna att möjliggöra tredjepartstillträde till fjärrvärmenäten.

Kommerskollegium instämmer i att man snarast bör utreda frågan om tredjepartstillträde ytterligare. *Kommerskollegium* anser att tredjepartstillträde förutom att ge upphov till en vitaliserad värmemarknad även kan innebära utveckling av nya tjänster och ökad konsumentservice.

Chalmers menar att det är viktigt att även fjärrvärmen får ett framtida regelverk som delvis harmoniserar med energimarknaden i övrigt. Högskolan anser att det är betydelsefullt att förutsättningarna för tredjepartstillträde utreds vidare som Energimyndigheten föreslår.

Linköpings universitet anser att en vidare utredning av frågan även bör undersöka hur omställningsprocessen mot ökad energieffektivitet påverkas av ett införande av tredjepartstillträde. Universitetet menar även att ett ökat utnyttjande av industriell överskottsvärme är en del i den utveckling som kan påverkas av frågan om tredjepartstillträde.

Statskontoret menar att det i de allra flesta fall saknas antingen förutsättningar för konkurrens mellan olika fjärrvärmeproducenter eller så är antalet producenter så få att det är osäkert vilken konkurrenssituation som kommer att uppstå. *Statskontoret* anser emellertid att det för de största fjärrvärmesystemen är av intresse att gå vidare med en utredning om förutsättningarna för tredjepartstillträde.

Sveriges Fastighetsägareförbund anser att den mest angelägna åtgärden för att stärka fjärrvärmekundernas ställning är att göra det möjligt för tredjepartstillträde till fjärrvärmenäten och upphandling av nät drift. Föreningen anser att detta skapar förutsättningar för en verklig konkurrenssituation i producentledet och i driften. Föreningen menar att om det går att utveckla verktyg för en effektiv övervakning av nätverksamheten, kan fjärrvärmemarknaden betraktas som en verklig marknad för kunderna.

Hyresgästföreningen anser att en fortsatt utredning om tredjepartstillträde är viktig och att denna del av utredningen är mycket intressant.

HSB och *Riksbyggen* anser att det är en angelägen åtgärd att utreda förutsättningarna för tredjepartstillträde som bör ske skyndsamt.

Även *SABO* delar rapportens slutsatser och menar att det är nödvändigt att undersöka förutsättningarna för tredjepartstillträde. *SABO* vill även erinra om att det vid tredjepartstillträde är en viktig fråga att ta upp vilket pris som fjärrvärmeföretaget, eller ägaren av anläggningarna/näten för hetvattendistributionen, skall få tillämpa vid uthyrning av näten.

Stockholmskem anser att tredjepartstillträde bör utredas snarast som ett led i konkurrensutsättningen av fjärrvärmeproduktionen. *Stockholmskem* framhåller att verklig konkurrens är det enda som ger lägre priser. *Stockholmskem* menar att ett införande av en effektiv konkurrens i Stock-

holmsregionen kan ske i ett inledningsskede för att få erfarenheter för ett införande i fler regioner.

Fjärrvärmeföreningen och Kommunförbundet tillstyrker förslaget att utreda frågan om tredjepartstillträde till fjärrvärmenäten.

Även *Vattenfall och Lunds Energi* tillstyrker förslaget utreda frågan om tredjepartstillträde till fjärrvärmenäten.

STOSEB har inget att invända mot att frågan om tredjepartstillträde utreds vidare. *STOSEB* framhåller dock att det finns ett mycket starkare tekniskt och ekonomiskt beroende mellan parterna i den vattenburna fjärrvärmekedjan, än vad som gäller för andra former av energidistribution. *STOSEB* menar vidare att det inom fjärrvärmen alltid redan från början blir en monopol- eller oligopolsituation med mycket få aktörer, med ett komplicerat konkurrensspel.

Birka Energi menar att en administrativ hantering med tredjepartstillträde liknande den på elmarknaden inte torde vara möjlig, utan frågan kräver omfattande utredningar. Bolaget anser att det krävs utredningar som klargör de tekniska och avtalsmässiga förutsättningarna med avseende på leveransvillkor och leverans kvalitet. Bolaget menar även att nätägares omfattande och långsiktiga investeringar i distributionssystemen måste ges ett ekonomiskt och tekniskt fullgott skydd för det fall tredjepartstillträde i någon form skulle föreslås. Bolaget framhåller vidare att fjärrvärmenäten till skillnad från elnäten är lokala marknader, med skiftande förutsättningar för tredjepartstillträde. Bolaget anser emellertid att lagstiftningen måste vara generell, olika regler kan inte gälla för storstadsområdena och landsorten.

Göteborg Energi motsätter sig inte en utredning av frågan, men bedömer att tredjepartstillträde inte skulle leda till någon fördel för kunden. Bolaget menar även att fjärrvärmeföretagens systemtänkande kan komma att påtagligt förändras, vilket enligt bolaget kommer att hämma fjärrvärmens utveckling.

Sydskraft och Sydskraft Värme Syd motsätter sig inte en utredning av möjligheterna att införa tredjepartstillträde till fjärrvärmenäten. Bolagen vill dock med skärpa varna för ett tredjepartstillträde som innebär direkt tillgång till nätets slutkunder. Bolagen menar att tredjepartstillträde bör begränsas till möjligheten att sälja energi till nätägaren vilket i realiteten inte nämnvärt torde försämra tredjeparts ekonomiska möjligheter. *Sydskraft* framhåller att frågan om tredjepartstillträde principiellt är mycket svår och att utredningen därför måste bli mycket ingående och beakta alla viktiga aspekter.

Industriförbundet menar att det är angeläget att Energimyndigheten i samråd med industrin närmare studerar möjligheterna att stärka industrins ställning som säljare av värme.

Pristillsyn

Statskontoret menar att någon form av prisreglering är enda möjligheten att säkerställa konsumentens intressen gentemot fjärrvärmeleverantörernas dominerande ställning. Statskontoret tolkar rapporten som att priserna sätts efter marknadssituationen i allt högre grad. Tillsammans med de strukturförändringar som kan förväntas i framtiden innebär detta en tyd-

lig risk att priserna kommer att öka på ett sätt som inte motsvaras av ökade faktiska kostnader, menar Statskontoret.

KKV menar att det finns ett behov av att återinföra någon form av prisreglering av distribution av fjärrvärme. Verket framhåller att syftet med en sådan prisreglering är att skydda konsumenterna från att drabbas av oskäligen prishöjningar samt att förhindra korssubventionering. Verket anser att förslaget om en möjlighet till klagomål är otillräckligt. Verket menar att det istället bör skapas regler som ger möjlighet att direkt påverka fjärrvärmeföretagen så att bl.a. en för konsumenterna oskäligen prissättning förhindras. Kommerskollegium ansluter sig till *KKV*'s synpunkter.

LO anser att det är angeläget att en hård priskontroll snarast införs på fjärrvärmemarknaden. *LO* menar att allt eftersom det är möjligt att konkurrensutsätta fjärrvärmeproduktionen kan samhällets kontroll begränsas till ledningsnäten.

Sveriges Fastighetsägareförbund, HSB och *Riksbyggen* anser att möjligheterna att få fjärrvärmepriserna prövade är utredningens viktigaste förslag på kort sikt och därför bör få högsta prioritet. Förbunden menar att det är orimligt att fjärrvärmekunder som är anslutna till monopolnät utan tredjepartstillträde inte skall ha någon möjlighet att få sina fjärrvärmepriser prövade.

Hyresgästföreningen anser att en fortsatt utredning om möjligheten för fjärrvärmekunderna att få pris och leveransvillkor prövade är utredningens mest intressanta förslag.

HSB och *Riksbyggen* anser vidare att det bör finnas möjligheter till speciell granskning och övervakning i samband med att kommunala fjärrvärmeöverlåtelser säljs till andra aktörer. Förbundet menar att det är oacceptabelt att trogna fjärrvärmekunder som medverkat i finansieringen av det kommunala fjärrvärmeverket genom anslutningsavgifter och taxor på nytt skall behöva betala för uppbyggnad av fjärrvärme med en ny aktör. Förbundet anser att man bör undvika missbruk av de uppköpta monopolen som höjer fjärrvärmepriserna för att få avkastning i samband med köpet. Även *Sveriges Fastighetsägareförbund* anser att det bör finnas möjligheter till speciell granskning och övervakning av prissättningen i samband med att kommunala fjärrvärmeföretag säljs till andra aktörer.

ESV har inga principiella invändningar mot att frågan om pristillsyn utreds. Verket menar dock att nyttan för konsumenten kan vara begränsad eftersom skäligheten i priserna är svåra att bedöma, oavsett om instansen får maktmedel att bestämma priser.

RRV anser att det är oklart vad syftet med pristillsynen egentligen är. *RRV* anser att förslaget tycks innebära en slags prisreglering. Om syftet är att kunna pröva prisets skälighet anser *RRV* att det bör utredas ytterligare vilka möjligheter myndigheten har att göra denna typ av prövning. *RRV* anser vidare att rapporten borde ha behandlat frågan om korssubventionering ytterligare. *RRV* finner heller inte resonemanget om att de kommunala företagen inte skulle ha skäl att ägna sig åt korssubventionering är övertygande.

KO framhåller att det är särskilt viktigt att få till stånd en instans för klagomål för enskilda konsumenter. Verket menar att de förutom att drabbas på samma sätt som andra kunder av oskäligen prissättning riskerar

de också att taxesättningen missgynnar dem i relation till de större kunderna med starkare förhandlingsposition.

Kommunförbundet delar rapportens förslag om att frågan om pristillsyn bör utredas ytterligare.

KTH instämmer i utredningens förslag. *KTH* menar emellertid att det torde stå utom tvivel att korssubventioneringar förekommer. *KTH* anser att detta behöver utredas och belysas ytterligare utifrån inte minst miljömässiga och tekniska utgångspunkter. *KTH* framhåller vidare att korssubventionering kan förekomma även vid kommunalt ägande. *KTH* menar att det inte behöver föreligga ett homogent intresse mellan den politiska nivån, det kommunalt ägda företagens styrelse, dess verkställande ledning eller kommunens invånare. *KTH* anser även att kommunens möjlighet att använda den kommunala bolagskoncernens vinstgivande verksamheter för att omfördela resurser till annan verksamhet kan behöva utredas i detta sammanhang.

STOSEB har inget att invända mot att frågan om pristillsyn utreds vidare.

Sydkraft Värme Syd har heller inget att erinra mot en utredning om möjligheterna för fjärrvärmekunderna att ta upp klagomål mot priser och andra leveransvillkor.

Linköpings universitet anser att när det gäller de energirelaterade priserna är den hetvattenbörs som finns i Köpenhamn ett intressant alternativ för de största fjärrvärmesystemen i Sverige.

Chalmers menar att det inte finns anledning till att staten ska ålägga en statlig myndighet en uppgift som kan lösas mellan värmemarknadens parter. Högskolan anser att synpunkter på priser och kostnader bör kunna hanteras inom ramen för det arbete som den s.k. Värmemarknadskommittén förväntas utföra. Högskolan anser att en pristillsyn av en statlig myndighet endast bör införas om Värmemarknadskommittén inte vill eller anser sig kunna åta sig uppgiften.

Fjärrvärmeföreningen avstyrker bestämt förslaget om att utreda frågan om pristillsyn för fjärrvärmebranschen. Föreningen framhåller att Värmemarknadskommittén nyligen börjat verka igen och torde vara ett lämpligt organ för att lösa uppkommande kundfrågor. Föreningen menar att en statlig inblandning i denna verksamhet inte kan väntas medföra några fördelar. Föreningen framhåller vidare att fjärrvärmenätet inte är ett monopol för leverans av värme till huset utan en av flera accepterade kanaler att leverera värmen genom.

Svensk Energi anser att priskontroll på fjärrvärme eller någon annan energibärare är felaktigt. *Svensk Energi* framhåller att de avser starta ett fristående konsumentorgan inom elområdet under hösten 2001 i samarbete med Energimyndigheten och KO. *Svensk Energi* menar att erfarenheter från detta organ kan passa väl in i en fortsatt utredning angående omhändertagande av klagomål från fjärrvärmekunder. *Svensk Energi* menar vidare att korssubventionering inte är en relevant fråga eftersom såväl el- som värmeproduktion bedrivs affärsmässigt och att det från samhällets sida inte finns något krav på särredovisning.

Vattenfall avstyrker förslaget om att utreda frågan om pristillsyn för fjärrvärmebranschen. Även *Lunds Energi* avstyrker förslaget utreda möjligheten att ta upp klagomål mot priser och leveransvillkor. Bolaget avstyrker även bestämt *KKVs* förslag om ett införande av prisreglering av

fjärrvärmen. Bolaget menar att en jämförelse mellan elnät och fjärrvärmenät ej kan göras eftersom fjärrvärmen inte har monopol på att leverera värme till en byggnad. Bolaget menar att fjärrvärmenätet bör ses som ett av flera alternativa sätt att leverera värme på.

Birka Energi avvisar ett införande av någon form av prisreglering, vilket KKV föreslår i sitt samrådsyttrande. Bolaget menar att en reglering av prisbildningen inte tenderar att leda till ökad effektivitet. Bolaget framhåller att tvärtom har den allmänna trenden i samhället varit avreglering av ett stort antal tidigare reglerade marknader i syfte att just öka effektiviteten. Bolaget menar att inrättandet av en partssammansatt instans motsvarande dagens Värmemarknadskommitté kan vara en lösning för att ge i första hand ge mindre fjärrvärmekunder möjlighet att ta upp klagomål. Bolaget avvisar däremot helt tanken att Energimyndigheten skulle ges rollen att bilägga tvister om priser och andra leveransvillkor, eftersom detta kan betraktas som en form av prisreglering. Göteborg Energi anser att det är bra med en instans för kundsynpunkter som består av både branschföreträdare och kundföreträdare, och vill i detta sammanhang uppmärksamma den s.k. Värmemarknadskommittén som nyligen återaktiverats.

Stockholmshem anser att förslaget om en klagoinstans för missnöjda fjärrvärmekunder bör avvisas. Stockholmshem menar att det främst gynnar leverantörerna att kunna hänvisa missnöjda fjärrvärmekunder dit. Stockholmshem föreslår istället att det på kort sikt bör införas en pris kontroll på all fjärrvärme. Dels för att hindra kostnadsmässigt omotiverade prishöjningar, dels försäljning av fjärrvärmerörelser till priser som motiveras av att en ny ägare kan ta ut oskäligen avgifter på fjärrvärme. Stockholmshem menar vidare att när expansionsfasen för fjärrvärmeföretagen upphör minskar incitamentet att vara återhållsam. Stockholmshem anser att statsmakterna bör utnyttja denna tid för att slutföra de åtgärder som behövs för att slutföra de åtgärder som behövs för att skydda konsumenterna.

Övriga synpunkter

Chalmers anser att rapporten inte givit fullständiga svar på en del frågeställningar om bl.a. prisskillnader mellan fjärrvärmeföretag beror på kostnadsskillnader, om ägarförhållanden har betydelse för priset på fjärrvärme och om det finns korssubventionering i fjärrvärmeföretag med kraftvärmeverk.

Boverket framhåller att den framställning som gjorts av Boverkets byggregler (BFS 1994:57) inte är helt korrekt. Verket påpekar att kraven på anordningar för att minska byggnadens energibehov är minst 50 % av den energimängd som behövs för uppvärmning av ventilationsluften. Verket menar att man enligt rapporten kan få uppfattningen att hela energibehovet för uppvärmning av byggnaden ska minskas med 50 %, vilket är fel.

Kommunförbundet vill betona att de kommunägda fjärrvärmeföretagen även framgent ska kunna verka på samma premisser som övriga företag.

Förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857)

Härigenom föreskrivs ifråga om ellagen (1997:857)

dels att 6 kap. skall upphöra att gälla,

dels att 3 kap. 3, 6, 7, 9, 11, 14 och 15 §§, 4 kap. 1, 10 och 11 §§, 12 kap. 1 § samt 13 kap. 1 § skall ha följande lydelse,

dels att det skall införas fyra nya paragrafer, 3 kap. 1 a, 10 a och 11 a §§ samt 12 kap. 3 a §, av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***3 kap.***1 a §*

I en juridisk person som bedriver nätverksamhet får inte fler än hälften av ledamöterna i styrelsen samtidigt vara styrelseledamöter i en juridisk person som bedriver produktion av eller handel med el.

Om hälften av ledamöterna i styrelsen för en juridisk person som bedriver nätverksamhet samtidigt är styrelseledamöter i en juridisk person som bedriver produktion av eller handel med el får inte styrelsens ordförande i den förra juridiska personen samtidigt vara styrelseledamot i den senare juridiska personen.

I en juridisk person som bedriver nätverksamhet får inte den som är verkställande direktör samtidigt vara verkställande direktör i en juridisk person som bedriver produktion av eller handel med el.

3 §

Vid redovisning av nätverksamhet som grundas på nätkoncession för område skall varje område redovisas för sig, *om inte nätmyndigheten på koncessionshavarens begäran beviljar undantag. Sådant undantag skall beviljas, om de berörda områdena ligger geografiskt nära varandra och sammantagna utgör en för nätverksamhet lämplig enhet.*

Vid redovisning av nätverksamhet som grundas på nätkoncession för område skall varje område redovisas för sig. *En nätkoncessionshavares samtliga områden som ligger geografiskt nära varandra skall dock redovisas samlat. Detta gäller inte områden som sammantagna utgör en för nätverksamhet olämplig enhet.*

När det gäller ett område som redovisas eller kan komma att redovisas samlat med andra områden skall sättet för framtida redovisning av samtliga berörda områden anges i samband med beslut om

– meddelande av nätkoncession enligt 2 kap. 1 §,

– ändring av gränserna för en nätkoncession för område enligt 2 kap. 12 §,

– förlängning av giltighetstiden för en nätkoncession enligt 2 kap. 14 §,

– tillstånd till överlåtelse av nätkoncession enligt 2 kap. 16 §, eller

– återkallelse av nätkoncession enligt 2 kap. 18 §.

Sättet för framtida redovisning skall anges av nätmyndigheten i ett särskilt beslut sedan det beslut som nämns ovan har vunnit laga kraft.

I beslut om samlad redovisning eller ändring av sådana beslut skall det anges när den samlade redovisningen skall påbörjas eller upphöra.

I områden som redovisas samlat skall en enhetlig nättariff tillämpas från den dag som nätmyndigheten bestämmer. Tiden får inte sättas senare än fem år från beslutet om samlad redovisning eller beslutet om ändring av ett sådant beslut.

Ett beviljat undantag är för sin giltighet beroende av att en enhetlig nättariff tillämpas för samtliga områden, som omfattas av undantaget, senast tre år efter nätmyndighetens beslut.

När koncessionstiden för något av de områden som omfattas av undantaget löper ut, skall nätmyndigheten pröva om undantaget skall bestå.

Nätkoncession för område skall redovisas skilt från nätkoncession för linje. Regeringen får föreskriva undantag beträffande ledningar som omfattas av nätkoncession för linje och som organisatoriskt och tekniskt ingår i ett nät som omfattas av nätkoncession för område.

6 §

Den som har nätkoncession för linje är, om det inte finns särskilda skäl, skyldig att på skäligena villkor ansluta en elektrisk anläggning till ledningen.

Tvister om koncessionshavarens skyldigheter enligt första stycket prövas av nätmyndigheten.

Tvister om koncessionshavarens skyldigheter enligt första stycket prövas av nätmyndigheten. *En tvist om villkoren för anslutning prövas dock inte om det visas att ansökan kommit in till nätmyndigheten senare än två år efter det att nätkoncessionshavaren sänt ett skriftligt ställningstagande till berörda parter under deras senast kända adress.*

7 §

Den som har nätkoncession för område är, om det inte finns särskilda skäl, skyldig att på skäligena villkor ansluta en elektrisk anläggning inom området till ledningsnätet.

Tvister om koncessionshavarens skyldigheter enligt första stycket prövas av nätmyndigheten.

Tvister om koncessionshavarens skyldigheter enligt första stycket prövas av nätmyndigheten. *En tvist om villkoren för anslutning prövas dock inte om det visas att ansökan kommit in till nätmyndigheten senare än två år efter det att nätkoncessionshavaren sänt ett skriftligt ställningstagande till berörda parter under deras senast kända adress.*

9 §

Den som har nätkoncession är skyldig att på skäligena villkor överföra el för annans räkning.

Överföringen av el skall vara av god kvalitet.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om god kvalitet på överföringen av el.

En nätkoncessionshavare är skyldig att avhjälpa kvalitetsbrister hos överföringen i den utsträckning kostnaderna för att avhjälpa bristerna är rimliga i förhållande till de olägenheter för elanvändarna som är förknippade med bristerna.

10 a §

Regeringen, eller den myndighet regeringen bestämmer, får, på ansökan av en innehavare av nätkoncession för område, i ett enskilt fall medge undantag från kravet i 10 § första stycket på mätning av överföringens fördelning över tiden. Ett undantag får bara medges för mätningen i inmatningspunkterna inom koncessionsområdet eller, då flera koncessionsområden redovisas samlat enligt 3 § första stycket, inom koncessionsområdena hos samtliga de produktionsanläggningar som har ett säkringsabonnemang om högst 200 ampère eller som kan leverera en effekt om högst 135 kilowatt vid lågspänning.

Ett undantag får medges bara om det inte mer än obetydligt påverkar beräkningen enligt 10 § andra stycket av fördelningen över tiden av elanvändarnas förbrukning.

Ett undantag får medges för högst tre år åt gången.

Regeringen, eller den myndighet regeringen bestämmer, får meddela närmare föreskrifter om meddelande av undantag.

11 §

En elanvändare som begär att hans elförbrukning skall mätas på annat sätt än enligt de föreskrifter som meddelats med stöd av 10 § skall debiteras merkostnaden för denna mätning och för rapporteringen av resultaten av dessa mätningar. Om mätningen av elanvändarens förbrukning därvid kräver en annan mätutrustning än vid mätning enligt de nämnda föreskrifterna skall elanvändaren debiteras kostnaden för mätaren med tillhörande insamlingsutrustning och för dess installation i uttagpunkten.

En elanvändare som begär att hans elförbrukning skall mätas på annat sätt än enligt de föreskrifter som meddelats med stöd av 10 § skall *av nätkoncessionshavaren* debiteras merkostnaden för denna mätning och för rapporteringen av resultaten av dessa mätningar. Om mätningen av elanvändarens förbrukning därvid kräver en annan mätutrustning än vid mätning enligt de nämnda föreskrifterna skall elanvändaren debiteras kostnaden för mätaren med tillhörande insamlingsutrustning och för dess installation i uttagpunkten.

Andra kostnader för mätning än de som nu nämnts får inte debiteras enskilda elanvändare.

Twister om nätkoncessionshava-

Twister om nätkoncessionshava-

rens skyldigheter enligt denna paragraf prövas av nätmyndigheten.

rens skyldigheter enligt denna paragraf prövas av nätmyndigheten, dock inte om det visas att ansökan kommit in till nätmyndigheten senare än två år efter det att nätkoncessionshavaren sänt ett skriftligt ställningstagande till berörda parter under deras senast kända adress.

Bilaga 13

11 a §

En elproducent som begär att hans inmatning skall mätas på annat sätt än enligt ett meddelat undantag enligt 10 a § skall av nätkoncessionshavaren debiteras merkostnaden för denna mätning och för rapporteringen av resultaten av dessa mätningar. Om mätningen av elproducentens inmatning därvid kräver en annan mätutrustning än vid mätning enligt det meddelade undantaget, skall elproducenten debiteras kostnaden för mätaren med tillhörande insamlingsutrustning och för dess installation i inmatningspunkten.

Tvister om nätkoncessionshavarens skyldigheter enligt denna paragraf prövas av nätmyndigheten, dock inte om det visas att ansökan kommit in till nätmyndigheten senare än två år efter det att nätkoncessionshavaren sänt ett skriftligt ställningstagande till berörda parter under deras senast kända adress.

14 §

Kostnaden för en mätare med tillhörande insamlingsutrustning och för dess installation i inmatningspunkten hos en elproducent skall av nätkoncessionshavaren debiteras elproducenten. *Detta gäller inte de elproducenter som avses i 4 kap. 10 §.*

Kostnaden för en mätare med tillhörande insamlingsutrustning och för dess installation i inmatningspunkten hos en elproducent skall av nätkoncessionshavaren debiteras elproducenten. *För de elproducenter som avses i 4 kap. 10 §, gäller detta bara i den utsträckning som föreskriften i 3 kap. 11 a § första stycket är tillämplig.*

Tvister om nätkoncessionshavarens skyldigheter enligt denna para-

Tvister om nätkoncessionshavarens skyldigheter enligt denna para-

graf prövas av nätmyndigheten.

graf prövas av nätmyndigheten, dock inte om det visas att ansökan kommit in till nätmyndigheten senare än två år efter det att nätkoncessionshavaren sänt ett skriftligt ställningstagande till berörda parter under deras senast kända adress.

Bilaga 13

15 §

Innehavare av en produktionsanläggning har rätt till ersättning av den nätkoncessionshavare till vars ledningsnät anläggningen är ansluten. Ersättningen skall motsvara

1. värdet av den minskning av energiförluster som inmatning av el från anläggningen medför i nätkoncessionshavarens ledningsnät, och

2. värdet av den reduktion av nätkoncessionshavarens avgifter för att ha sitt ledningsnät anslutet till annan nätkoncessionshavares ledningsnät som blir möjlig genom att anläggningen är ansluten till ledningsnätet.

Regeringen får meddela närmare föreskrifter om beräkningen av ersättningen enligt första stycket.

Tvister om nätkoncessionshavarens skyldigheter enligt denna paragraf prövas av nätmyndigheten.

Tvister om nätkoncessionshavarens skyldigheter enligt denna paragraf prövas av nätmyndigheten, dock inte om det visas att ansökan kommit in till nätmyndigheten senare än två år efter det att nätkoncessionshavaren sänt ett skriftligt ställningstagande till berörda parter under deras senast kända adress.

4 kap.

1 §

Nätтарiffer skall vara *skäliga och utformade på sakliga grunder.*

Vid bedömning av en nättariffs skälighet skall konsumentintresset särskilt beaktas. Hänsyn skall dessutom tas till kravet på en rimlig avkastning i nätverksamheten.

Nätтарiffer skall vara *utformade så, att nätkoncessionshavarens samlade intäkter från nätverksamheten är skäliga i förhållande till dels de objektiva förutsättningarna att bedriva nätverksamheten, dels nätkoncessionshavarens sätt att bedriva nätverksamheten.*

Nätтарiffer skall vara utformade på sakliga grunder.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela föreskrifter om insamling av de uppgifter som behövs för bedömning av nättariffers skälighet.

En innehavare av en produktionsanläggning som kan leverera en effekt om högst 1 500 kilowatt skall för överföring av el betala endast den del av avgiften enligt nättariffen som motsvarar den årliga kostnaden för mätning, beräkning och rapportering på nätkoncessionshavarens nät. Innehavaren skall dessutom betala engångsavgift för anslutning.

Om flera sådana anläggningar som är belägna i närheten av varandra gemensamt matar in el på ledningsnätet, skall anläggningarna betraktas som separata anläggningar vid tillämpningen av denna paragraf.

Tvister om de skyldigheter enligt första stycket som innehavaren av en produktionsanläggning har prövas av nätmyndigheten.

Tvister om de skyldigheter enligt första stycket som innehavaren av en produktionsanläggning har prövas av nätmyndigheten, dock inte om det visas att ansökan kommit in till nätmyndigheten senare än två år efter det att nätkoncessionshavaren sânt ett skriftligt ställningstagande till berörda parter under deras senast kända adress.

11 §

Den som har nätkoncession skall på begäran utan dröjsmål lämna skriftlig uppgift om sin nättariff. Uppgiften skall innehålla en upplysning om möjligheten att hos nätmyndigheten begära prövning enligt sista stycket.

Vid begäran om ny anslutning skall uppgifter enligt första stycket lämnas inom skälig tid.

Den som har nätkoncession skall offentliggöra sin nättariff till den del den avser avgifter och övriga villkor för överföring av el.

Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, nätmyndigheten får meddela närmare föreskrifter om offentliggörande av nättariff enligt tredje stycket.

Tvister om nätkoncessionshavarens skyldigheter enligt första och andra styckena prövas av nätmyndigheten.

12 kap.

1 §

Tillsynen över efterlevnaden av denna lag och av föreskrifter eller villkor som har meddelats med stöd av lagen utövas, såvitt avser frågor om elsäkerhet och driftsäkerheten hos det nationella elsystemet, av den eller de myndigheter som regeringen bestämmer.

Tillsynen i övrigt över efterlevnaden av denna lag och av föreskrifter och villkor som har meddelats med stöd av lagen utövas av nätmyndigheten.

Tillsynen omfattar inte elleverantörernas skyldigheter enligt 8 kap. Tillsynen enligt andra stycket omfattar inte efterlevnaden av elleverantörernas skyldigheter enligt 8 kap. och av bestämmelserna i 7, 10 och 11 kap.

Om nätmyndigheten avser att ut-

öva tillsyn över en nätkoncessionshavares nättariff skall koncessionshavaren underrättas om detta.

3 a §

Nätmyndigheten får inte meddela ett föreläggande enligt 3 § som avser en nätkoncessionshavares nättariff för ett visst räkenskapsår om inte nätmyndigheten har underrättat nätkoncessionshavaren enligt 1 § fjärde stycket senast ett år efter utgången av detta räkenskapsår.

13 kap.

1 §

Till böter eller fängelse i högst ett år döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bryter mot 2 kap. 1 eller 3 §,
2. bryter mot villkor som meddelats med stöd av 2 kap. 11 §, eller
3. bryter mot föreskrift som har meddelats med stöd av 8 kap. 1 §

tredje stycket eller 9 kap. 1 § andra stycket.

Till böter döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. bryter mot 2 kap. 17 § eller
2. inte gör anmälan enligt 6 kap.

1 § i rätt tid eller i sådan anmälan lämnar oriktig uppgift.

I ringa fall döms inte till ansvar.

Till böter döms den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 2 kap. 17 §.

5 §

Beslut av nätmyndigheten enligt 2 kap. 18–20 §§, 3 kap. 3 §, 6–8 §§, 11, 14 och 15 §§, 4 kap. 6, 7 och 10 §§ samt 12 kap. 8 och 11 §§, beslut av en tillsynsmyndighet enligt 12 kap. 2–4 §§ samt beslut av den systemansvariga myndigheten om ersättning till den som enligt 8 kap. 2 § beordrats öka eller minska produktionen av el får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Regeringen får meddela föreskrifter om överklagande av andra beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen.

Beslut av nätmyndigheten enligt 2 kap. 18–20 §§, 3 kap. 3 §, 6–8 §§, 11, 11 a, 14 och 15 §§, 4 kap. 6, 7 och 10 §§ samt 12 kap. 8 och 11 §§, beslut av en tillsynsmyndighet enligt 12 kap. 2–4 §§ samt beslut av den systemansvariga myndigheten om ersättning till den som enligt 8 kap. 2 § beordrats öka eller minska produktionen av el får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003 i fråga om 3 kap. 10 a och 11 a §§ samt i övrigt den 1 juli 2002.
2. Bestämmelserna i 3 kap. 3 § första stycket i dess nya lydelse tillämpas första gången i fråga om redovisning för det räkenskapsår som börjar den 1 januari 2003 eller närmast därefter.
3. Nätkoncessionshavare som innehar flera nätkoncessioner för område skall före utgången av augusti 2002 till nätmyndigheten anmäla hur koncessionshavaren anser att redovisning av områdena enligt 3 kap. 3 § första stycket i dess nya lydelse skall ske. Nätmyndigheten skall därefter fatta beslut om hur denna redovisning skall ske. Om nätmyndigheten inte inom fyra månader från det anmälan kom in fattat beslut i redovisningsfrågan skall redovisning ske i enlighet med koncessionshavarens anmälan. Nätmyndighetens beslut får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.
4. Beslut som meddelats enligt 3 kap. 3 § första stycket i dess gamla lydelse gäller till dess nätmyndigheten meddelat ett nytt beslut enligt punkten 3 eller tidsfristen i punkten 3 löpt ut.
5. Bestämmelserna i 4 kap. 1 § i dess nya lydelse tillämpas första gången i fråga om nättariffer som gäller från och med det räkenskapsår som börjar den 1 januari 2003 eller närmast därefter.
6. Bestämmelserna i 3 kap. 6 § andra stycket, 7 § andra stycket, 11 § tredje stycket, 11 a § andra stycket, 14 § andra stycket och 15 § tredje stycket samt 4 kap. 10 § tredje stycket i deras nya lydelse tillämpas på sådana tvister, där ansökan kommit in till nätmyndigheten den 1 juli 2004 eller senare.
7. Bestämmelserna i 12 kap. 1 § fjärde stycket i sin nya lydelse och bestämmelserna i 12 kap. 3 a § tillämpas på ärenden om tillsyn som inleds den 1 januari 2003 eller senare.

Förslag till lag om ändring i lagen (1999:770) om ändring i el-lagen (1997:857)

Härigenom föreskrivs att punkten 5 i övergångsbestämmelserna till lagen (1999:770) om ändring i ellagen (1997:857) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

5. En elanvändare vars elförbrukning över tiden, enligt ett leveransavtal som gäller vid lagens ikraftträdande, skall mätas på annat sätt än enligt föreskrifter om schablonberäkning, meddelade med stöd av 3 kap. 10 §, omfattas inte av bestämmelserna i 3 kap. 11 § första stycket under leveransavtalets återstående giltighetstid.

En elleverantör som har ett sådant leveransavtal med en elanvändare skall anmäla detta till innehavaren av nätkoncession. I anmälan skall uppgift om leveransavtalets giltighetstid lämnas.

Föreslagen lydelse

5. En elanvändare vars elförbrukning över tiden, enligt ett leveransavtal som gäller vid lagens ikraftträdande, skall mätas på annat sätt än enligt föreskrifter om schablonberäkning, meddelade med stöd av 3 kap. 10 §, omfattas inte av bestämmelserna i 3 kap. 11 § första stycket under leveransavtalets återstående giltighetstid, *dock längst till utgången av 2004.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2002.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2001-10-31

Närvarande: f.d. justitierådet Hans Danelius, regeringsrådet Gustaf Sandström, justitierådet Dag Victor.

Enligt en lagrådsremiss den 18 oktober 2001 (Näringsdepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i ellagen (1997:857),
2. lag om ändring i lagen (1999:770) om ändring i ellagen (1997:857).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av ämnesrådet Bengt Agartz.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet:

Förslaget till lag om ändring i ellagen

3 kap. 3 §

I det föreslagna första stycket ställs två krav för att redovisning skall ske samlat. Det ena är att koncessionsområdena ligger geografiskt nära varandra. Det andra är att områdena sammantagna inte utgör en för nätverksamhet olämplig enhet.

I punkt 3 av de föreslagna övergångsbestämmelserna regleras vad som skall gälla när de nya reglerna börjar tillämpas. I huvudsak gäller att redovisning skall ske i enlighet med vad koncessionshavaren anmält hos nätmyndigheten om denna inte beslutar något annat. Fortsättningsvis förutsätts nätmyndigheten i särskilda beslut ta ställning till redovisningen i anslutning till vissa beslut enligt 2 kap., t.ex. om nya nätkoncessioner.

Lagrådet konstaterar att den föreslagna regleringen inte är heltäckande. Bedömningen av vad som är en olämplig enhet för nätverksamhet kan t.ex. skifta över tiden i takt med förskjutningar i gränsen mellan glesbygd och tätort. Sådana förskjutningar kan, även om redovisningen inte längre skulle vara förenlig med de materiella reglerna i första stycket, inte leda till ett ändringsbeslut enligt den nu behandlade paragrafen.

Enligt Lagrådets mening bör paragrafen formuleras så att den ger utrymme för beslut om ändrad redovisning också i andra fall än sådana som knyter an till beslut enligt 2 kap.

Lagrådet föreslår att första och andra styckena ersätts med följande stycken:

”Redovisning av nätverksamhet som grundas på nätkoncession för område skall avse varje område för sig. Nätmyndigheten skall dock besluta att en nätkoncessionshavares samtliga områden som ligger geografiskt nära

varandra skall redovisas samlat, om inte områdena sammantagna utgör en för nätverksamhet olämplig enhet.

Beslut i frågan om områden som avses i första stycket skall omfattas av samlad redovisning skall fattas när det föreligger ett lagkraftvunnet beslut om meddelande av en nätkoncession enligt 2 kap. 1 §, om ändring av gränserna för en nätkoncession för område enligt 2 kap. 12 §, om förlängning av giltighetstiden för en nätkoncession enligt 2 kap. 14 §, om tillstånd till överlåtelse av en nätkoncession enligt 2 kap. 16 § eller om återkallelse av en nätkoncession enligt 2 kap. 18 §. Sådant beslut kan också fattas när i övrigt ändrade förhållanden föranleder det.”

3 kap. 10 a §

I paragrafen regleras möjligheten för nätkoncessionshavare med mindre produktionsanläggningar anslutna till sitt nät att få dispens från kravet på mätning av fördelningen över tiden av inmatningen från dessa produktionsanläggningar. Dispens skall enligt förslaget meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. I specialmotiveringen (remissen s. 48) anges att dessa beslut inte skall få överklagas därför att de är av så utpräglat teknisk art att en prövning i allmän förvaltningsdomstol inte är ändamålsenlig. Att besluten inte skulle kunna överklagas kan dock inte anses klart framgå av 13 kap. 5 §, vars andra stycke förutsätter att regeringen skall kunna meddela föreskrifter om överklagande av andra beslut enligt lagen än dem som behandlas i första stycket.

Därtill kommer att det enligt Lagrådets mening inte kan uteslutas att ett beslut att vägra dispens i vissa fall har sådana ekonomiska implikationer för nätkoncessionshavaren att de kan anses gälla dennes ”civila rättigheter” i den mening denna term används i artikel 6 i Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna. Är så fallet, krävs enligt denna artikel att det skall finnas en rätt till domstolsprövning. Med hänsyn härtill och eftersom skälen för att – med avvikelser från vad som i allmänhet gäller vid beslut enligt ellagen – utesluta domstolsprövning i just dessa fall inte framstår som tungt vägande, vill Lagrådet förordas att beslut att vägra undantag från kravet på detaljerad mätning skall kunna underställas domstol. För det fall att sådana beslut fattas av regeringen kan detta redan nu ske enligt lagen (1988:205) om rättsprövning av vissa förvaltningsbeslut, och för det fall att regeringen uppdrar åt myndighet att fatta besluten, finns enligt 13 kap. 5 § andra stycket i ellagen en möjlighet för regeringen att meddela föreskrifter om överklagande. Någon ändring av lagen är därför inte erforderlig i detta hänseende.

Förslaget till lag om ändring i lagen om ändring i ellagen

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 15 november 2001

Närvarande: statsministern Persson, ordförande, och statsråden Thalén, Winberg, Ulvskog, Sahlin, von Sydow, Klingvall, Östros, Messing, Larsson, Wärnersson, Lejon, Ringholm, Bodström

Föredragande: statsrådet Rosengren

Regeringen beslutar proposition 2001/2002:56 Energimarknader i utveckling – bättre regler och tillsyn.

Författningsrubrik	Bestämmelser som inför, ändrar, upphäver eller upprepar ett normgivningsbemyndigande	Celexnummer för bakomliggande EG-regler
Ellagen (1997:857)	3 kap. 3, 9, 10 a, 15 §§, 4 kap. 11§, 12 kap. 2 §, 13 kap. 5 §	
